

«ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑ»

Έρευνα - Στοχασμός - Τέχνη - Κριτική
Ίδρυτής, Διευθυντής: Λάμπρος Μάλαμας

Β' έκδοτική περίοδος
Ε' χρόνος 19ο τεύχος;
Γενάρης — Φλεβάρης;
—Μάρτης 1976

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ*

Σωτ. Σκίπη

Άπο τὰ βάθη τῶν αἰώνων.
Δημοκρατία ξεκινᾷς,
κρατῆς ἄξινα σπόνα χέρι
καὶ σι' ἄλλο σάλπιγγα κρατῆς.

Τοὺς θρόνους ποὺ σὶ ἀίμα ἐπάνω
εἶχαν στηθεῖ, ρίχνεις μ' ὄργη
κ' ὕστερα ἀρχίζεις νὰ σαλπίζεις
μὲ βροντολάλητη φωνή.

Ἔλα λαέ, τὴ θέλησή σου
σιῆσε σιτὴ θέση τους ἐσύ,
αὐτὴ εἶν' ἡ μόνη κυβερνήτρα
ἀληθινή, γλυκεριά, πραινὴ.

Άπο τὰ βάθη τῶν αἰώνων
Δημοκρατία ξεκινᾷς
Καὶ σιτὴν πατρίδα σου τὴν πρώτη
ἀλαργοτάξιδη γυρνᾷς.

Σὰν ἕνας ἥλιος π' ἀνατέλλει
ἀπὸ μελωδικὰ βουνα
καὶ κάνεις ἔξαφνα κι ἀνθίζουν
ἐλπίδες μέσα μας ξανά.

Χαῖρε προγονική θεά μας,
χαῖρε μητέρα τοῦ φωτός
παιδιά σου δίδυμα εἶν' γιὰ Σένα
τὸ δίκιο κι ὁ πολιτισμός.

* (Ὁ ὑμέροκος τοῦτος ὕμνος τῆς Πρώτης Δημοκρατίας τοῦ λαοῦ μας, ποὺ θεμελιώθηκε τὸ 1924 φέλοντιαν ἰότε σὲ δλα τὰ σκολεῖα τῆς πατρίδας μας μετὰ τὴν ηρωικήν προσευκή καθὼς καὶ σιτοὺς σιρατῶνες. Ἄπο τὸ 1936 καὶ δῶθε, ἔχει σχεδὸν ἔξασιτεῖ. Καὶ μόνο ὀρωιμένοι παλιότεροι τὸν διατηροῦν σιτὴ μνήμη τους. Ἡ μικρὴ πορένθεση τῆς Β' Δημοκρατίας τὸ 1945 - 46 δὲν τὸν ἔφερε σιτὸ προσκήνιο. Ἄλλὰ σῶτε καὶ ἡ σημερινὴ Γ' ἀστικὴ Δημοκρατία. Γιὰ νὰ μὴ καθεῖ ὀλόγελα, δημοσεύουμε τὸ κείμενο αὐτοῦ τοῦ θρυλικοῦ Ὑμνου μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ ὑπέροκους σιίκους, γιὰ νὰ τοὺς μάθουν οἱ νεώτεροι καὶ νὰ παραμείνουν σιτὴν ἱστορία).

Εἰρήνη*

ΘΟΔΩΡΟΥ Κ. ΤΡΟΥΠΗ

Ὅρθος στὰ σύνορα φρουρός
— Δώδεκα — Δύο τῆς νυκτός...
καὶ ρίχνει χιόνι...
Ἄχ... σὰν κι ἐμένα ὁ ἐχθρός
συλλογισμένος, μοναχός
πὸ κεί... παγώνει.

Καὶ τί φυλάμε στὰ βουνά
στοὺς πάγους καὶ στὰ σκοτεινά;
Κι αὐτὸς ἐκεῖ κι ἐγὼ ἀπὸ δῶ
δὲ θέλουμε τὸ σκοτωμό.
Κι ἀφοῦ ὅλοι ἐμεῖς κι αὐτοὶ καὶ κείνοι...
Τῆ λαχταροῦμε τὴν Εἰρήνη.
— Εἰρήνη ἀδέρφια!
— Εἰρήνη ἡμῖν!
— Ἀμήν! Ἀμήν!...

Ἐξω τρεῖς μῆνες στὸ κακὶ
μὲ φυλαχτὸ μου τὴν εὐκλή
μιὰς μάνας κήρας
πὸ ἔχασε ἀντρα, θιό, παιδιά...
σιὸν πόλεμο γιὰ λευτεριά...
Γραφτὰ τῆς μοῖρας.

Τι ξενοτιάμε στὴ θροχὴ
ὅπως τ' ἀγρίμια μοναχοί;
Ὅλα τοῦ κόσμου τὰ Παῖδιά
λατρεύουμε τὴ Λευτεριά...
Κι ἀφοῦ ὅλοι ἐμεῖς κι αὐτοὶ καὶ κείνοι
Τῆ λαχταροῦμε τὴν Εἰρήνη.
— Εἰρήνη Μάνα!
— Εἰρήνη ἡμῖν!
— Ἀμήν!... Ἀμήν!...

Κι εὐεῖπα πάνω στὶς δουλειές.
Τρύγο, Σπαρτό, Ξύλα, Ἐλιές...
Δέρνεται μὴνη
ἡ ἀδερφή μου ἡ Ἀρετὴ.
Καὶ ἡ μάνα γνέθει σκεφτικὴ
στὸ παραγώνι...

Κι ἐγὼ στὰ σύνορα Σκοπὸς
— Δώδεκα — Δύο τῆς νυκτός...
Κρύο τὸ ὄπλο ποὺ κρατῶ...
Μ' αὐτὸν ἐκεῖ θ' ἀγκαλιασθῶ
ναρθοῦν σὲ μιὰ ἀγκαλιά καὶ κείνοι
ποὺ λαχταροῦνε τὴν Εἰρήνη.
— Εἰρήνη ἀνθρώποι!...
— Εἰρήνη ἡμῖν!
— Ἀμήν!... Ἀμήν!...

☆ Ὁ ἔξοχος τοῦτος ὕμνος γιὰ τὴν εἰρήνη, ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸ δημιουργό του σὲ διαγωνισμό μελοποίησης ἀπὸ ἕναν μουσικοσυνθέτη ποὺ θὰ προσφερθεῖ καὶ θὰ ἀμοιβθεῖ ἀνάλογα κατὰ τὴν κρίση τοῦ ποιητῆ. Ὅποιος συνθέτης ἐπιθυμεῖ νὰ διαγωνιστεῖ ἄς ἀλληλογραφήσει μὲ τὸν κ. Θ.Κ. Τρουπῆ, (Δάσκαλο καὶ λογοτέχνη) Κάτω Ἀχαγιά Πατρῶν.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ

• *Ίστορική πορεία, αξιολόγηση μορφῶν, ἄγῶνες, ἀντιδράσεις καὶ σύγχρονα αἰτήματα*

Τοῦ Λάμπρου Μάλαμα

Ἡ γλῶσσα σὰν ἐξελιχτικὸ φαινόμενο, εἶναι τὸ οὐσιαστικότερο καὶ ζωτικότερο ὄργανο τοῦ βίου καὶ τῆς προόδου μας. Στους καιροὺς μας, ὅσοι ἔζησαν καὶ ζοῦνε τὸ σφυγμὸ καὶ τὴν ἀνάσα τοῦ λαοῦ, τὴν ἱστορική συνέχεια καὶ διάρκεια τοῦ ἔθνους, τιμοῦν καὶ λατρεύουν τὴ δημοτική. Ἀγωνίζονται γιὰ πιὸ πλατιά διάδοση καὶ ἀχτινοβολία τοῦ γλυκὸ ἡχοῦ καὶ καθάριου, οἰκείου καὶ λυτρωτικοῦ αὐτοῦ ὄργανου τῆς συνενόησής του. Ὅσοι νιώθουν βαθύτερα τὰ γενικά προβλήματα καὶ πιστεύουν στὴ διαλεχτικὴ κίνηση τῶν πραγμάτων, ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιδιώκουν: ἡ μητρική μας γλῶσσα νὰ μιλιέται καὶ νὰ γράφεται σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς. Οἱ Ἕλληνες στὴ μακραίωνη ἱστορική τους πορεία, δὲν στάθηκαν ποτὲ ὁμόγλωσσοι καὶ ὁμόνοοι. Οὔτε ὀλοκληρωμένα ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι, γιὰ νὰ διαμορφώσουν σωστὰ αὐτὴ τὴ βασικὴ ἀξία ἐνὸς γνήσιου καὶ αὐτούσιου ἐθνικοκοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀναστάτωσε γενιὲς γενεῶν. Ἡ ντόπια μεγαλοαστικὴ τάξη, ἐπιζητοῦσε πρὸς τὸ συμφέρον της, νὰ καθιερώσει γιὰ γραφτὴ γλῶσσα τὴ λαϊκὴ. Ἐνῶ ἀντίθετα ἡ φεουδαρχικὴ ἐξουσία μὲ τὰ ἀρχιερατεῖα, ἀντιμάχονταν σφόδρα μιὰ τέτλια ἀλλαγὴ καὶ προ-ἄσπιζε τὴν ἀρχαῖζουσα. Ἀπὸ τότε γεννήθηκε τὸ γλωσσικὸ. Κι ἔγινε σιγὰ σιγὰ καὶ πρόβλημα κοινωνικὸ καὶ ἐκπαιδευτικὸ.

* * *

Ἡ δημοτικὴ, ἔχει ἀπώτερη πηγὴ καὶ μᾶνα τὴν ἀττικὴν διάλεκτο. Τὴ μορφή πού ἔχει σήμερα, τὴ χρωστάει στὶς σχέσεις καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἱστορικοκοινωνικῆς ἐξέλιξης. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἐνδοξότερες πνευματικὲς κληρονομίες. Πολλὲς λέξεις ὅπως π.χ. οὐρανός, ἁλώνιον, μήιηρ, πατήρ, ὀψάριον, ἀμυγδαλέα, βροχὴ, δίκαιον, ἄδικον, βουνός, κόκκινος, ἐρυθρός κ.ἄ. ὅπως καὶ ὀλάκερο τὸ ἀνανεωμένο δέντρο τῆς δημοτικῆς, ριζοκρατιέται ἀπὸ τὴν ἀρχαία τὴν κλασικὴ ἐποχὴ τοῦ 4ου καὶ 5ου αἰῶνα. Ἀργότερα, ἀναμιγνύεται μὲ πολλὲς ἄλλοεθνεῖς γλῶσσες. Μὰ πέρα ἀπὸ ἀλληλοεπιδράσεις καὶ ἀλληλοδανεισμούς, ἡ δυναμικὴ φυλετικὴ μας συνείδηση, ἄντεξε τόσο στὴ ρωμαιοκρατία, τὴ σλαβοκρατία, τὴν πρώτη σκοτεινὴ βυζαντινὴ περίοδο, καὶ ἀργότερα στὴν ὀθωμανοκρατία, πού κράτησε ἀναμμένο στὶς ψυχὰς καὶ στὶς γενιὲς τὸν πυρσὸ τῆς γλωσσικῆς μας φυσιογνωμίας.

* * *

Γύρω στὸν 11ο μὲ 12ο αἰῶνα, τὸ δέντρο τῆς δημοτικῆς μὲ τὶς βαθιὰς τῆς ρίζες, ἀνθοβολεῖ καὶ δίνει τοὺς πρώτους καρπούς του, μὲ τὸ μνημειακὸ ἠρωϊκὸ ἔπος τοῦ Β. Διγενῆ Ἀκρίτα, φρουροῦ στὰ σύνορα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τὶς μεσανατολίτικες χῶρες. Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀφετηρία στὴν ἐξέλιξη τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Μετὰ τὴν ὀλέθρια ἀφελληνιστικὴ πρώτη βυζαντινὴ περίοδο, ἔχουμε τὴ δεύτερη, μὲ τοὺς Κομνηνοὺς καὶ τοὺς Παλαιολόγους καὶ μὲ ὀρισμένα ὀφελιμιστικὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα. Τὰ «φτωχοπροδρομικά» (τέσσερα ποιήματα) τοῦ Θ. Πρόδρομου, γράφτηκαν σὲ λαϊκὴ γλῶσσα, μὲ

σκοπὸ νὰ ἀποσπάσουν οἰκονομικὴ βοήθεια ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννη καὶ τὸ γιό του Μανουὴλ Κομνηνὸ. Τὰ πρῶτα σημάδια τῆς, εἶναι πολλὲς λέξεις, πὺ τὶς δίνουν μιὰ ἱστορικὴ ἐνότητα καὶ διάσωση. «Μόνη ἡ γλῶσσα διασωθεῖσα κατ' ἐξαιρέσιν ἐκ τοῦ φρικώδους ἐθνικοῦ ἡμῶν ναυαγίου» θὰ γράψει στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας σὲ ἄρθρο τοῦ ὀ γλωσσολόγος Γ. Χατζηδάκης. Ἔτσι κι ἀργότερα σιγὰ-σιγὰ μὲ «Τὸ χρονικὸν τοῦ Μορέως» καὶ τὰ πρῶτα καλλιτεχνικὰ ρωμάντσα: «Καλλίμαχος καὶ Χρυσορόη», Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα» πὺ ἐγιναν μὲ καιρίες ἐπιδράσεις ἀπὸ τὰ παρόμοια σὲ μύθους καὶ ἥρωες δυτικὰ μυθιστορήματα, φτάνουμε στὴν Κρητικὴ Λογοτεχνία. Στὸν «Ἐρωτόκριτο» τοῦ Κορυαίου, στὴ «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ», στὴν «Ἐρωφίλη» τοῦ Χορτάτη, στὴν «Πανῶρια» κ.ἄ.

Δυναμικὴ λοιπὸν στάθηκε στὴν ἠθικὴ ἀντοχὴ καὶ στὰ γνωρίσματά τῆς ἡ φυλὴ μας. Ἐπειτα, ἀνθοφορεῖ ἡ γλῶσσα καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἀρματολιτικὸ καὶ ἀνυπόταχτο λαό μας, καὶ μὲ κληρικὸς ἀγωνιστὲς δασκάλους τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀναφερθοῦμε σὲ ὀνόματα, σὰν τῶν Φιλανθρωπινῶν, τῶν μοναχῶν φιλόσοφων, τοῦ Πλ. Γεμιστοῦ, τοῦ Βησσαρίωνα καὶ τῶσων ἄλλων, καὶ στὴν ἀνάλογη συμβολὴ τους ἀπὸ τὸ 10ο ὠς τὸν 17ον αἰῶνα. Ἡ λαϊκὴ γλῶσσα, ἐπαιρνε σιγὰ σιγὰ «σάρκα καὶ ὀστά» καὶ διαδίδονταν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ ἡ πολιτιστικὴ κληρονομιά μας, μὲ τὸ ἀκριτικὸ δημοτικὸ τραγούδι, τὸν μῦθο, τὸ θρύλο, τὴν παροιμία, τὸ γνωμικὸ, τὶς ἀνήσυχες κι' ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες τῆς ἀδούλωτης ἑλληνικῆς ψυχῆς, τὶς ὀμαδικὲς καὶ τὶς κοινωνικὲς σχέσεις, πᾶνω στοῦς ἀγῶνες τοῦ γένους, γιὰ λευτεριά κι' ἐπιβίωση. Ὁ λαός μας εἶχε πάντοτε τὴ δύναμη τοῦ πνευματικοῦ φωτός, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς καλοσύνης. Ἐνῶ, ἡ ὑποδουλωτικὴ ἀντίδραση, δὲν εἶχε καὶ δὲν ἔχει παρὰ, τὰ στοιχεῖα τῆς ὀμῆς ἡ τῆς καμουφλαρισμένης βίας, τοῦ πνευματικοῦ σκοταδισμοῦ, τῆς ἀδικίας καὶ τοῦ κακοῦ.

• • •

Ἔτσι, ἡ λαϊκὴ μας γλῶσσα, ἔφτασε στὸ κλέφτικὸ ἐπαναστατικὸ τραγούδι, στὴν ἐθνεγερετήρια ποίηση τῆς κατσαντωνέικης ἐποχῆς, στὸ μοιρολόι, στὸ κήρυγμα τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ στὸ θούριο τοῦ Ρήγα μας. Τότε ξεπετιέται ὀ πρωτοπόρος καὶ κορυφαῖος δημοτικιστὴς μας Γιάννης Βηλαρᾶς στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα. Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἀγωνιστὴς καὶ πρωτομάχος δάσκαλος, ἤθελε μὲ ἀπόλυτη συνέπεια καὶ ἀπλοποίηση τὴ χρήση τῆς, ἀπὸ τοῦς ὀπου γῆς Ἑλληνες. Ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς, καὶ τὸ 1814 γράφει κι' ἐκδίδει τὴν ἄτονη «ρομητικὴ γλῶσσα». Ὁ Σολωμὸς ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο του. Ὁ Βηλαρᾶς γίνεται ὀ φωτεινός του φᾶρος. Μεταβαίνει ἀπὸ τὴν ἔδρα τῆς ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας στὴ Λάρισα καὶ σ' ὀλη τὴ Θεσσαλία. Φωτίζει καὶ ξεσηκώνει κι' ἄλλους ἐπαναστάτες ἀναμορφωτὲς καὶ δημοτικιστὲς. Τὰ Γιάννινα γίνονται τὸ πρῶτο κέντρο διαφωτισμοῦ πὺ διδάσκεται ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα. Μὲ τοῦς Βηλαρᾶ καὶ Ψαλῖδα ἀχτινοβολεῖ ἡ πρῶτη «Γιαννιωτικὴ Σχολή». Στὸ θερμοκήπιο τοῦτο, θὰ δικτυῶσει ὀ Ρήγας μὲ τὸν Περραιβὸ τὸν ἀγῶνα, μὲ τὴν Κυρὰ-Βασιλικὴ, τὸν Κ. Καραγιάννη, τὸν Α. Γκάγκα κ.ἄ. Φιλικούς. Ἐδῶ καλλιεργοῦνται καὶ καρποφοροῦν γερά τὰ σπέρματα τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ διαφωτισμοῦ τοῦ Γένους. Ὁ Γιάννης Βηλαρᾶς, ἀγωνίζεται ἀκαταπόνητα καὶ συντονίζει τὴ δράση του μὲ τὸν φίλο του, Ψαλῖδα καὶ τὸν Οἰκονόμου. Συνεργάζεται μὲ τοῦς Χριστόπουλο, Φιλιππίδη, Κωσταντᾶ, Μοισιῶδακα καὶ Καταρτζῆ πὺ δροῦσαν στὴ Βλαχιά καὶ στὴν Πόλη. Ὁ τε-

λευταῖος μᾶς κληροδότησε σὲ λαϊκὴ γλῶσσα καὶ τὸ πρῶτο νομικὸ βιβλίον πὸν βρῖσκεται δυστυχῶς ἀνέκδοτο. Ὁ Δίνος Πολίτης στὴν «Ἱστορία τῆς Νέας Ἑλλ. Λογοτεχνίας» γράφει: «Ὁ Βηλαρᾶς εἶναι γνησιότερα λυρικός καὶ «ἀρκαδικός», προχωρεῖ πέρα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ὅπου κινεῖται ὁ Χριστόπουλος, πρὸς κάποιον βάθος μεγαλύτερο, ἐκφραστικὸ καὶ ποιητικόν. Μακρυνὰ ἀπὸ τὴν πόλη καὶ τὶς ἡγεμονικὲς αὐλές, κοντύτερα στὸ λαόν, ἀγγίζει πιὸ ἄμεσα τὴν καθαρὴ λαϊκὴ ἔκφραση...». Ἀλλὰ πεθαίνει στὸ Ζαγόρι πάνω στὴν κρίσιμη ὥρα τοῦ ξεσηκωμοῦ τὸ 1823.

* * *

Μετὰ τὴν τυπικὴ ἀνεξαρτησία μας τὸ 1828, ἐπιπλέον καὶ ἐπικρατοῦν στὴν ἐξουσία οἱ ἀριστοκράτες, οἱ Φαναριῶτες μὲ τοὺς Τουρκορωμιῶν κοτσαμπάσηδες καὶ τὴ βοήθεια τῶν Ἀγγλογάλλων. Ἀπὸ τότε, βρῖσκεται μὲ μικρὲς διακοπὲς ἕναν αἰῶνα καὶ πλέον ἢ συντηρητικὴ ἀρχουσα τάξη στὰ πράγματα πὸν καθορίζει καὶ τὴν ἐπίσημη γλῶσσα στὸν ἐκπ)κὸ τομέα καὶ στὸν κρατικὸ μηχανισμό. Ἐπέβαλλε ἀπὸ τότε καὶ καλλιέργησε τὴν καθαρῆουσα. Στὴν ποίηση εἶχε σὰν κύριους ἐκπροσώπους τοὺς Ρίζο Νερούλο, Α. Ραγκαβῆ, Π. Σοῦτσο, Δ. Παπαρηγόπουλο, Καρασούτσα, Βασιλειάδη, Ὁρφανίδη κ.ἄ. πὸν δημιουργήσαν τὴν πρώτη «Ἀθηναϊκὴ Σχολή» τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἀνάλογο, ἀλλὰ προοδευτικὸ καὶ θεμελιακὸ γιὰ τὴν παιδεία ρόλο, θὰ παίξει καὶ ὁ Κ. Ἀσώπιος. Μὰ ἡ καθαρῆουσα, στέκει σὲ στεῖρες καὶ κούφιεσ ἐπισημότητες, μακριὰ ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ λαοῦ, τὴν ψυχὴ καὶ τὰ προβλήματα του. Καὶ ὅπως θὰ πεῖ ἀργότερα τὸ μεγαλύτερο πνεῦμα τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ Δ. Γληνὸς «ἡ ἀνεπάρκεια τῆς καθαρῆουσας, γιὰ νὰ δυναμῶνει καὶ διατηρεῖ τὴν ψυχικὴ ἐπαφὴ καὶ ἔνωση τῶν Ἑλλήνων» καὶ ἡ ἀποτυχία της, θὰ «ἀντιστρέψει ὀλοκληρωτικὰ τοὺς ὁπαδούς της» ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς. Ἐνῶ, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, οἱ προοδευτικοὶ συγγραφεῖς, τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἔκαναν σκληρὸ ἀγῶνα γιὰ τὴ δημοτικὴ, μὲ πρωτοπόρους κονταρομάχους τὸν Διονύση Σολωμό μέχρι τὸ θάνατό του, τὸν Α. Σοῦτσο, τὸν Ἀντρέα Λασκαράτο, τὸν Βαλαωρίτη, τὸν Σουρῆ, τὸν Ψυχάρη κ.ἄ. Καθῶς καὶ τὸν Βλαχογιάννη μετὰ τὸ 1900 μὲ τὸ πρότυπο λαϊκῆς γραφῆς τοῦ Μακρυγιάννη. Δυὸ ἀπὸ τοὺς ὀνομαστοὺς ποιητὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ζαλοκώστας καὶ Παράσχος, διαγάζονται στὴ γλῶσσα καὶ γράφουνε καὶ στὴ δημοτικὴ καὶ στὴν καθαρῆουσα. Μὰ γίνονται οἱ γέφυρες γιὰ νὰ περάσει ἀργότερα ἢ πρωτοπόρα τῆς δημοτικῆς γενιὰ τοῦ 1880, μὲ τοὺς ὀδηγητὲς πατέρες καὶ ἀπόστολους τοῦ γλωσσικοῦ διαφωτισμοῦ. Ὁ Ψυχάρης μὲ τὸ «Ταξίδι» του τὸ 1888, ξεσηκώνει θύελλα καὶ ἀναστατώνει τὸν γλωσσαμυντοοισμό, μαζί μὲ τοὺς Παλαμᾶ, Κουστάλλη, Δροαίνη, Βυζητινό, Πάλλη, τὸν προοδευτικὸ κριτικὸ Ροῖδη, τὸν Ἑφταλιώτη κ.ἄ. γύρω στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα. Ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο ἀγῶνα τῶν συγγραφέων τοῦ λαοῦ, παραθέτουμε ἕνα παράδειγμα: Στὸ 1871 στὸ Βουτσιναιῖο θεατρικὸ διαγωνισμό, ἐπικράτησε κωμωδία γραμμὴν στὴ δημοτικὴ. Ὅμως, ἡ βράβειυσή της ἀπὸ τὴν καθιερωμένη καθαρῆουσα στεκόταν ἐμπόδιο. Ὁ δημιουργὸς της Ἀντώνιος Φατσέας, προλογίζοντας τὸ ἔργο τοῦ «Βερτόλδου» βροντοφώνηξε: «Ὅποῖον ἔθνικόν κέρδος ἂν ἐπεκράτει ἢ ἰδέα τοῦ Βηλαρᾶ, τῆς ἐλευθέρως ἀναπτύξεως τῆς γλώσσας; Τὸ ἔθνος θὰ ἦτο σοφὸν καὶ πλούσιον ἐπομένως ἰσχυρόν». Τόση μεγάλη σημασία ἔδιναν ἀπὸ τότε οἱ πρωτοπόροι στὴ λαϊκὴ μας γλῶσσα, κύρια προϋπόθεση γιὰ μιὰ παιδευτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀναγέννηση. Ἀργότερα τὸ 1883 ὁ Κ. Κόντος τοῦ αὐστηροῦ συντηρητικοῦ λογιωτατισμοῦ, πολεμοῦσε τὸν Βερναρδάκη γιὰ τὴν ἀνάλογη

χρησιμοποίηση τῆς δημοτικῆς ἀπὸ τὴν ἔδρα του. Στὸ πανεπιστήμιον μιὰ μέρα, οἱ φίλοι τοῦ Κόντου τοποθέτησαν ἄχυρα. "Ὁμως ὁ σοφὸς Βερναρδάκης ἀτάραχος ἀνέβηκε στὴν ἔδρα καὶ εἶπε: «Κύριοι, μερικοὶ ξέχασαν τὴν τροφή τους... Τοὺς παρακαλῶ νὰ ἔρθουν νὰ τὴν πάρουν». Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα θὰ συγχωνευτοῦν, ἢ «Ἐφτανησιώτικη Σχολή» τῆς δημοτικιστικῆς ποίησης, μὲ τὴν «Ἀθηναϊκὴ» τοῦ καθαρουσιανικοῦ ρομαντισμοῦ. Οἱ ἀγῶνες δξύνονται καὶ φτάνουν μέχρι αἵματος, στὴν ἀνατολὴ τοῦ 20ου αἰῶνα, μὲ τὰ «Ὀρεστειακὰ» ποῦ γελοιοποίησαν τὸν γραφικὸ ἀρχηγὸ τῶν καθαρουσιανῶν ἀρχαϊστῆ Μυστριώτη. Μὲ τσαμπερλαινικὴ ὀμπρέλλα εἶχε νουμεροποιηθεῖ στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τὰ πειράγματα, χτυποῦσε κεφάλια μὲ λύσσα καὶ μανία. Ἀλλὰ τὸ κίνημα τοῦ δημοτικισμοῦ πυκνώνει ὄλο καὶ περισσότερο καὶ ὄχι μόνον στὴν τάξη τῶν λογοτεχνῶν μὲ τὸ ψυχαρικὸ ἔργο, παρὰ καὶ στὸν ἐκπ)κὸ τομέα, μὲ τὸ πρῶτο βιβλίον γύρω στὰ 1902, τοῦ πρωτοπόρου δημοτικιστῆ γιατροῦ ἀπὸ τὴν πόλη Φώτη Φωτιάδη ποῦ εἶχε τὸν τίτλον «Τὸ ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα καὶ ἡ πνευματικὴ μας ἀναγέννησις». Ἐκεῖνος ὁ καρπός, ἀνοίξει πλατύτερα τὸ δρόμον γιὰ τὸν ἐκπ)κὸ δημοτικισμό. Ὁ ἀγῶνας στεφανώνεται ὄλο καὶ μὲ περισσότερες ἐπιτυχίες. Τὸ κίνημα τοῦ δημοτικισμοῦ φουντώνει. Τὸ βοηθοῦν καὶ τὰ τολμηρὰ περιοδικὰ «Ραμπλαῶς» καὶ «Μὴ χάνεσαι». Ὡσπου τὸ 1908 προβάλλουν πρακτικότερα καὶ ἀποτελεσματικότερα οἱ φωτισμένοι καὶ μεγάλοι δάσκαλοι, θερμοὶ κήρυκες τῆς δημοτικῆς, ποῦ τὴν ἐφαρμόζουν καὶ σὲ σχολεῖο: Γληνός — Δελμούζος — Τριανταφυλλίδης. Αὐτὴ ἡ ἐνδοξη τριανδρία, ἰδρύει τὸν «Ἐκπ)κὸ Ὅμιλον» καὶ καλλιτοῦρει καὶ προετοιμάζει τὴ γλωσσικὴ ἀναμόρφωση. Μὲ ἀνθρωπιστικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ διδασχὴ, διευθύνει τὸ Ἀνώτερον Δημοτικὸ Παρθενάγωγεῖο τοῦ Βόλου. Ρίχνει παντοῦ στὸ προετοιμασμένο ἔδαφος τὸ σπέρμα τῆς δημοτικῆς καὶ τὴν ἐπιβάλλει σὰν ἱστορικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάγκη στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ· καὶ ἄς ξεσηκώνει τὴ μὴνι τοῦ συντηρητισμοῦ, ποῦ εἶναι ποσοκολλημένος στὴν πισωδρόμηση, τὴν προκατάληψη, τὴν πλάνη καὶ τὴ σκοπιμότητα, καὶ ἄς ἀντιμετωπίζει παλικαρῖσια τοὺς ποικίλους κατατρογμούς. Νὰ τί εἶπε ὁ Δελμούζος γιὰ τὴ δημοτικὴ μας: «Πρέπει νὰ ἐξελιχθεῖ αὐτὴ ἡ γλῶσσα ποῦ μιλάει ὁ λαός. Νὰ τὴ δουλέψουμε, νὰ τὴ γράφουμε καὶ νὰ τὴ διαβάσουμε». Οἱ ἀγῶνες συνεχίζονται, μὲ τοὺς ἴδιους πνευματικοὺς ἡγέτες παράλληλα καὶ στὴ λογοτεχνία μὲ τοὺς Ψυχάρη, Παλαμᾶ, Βάρναλη, Σικελιανό, Ἀγηθέρο κ.ἄ. παρὰ τὴν ἀφηνιασμένη ἀντίδραση τοῦ φεουδαρχικοῦ κατεστημένου.

• • •

Τὸν Μάη τοῦ 1917, δίνεται ἡ μεγάλη εὐκαιρία στὸν Δ. Γληνὸ μὲ τὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν Βενιζέλου καὶ θεμελιώνει μὲ τὴ δημοτικὴ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρύθμιση. Ἦταν τότε ποῦ ἐπικεφαλῆς στὸ ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ μὲ τοὺς ἄλλους δυὸ τῆς τριανδρίας ἐπόπτες εἰελλε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν κοινωνικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους. Καὶ ὁ Δελμούζος εἶπε χαρακτηριστικὰ παρὰ τίς κάποιες τοῦ ἐπιφυλάξεις: «Μᾶς συνεπῆρε ἡ δημοτικὴ, χάρις πτὴ θέληση τοῦ Γληνοῦ καὶ στὴν ἐπαναστατικότητα τοῦ Βενιζέλου». Ἔτσι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας, θριαμβεύει ἐπίσημα πια σὲ ὄλα τὰ σχολεῖα. Μὲ «Τὰ ψηλὰ βουνὰ» τοῦ Ζ. Παπαντωνίου, τὸ 1918, μὲ τὸ ἀλφαθητάρι «Ἡλιος» τὸ 1919, μὲ τὸ ὑπέροχον βιβλίον τοῦ Ἐλισ. Γιαννίδου κ.ἄ. Ὁμως τὸ 1920, ἀνατρέπεται καὶ πάλι τὸ εὐεργετικὸ ἀναμορφωτικὸν τοῦς ἔργο, μὲ τὰ γνωστὰ πολιτικὰ γεγονότα. Οἱ ἀγῶνες δὲν σταματοῦν. Ὁ Γληνός παρὰ

ληλα μὲ τὴν ομάδα λογοτεχνῶν τοῦ «Νουμᾶ» πλαισιώνεται ἀπὸ τὴν μεγαλύτερη μερίδα τῶν πρὸ φωτισμένων δασκάλων ὅπως π.χ. τὸν Κώστα Λαζαρίδη, τὸν Γιώργο Ἀθ. Οἰκονόμου, τὸν Σωτ. Δαγκλῆ καὶ τὸους ἄλλους λόγιους τῆς ἐποχῆς. Καὶ μὲ τὴν παράδοση αὐτὴ ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα, θὰ δώσει ἀργότερα τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ καὶ ἀντιστασιακοῦ μας ἀγῶνα 1940 - '45 μὲ τ' ἀθάνατα τῆς λευτεριάς τραγούδια, καὶ τὸ σωστὸ κι ἀπολυτρωτικὸ διαφωτισμὸ. Μὰ ἡ ἥττα τοῦ δευτέρου ἐκείνου μεγάλου Εἰκοσιένα, ποῦ ὁ λαὸς μας ἀντιμετώπισε τὴ σατανικὴ τσωρτσίλεια καὶ βανφλίτεια ἐπιδρομικὴ πανοπλία, ἡ γλῶσσα καὶ ἡ παιδεία ἀπὸ πλευρᾶς τῶν μεταπολεμικῶν κυβερνήσεων ξαναγύριζε πίσω στὰ παλιὰ καθαρευουσιάνικα μέτρα καὶ σταθμά. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀρμόδιοι παράγοντες, στάθηκαν ἔξω ἀπὸ κάθε ἐξελικτικὴ γλωσσικὴ προσαρμογὴ. Ἔτσι τοὺς ὑπαγόρευε ἡ πολιτικὴ τους σκοπιμότητα καὶ γιὰ νὰ καθηλώνουν τὴν πρόοδο, τὴ γενικὴ κατανόηση καὶ νὰ διασποῦν τὴν ἐνότητα τοῦ λαοῦ μας.

* * *

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, οἱ ἀδιάκοποι ἀγῶνες τῶν προοδευτικῶν Ἑλλήνων καὶ προπάντων ἡ συνέπεια τῶν δημιουργῶν τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς κουλτούρας γενικά, μὲ προσαρμογὴ καὶ προσήλωση στὴν ἐξελισσόμενη ζωντανὴ μας γλῶσσα, ἔφεραν καὶ πάλι σήμερα, σὲ ὠριμότητα στάδιο, τὴν ἐπίσημη ἀναννώρισή της μὲ τὴν ἀναγκαστικὴ ὑποχώρηση τῆς ἴδιας σὲ βάση καὶ δομὴ ἀρχουσας τάξης, νὰ δεχτεῖ στὰ σχολεῖα, πέρα γιὰ πέρα τὴ δημοτικὴ. Ἀργησε βέβαια, αὐτὴ ἡ μεγάλη ἀπόφαση. Καὶ τοῦτο, γιατί, μεταπολεμικά, δὲν ὑπῆρξε στὴ χώρα προοδευτικὴ καὶ ριζοσπαστικὴ φιλολαϊκὴ πολιτεία, ν' ἀκούσει τὸν ἐξελικτικὸ παλμὸ καὶ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴ ζωντανὴ λαλιά μας, νὰ τὴ βοηθήσῃ σὲ γενικότερη ἐπιβολή, διάδοση καὶ ἐπικράτησή της. Ἐπειτα ἀπ' ὄλ' αὐτά, ρωτᾶμε τοὺς λίγους θιασῶτες τῆς καθαρεύουσας μὲ τίς ἀσυναρτησίες καὶ τὰ κομπούζια: Πότε ἔδωσε ἡ ζαρωμένη καὶ ξεδοντιασμένη γριὰ καθαρεύουσα, ὅπως τὴ χαρακτήριζε κι ὁ Βηλαρᾶς μας, πρακτικὴ γνώση στὶς γενιές τῆς προόδου μας; Γιατί δὲν ἄνοιξαν τὰ μάτια τους νὰ ἰδοῦν ὅτι στὰ γράμματα, στὶς τέχνες, ποῦ εἶναι οἱ πηγές καὶ οἱ πνεύμονες τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς χαρᾶς, οἱ βασικοὶ πόλοι τῆς πολιτιστικῆς ζωῆς, νίκησε ἀπὸ τὸ 1910 καὶ δῶθε ἡ δημοτικὴ; Καὶ ὅτι, κάθε ὡς τώρα ἐναντίωσή τους στάθηκε μάταιη; Καὶ γιατί δὲν εἶδαν πῶς μὲ ἓνα ἐνιαῖο γλωσσικὸ ὄργανο, καταχτοῦν ὅλα τὰ ἄτομα σωστὴ παιδεία καὶ μόρφωση; Γιατί δὲν εἶδαν ὅτι τὰ σύγχρονα γράμματα γιὰ νὰ κατανοηθοῦν γενικά καὶ σωστὰ καὶ μὲ λιγότερο χρόνο, θέλουν τὴ νομοτελειακὰ ἐπικρατέστερη δημοτικὴ μας γλῶσσα; Γιατί ἄργησαν νὰ καταλάβουν μιὰ ἱστορικοκοινωνικὴ ἀναγκαιότητα; Καὶ γιατί ἀκόμα σέρνουν τὴν καθαρεύουσα, σὰν ἀπαίσιο φάντασμα σὲ σχολεῖα; Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πείρα καταχτιέται μόνον μὲ τὴν πρακτικὴ γνώση, ποῦ μᾶς χαρίζει καὶ μᾶς ἀφομοιώνει ἡ πλούσια καὶ χυμώδη ζωντανὴ κι ἐξελιγμένη δημοτικὴ, ἡ γλῶσσα ποῦ καλλιεργεῖ καὶ δίνει ποιητικὴ χροιά κι ἐνότητα ὁ ἴδιος ὁ λαὸς μας. Γι' αὐτὴ, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, δὲ χωράει πιά κανένας φραγμὸς. Ἡ ἐποχὴ μας, ἀπόρριψε τὴν καθαρεύουσα σὰν μπολιασμένη καὶ γερασμένη ἀπόφωση στὸν ἐθνικὸ κορμὸ. Κανένας λαὸς, πέρα ἀπ' ὅποια ἰδιωματικὴ του διάλεχτο, δὲν ἔχει διγλωσσία ἢ τριγλωσσία, ἐπίσημα ὄργανα γιὰ τὴν κοινὴ του συνενόηση. Χωρὶς τὴ ζωντανὴ μας γλῶσσα, πῶς ἀλλιῶς θὰ προκόψουμε σὰν ἐθνικὸ σύνολο μέσα στὴν κοινωνία τῶν ἐθνῶν; Πῶς θὰ διαπλάσουμε νέο ἠθικὸ κόσμον χωρὶς τὸ

ὀρθολογικό γλωσσικό μας σύστημα στην παιδεία, ἀφοῦ «ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπή» ὅπως διακήρυττε καὶ ὁ Ρήγας μας; Ὁ,τι γλώσσα μαθαίνει, τέτιος θὰ γίνεις. «Ὅποια ἡ παιδεία, τέτια καὶ ἡ κοινωνία». Παιδεία μὲ κομπούζιο διγλωσσίας πὺν περάσαμε στὰ 10 τελευταῖα χρόνια, εἶναι ἐγκληματικὴ διάκριση καὶ παραμόρφωση γιὰ τὰ παιδιά. «Ἡ ἐκπαίδευση πρέπει νὰ διαμορφώνει τὸν ἄνθρωπο ἔτσι, ὥστε νὰ τὸν ἐνκλιματίζει στὴν ἐποχὴ του». Ἔλεγε ὁ Μαρτί Χοσέ. Καὶ ἡ Ρ. Ἰμβριώτη ἔγραφε πρόσφατα ὅτι: «ἀπὸ τὸν ἐκπ)κό χῶρο πρέπει νὰ λείψουν οἱ διακρίσεις, τὸ ἐμπόριο κ' ἡ ἐκμετάλλευση». Ἐπιβάλλεται λοιπὸν, ἡ ἀποκλειστικὴ ἐφαρμογὴ τῆς δημοτικῆς, σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς μὲ τολμηρὲς καινοτομίες, καὶ μὲ πρῶτο αἴτημα τὸ μονοτονικό σύστημα γραφῆς πὺν ἀπὸ χρόνια ἔκανε τὴν ἀρχὴ ὁ Βελίδης στὴ «Μακεδονία» του. Τὸ εἶπε ζητήσῃ ἀπὸ παλιὰ ὁ διαπρεπὴς γλωσσολόγος καθηγητῆς Γ. Χατζηδάκης. Καὶ ὁ κορυφαῖος μας γλωσσολόγος Ε. Κριαρᾶς ζήτησε πρόσφατα: «ὄχι δίκη τῶν τόνων, μὰ καταδίκη τῶν τόνων μὲ ἀπλοποίηση καὶ τονικὴ μεταρύθμιση...». Χρειάζονται πολλὰ ἐγχειρήματα, ὅπως π.χ. ἡ μεταγλώττιση σὲ τροπάρια ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, παρὰ τὴν ἐμμονὴ τῶν λίγων στὴ λόγια βυζαντινὴ παράδοση. Πρὶν ἂπὸ χρόνια ὁ ἔξοχος προοδευτικὸς κληρικὸς καθηγητῆς καὶ συγγραφέας Γ. Πυρουνάκης, εἶχε τολμήσει νὰ ρίξει τὴν ἰδέα γιὰ ἐπένδυση τῆς λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου μὲ σύγχρονη μουσικὴ. Ἐμεῖς προτείνουμε σήμερα, ξέχωρα ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ γλωσσικὴ ἀπόχρωση καὶ μνημειακὴ ποιητικὴ ὁμορφιά, ὅπως ἔχουν τὰ ἔργα τοῦ Ρωμανοῦ Μελωδοῦ κ.ἄ. νὰ προσαρμοστοῦν αὐτὲς οἱ λειτουργικὲς ἀκολουθίες μὲ ἀφαίρεση ξένων σωμάτων καὶ ἀκατανόητων στοιχείων πὺν δὲν καταλαβαίνουν μῆτε οἱ παπᾶδες πὺν τὰ λένε τί ἐννοοῦνε. Γιατὶ νὰ μὴ γίνουν ὅλα στὴν ἀπλὴ δημοτικὴ μας γλώσσα νὰ τὰ καταλαβαίνουν καὶ νὰ τὰ νιώθουνε καὶ οἱ πιστοὶ; Καὶ ἀκόμα, ὄλες οἱ μεταφράσεις τῶν ἐρχαίων νὰ εἶναι προσιτὲς σὲ ὄλο τὸ λαό. «Ἄς δώσωμεν ἓνα ἐνιαῖο γλωσσικὸν ὄργανον καὶ τὸν ὄρχαιον ἑλληνικὸν κόσμον πλοῦσιον, ἀλλὰ εἰς τὴν γλώσσαν τὴν ὁποῖαν καταλαβαίνομεν». Εἶπε ὁ κ. Παπανοῦτσος στὴν πρόσφατη κυβερνητικὴ οὐσκεψη γιὰ τὴ δημοτικὴ. Βέβαια, ἡ σημερινὴ κυβέρνησις «ἐνδίδει» σχετικά. Καὶ αὐτὸ ἴσως, γιὰ χάρη ἀλλότριων συμφερόντων. Ὅμως ἐλάχιστη ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη ἢ καὶ καθόλου, γιὰ μιὰ συνεπὴ ὀλοκληρωμένη ἐφαρμογὴ τέτιων γενναίων ἀποφάσεων. Προσποικεῖται ἔξυπνα καὶ ἐλιωσόμενα τὸ «ναί» καὶ σὲ συνέχεια προβάλλει τὸ «ἀλλά». Ἐνάμιση χρόνος τώρα, καὶ στὸ φλέγον τοῦτο πρόβλημα τῆς δημοτικῆς μας πὺν ἦρθε σὰν τὸν ὑπερώριμο καρπὸ στὸ δέντρο γιὰ τὴ μεταρρυθμιστικὴ παιδεία, ἀρκεῖται σὲ μιὰ παρελκυστικὴ καὶ ἀναβλητικὴ πολιτικὴ. Παρουσιάζει προθυμία στὰ λόγια καὶ παθητικὴ στασιμότητα στὰ ἔργα. Καὶ τὸ ἐπίμαχο ζήτημα τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας ἔχει τὴν ἀτυχία αὐτῆς τῆς ταχτικῆς. Ἐπιδιώκει ἀκόμα νὰ κόψει σὲ δικά της μέτρα τὴ γραμματικὴ τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδη. Προσχήματα «ἐν ἀμαρτίαις». Ἡ ἐπιβολὴ τῆς δημοτικῆς, γωρὶς ἄλλα ἀναμορφωτικὰ καὶ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ προγράμματα σὲ ὄλα τὰ σχολεῖα, μᾶς θνυίζει τὰ κόλπα ὀρισμένων δημοτικιστῶν ἰδεολόγων τῆς μεταφυσικῆς θεωρίας τῶν περασμένων γενεῶν. Ὅπως π.χ. τὸν Π. Βλαστό ἢ τὸν ἀείμνηστο Λ. Μαβίλη, πὺν ἀκόμα καὶ στὴ Βουλὴ ἐξύμνησε τὴ δημοτικὴ σὰν «ὁμορφὴ καὶ δροσερὴ χωριατοπούλα» καὶ τὴν καθαρῆς τὴν ἀπόρριψε σὰν φκιασιδωμένη καὶ ξεπερασμένη, γιὰ νὰ γράψει ἀργότερα ὁ Κορδάτος σχετικά ὅτι: «ἦταν φανατικὸς ὀπαδὸς τοῦ δημοτικισμοῦ, γιὰτὶ πίστευε πῶς μὲ τὴ λαϊκὴ γλώσσα σὰν ὄργανο διαφωτισμοῦ, θὰ μπορούσε ἡ νεοελληνικὴ πλουτοκρατία νὰ κρατήσῃ τὰ πολιτικὰ της πόστα καὶ νὰ ἐξυψηρετήσῃ

«ὀποτελεσματικὰ τὰ ἱμπεριαλιστικὰ συμφέροντα». "Αλλωστε, τὸ 1967 μὲ τὸ πραξικόπημα, ὁ κουνιάδος ἐνδὸς τῆς χουντοτριανδρίας σὰν ὀλιγοήμερος ὑπουργὸς γεωργίας, ἔβγαλε τὸ διάγγελμα σὲ ἄκρα παραπειστικὴ δημοτικὴ, γιὰ παραπλάνηση, ἐνῶ γύρω καὶ πίσω του ὀργιάζαν οἱ συλλήψεις τῶν προοδευτικῶν κι ἐκλεκτῶν ἀγωνιστῶν τοῦ λαοῦ, οἱ φυλακίσεις καὶ οἱ παντοειδεῖς κατατρεγμοί. "Ὅπως καὶ πολλοὶ ἠγέτες τῆς δεξιᾶς, εἶναι ἐξαιρετικοὶ δημοτικιστὲς σὰν τοὺς κ.κ. Π. Κανελλόπουλο, Κ. Τσάτσο κ.ἄ. Τελευταῖα, ὅταν ὁ συντηρητικὸς, ὁ ἰδεαλιστῆς κ. Γ. Θεοδωρακόπουλος διατύπωσε στὴ μεγάλη σύσκεψη γιὰ τὴ Δημοτικὴ τὴν καθαρηνουσιάνικη ἀρχαιολατρεία του καὶ τὴ φόβια του μήπως μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας «βαλκανιοποιηθοῦμε»... ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς (πρὸς τιμὴ του) τὸν κατακεραύνωσε μὲ παρατηρήσεις γιὰ ὑπερβολές, στειρότητες καὶ ἀμάθειες. Καὶ ὁ κ. πρωθυπουργὸς εἶπε χαρακτηριστικῶς: «ὄ,τι ξέρω ἀπὸ τοὺς κλασικοὺς, τὸ ἔμαθα διαβάζοντας ξένα βιβλία».

Εὐχῆς λοιπὸν ἔργο νὰ γίνουμε ἓνα ἔθνος ὀμόγλωσσο καὶ ὀμόνοο. Αὐτὸ θὰ μᾶς ὀθήσει σὲ ὑψηλὰ ἐπίπεδα προόδου καὶ πολιτισμοῦ. Γράφουμε σὲ ἐπιφυλλίδα μας τὸ 1960 ἀνάμεσα σ' ἄλλα καὶ τοῦτο: «Ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα εἶναι πιά δεδομένη, νομοτελειακὴ καὶ θετικὴ. Κι ὄν ἐμποδίζουν ὀρισμένοι παράγοντες τὴν ὀλόπλευρη ἐπικράτησή της, μὲ τὸν καιρὸ καὶ τὴν ἐξέλιξη θὰ καταχτήσει καὶ τὰ πιδ ὀπόρθητα γλωσσασαμντορικὰ κάστρα, καὶ θὰ θριαμβεύσει, γιὰτί, ἐκφράζει καλύτερα καὶ πολὺ πιδ εὐκόλα τις σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματά μας. Εἶναι ἡ νέα, ὀμορφη, ἀπλή, κατανοητὴ καὶ ξάστερη ἔθνικὴ γλῶσσα τοῦ παλαίμαχου λαοῦ μας». Καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἔφερε τὸν πραγματικὸ της θρίαμβο· καὶ ὁ λαὸς δικαιοῦται νὰ τὸν χαίρεται.

Λ. Μάλαμας

Λ Ι Β Ρ Θ Ω Σ Η: Στὸ κύριο ἀρθρο τοῦ προηγούμενου τεύχους διορθώνουμε τοῦτο: Ὁ καθηγητὴς Κοιζιάς δὲν εἶναι ὁ ἐφευρέτης τοῦ φάρμακου γιὰ τὸ σκορβούτο ποὺ εἶναι ἡ βιταμίνη C ἀλλὰ ὁ ἴδιος χρησιμοποίησε μὲ ἐπιτυχία τὸ φάρμακο ei dona γιὰ τὴ νόσο τοῦ Πάρκινσον.

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ο Υ Ν

Τρία νέα πρωτότυπα ἔργα τοῦ Λάμπρου Μάλαμα, δημιουργημένα τὰ τελευταία χρόνια καὶ μωρφοποιημένα στὰ δυσκολότερα εἴδη τοῦ ἐντεχνου λόγου.

- 1) «Μ Ι Κ Ρ Ο Ι Π Ρ Ω Ε Σ». Λιγῆματα γιὰ παιδιὰ καὶ μεγάλους. Ἐνα βιβλίο μὲ γνώση, ἀληθινὴ πηγαία καὶ ἠθοπλαστικὴ παιδικὴ λογοτεχνία, μὲ πλούσια ἐφόδρα γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν, καὶ τὴν αἰσιόδοξη καὶ νικηφόρα πορεία τῆς ζωῆς τους. Συγκινητικὸ καὶ διδακτικὸ γιὰ τὰ παιδιὰ, ἀναμνηστικὸ κι εὐχάριστο γιὰ τοὺς μεγάλους.
- 2) «Ο Ω Μ Α Σ Π Ρ Ε Λ Ο Υ Μ Π Ο Σ». Ἐνα ἱστορικὸ δρᾶμα, μὲ τραγωδικὰς διαστάσεις, ἀπὸ τὸν 14ο αἶώνα. Ἐνα ἔργο μὲ γοργὴ καὶ ἀδιάκοπη δράση, ράπισμα γενναῖο κατὰ τῶν τυράννων.
- 3) «Μ Ε Σ Γ Ι Τ Ε Σ». Μιὰ σύγχρονη κωμωδία ποὺ σατιρίζει κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ ἔθνη τοῦ καιροῦ μας.

Πωλοῦνται στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεία.

Παγκόσμια Ποίηση

★

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Νυσταγμένα πουλιά

ΜΙΧΑΪ ΕΜΙΝΕΣΚΟΥ (1850 - 1889)

Μεταφράζει: η Ρίτα Μπούλη - Παπα

Νυσταγμένα τὰ πουλιά
τρέχουν στής φελιές ομάδι
νά κρυφτούν μες στά κλαδιά —
καλό θράδυ.

Οί πηγές μονάχα όραιοῦνται
μέσ στή σιωπή τοῦ κόσμου.
δάσος, κήποι, δένθη, κομοῦνται —
κόσμου, φῶς μου.

Γύρισε γιά νά κουρνιάσει
μέσα στά καλάμα ὁ κύκνος.
δγγελος ὅς σέ φυλάξει —
καλόν ὄπνο.

Τὸ φεγγάρι στή μαγεία
μέσα ὑψάνεται τῆς νύχτας.
δλα εἶν' ὄνειρα, ἁρμονία —
καλή νύχτα!

Στὸ παιδί μου

ΖΑΧΑΡΙΑ ΣΤΑΝΚΟΥ (1901 - 1974)

Μιάς κ' εἶναι κερσάλεμα ακληρὸ ἡ ζωὴ σου παῖ
καί σήμερα εἶν' τὸ στόμα σου σάν τ' ὄρμιο κεράσι.
γιά τὸ δίκιο, γιά δσους περνοῦν, ἄγγρι μου, ὅς κραυγῶσει.
γιά τὴ μαύρη φτηνὴ καί στραγγισμένη ἐργασία.

Βιάσου, δῶσε τὸ μπράτσο σου, δεκάχρονό μου γεροντάσι,
πού φρόνημα τὴν ὄρα αὐτὴ γράφεις τὸ μάθημά σου
κ' ὕψωσε κοκαινόφλογη ραιμαῖο καί μπαϊράκι
γιά τὴ νίκη τῆς κερσάτικης φυλλῆς σου καί γενιῶς σου.

Ἡλιοβασίλεμα

Καθὼς φτερά φεγγαρίσια μὲ πᾶνε ξανά
σὸ καρδιό μου.

Ἡ δύση πεθαίνει σάν θόδι σφαγμένο

ΙΟΝ ΜΠΡΑΝΤ (1929 -)

Ποῦ στρέφει γὰρ λίγο τὰ μάτια του
 κυτάζοντας πέρα.
 Δὲν μπορῶ νὰ τὸ βλέπω, μὰ οὔτε καὶ θέλω
 πὰ νὰ τὸ βλέπω.
 Ἔνας νὰ εἶναι ὁ ἥλιος ἢ μήπως πολλοί;
 Λὲς ν' ἀναγνώριζα μέσα σὲ τέτια ἀγωνία
 τὸ μοσχάρι ποῦ ἔβοσκα περπατώντας ξυπόλητος
 Στὴ μακρινή μου πικρὴ παιδικὴ ἡλικία;

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Δύο σλαβομακεδόνικα δημοτικὰ τραγούδια

Μεταφράζει: ἡ Ρίτα Μπούμη - Παπᾶ

Μπισέρα ἄμορφη Μπισέρα

Μπισέρα, ἄμορφη Μπισέρα,
 ὦ μονάκριβη ἐσὺ κόρη
 μάνας τυχερῆς, δὲν ξέρεις
 τ' εἶναι ὁ καημὸς τῆς νιότης.
 Ἄχ, ἂν τὸ ἔξερες, Μπισέρα,
 θὰ μὲ πρόσμενες στὴν πόρτα
 νὰ μὲ πάρεις ἀπ' τὸ χέρι
 νὰ μὲ πᾶς στὴν κάμαρά σου
 κεῖ κρεβάτι νὰ μοῦ στρώσεις.
 ὦ, Μπισέρα, λοιπὸν πὲς μου
 ποιὸς τὰ κάλλη σου τὰ τόσα
 σοῦ ἔχει δώσει; Μήπως κι ἔχεις
 ἀπὸ τὰ οὐράνια πέσει
 μὴ κι ἀπ' τὴν ἀφράτη γῆ
 βλάστηρες κι ἀνθοβολεῖς;
 Τί ρωτᾶς, τρελλοῦτσκέ μου,
 ποιὸς τὰ κάλλη μου ἔχει δώσει.
 Οὐρανὸς δὲ μ' ἔχει ρίξει
 οὔτε ἀπὸ τὴ γῆ βλαστήσει.
 Μ' ἔχει θρέψει φρέσκο γάλα
 κόκκινο κρασί ποτίσει.
 Ἄσπροκόκκινη γι' αὐτὸ ἔμαι
 γι' αὐτὸ οἱ νιοὶ καὶ μ' ἀγαπᾶνε.

Ράφτες μου καλοὶ μου ράφτες

Ράφτες, καλαδέρφια ράφτες
 ἂν μπορᾶτε ράφτε μου ἕνα
 ἄσπρο φόρεμα, μὰ δίχως
 νὰ μοῦ πάρετε τὰ μέτρα
 δίχως ὕφασμα καὶ πῆξη.
 Κόψτε το δίχως ψαλίδι
 ράφτε το δίχως θελόνα
 δίχως μιὰ ὄπρᾶ κλωστή.

«Διαβολοσπαρμένη κόρη
 πὲς μας σύ, μπορεῖς νὰ φτιάξεις
 πάντα δίχως νὰ περάσεις
 ἀπ' τὸ κόσκινο τ' ἀλεύρι
 μὲ νερὸ νὰ τὸ ζυμώσεις
 δίχως φοῦρνο νὰ τὴν ψήσεις;

Ράφτες μου, καλοὶ μου ράφτες,
 πάντα πέτοια ἐγὼ σὰς φτιάχνω
 καὶ τὴν ψιλοκοσκινίζω
 μὲ τὰ πικνοτσινόρα μου,
 γιὰ νερὸ τὸ δάκρυά μου
 βάζω ἐγὼ καὶ τὴ ζυμώνω
 καὶ στὸν κόρφο μου τὴν ψένω.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἄντιπολεμικὸ

ΝΤΙΕΚΟ ΒΑΛΕΡΙ

Μεταφράζει: ὁ Φοῖβος Δέλφης

Ἐγὼ εἶδα κι ἄλλας κάτω ἀπόναν οὐρανὸ τῆς κόλασης
 σπασμένο φλογιομένο ἀπ' τὴς φωτιὲς τοῦ πολέμου
 ν' ἀνοίγει ἡ σιεφάνη ἑνὸς ἐρωτικοῦ λευκοῦ ράδου.
 Ἄνάμωσ' ἀπ' τὴς θουὲς ποῦ ἔξοχιζαν τὴ νύκτα
 ἀκουγα τὸν πρῶο ἦχο ἑνὸς ρωακιῦ
 ποῦ ἔτρεχε ἀνάμωσ' ἀπ' τὸ χοριάρι καὶ τὴς πέτρες.
 Μὲς στὴ φρίκη τοῦ θανάτου
 ἦταν μόνο ζωντιανὸς ἐκεῖνος ὁ ἦχος
 τοῦ νεροῦ κι ἐκεῖνο τὸ ἄνθος.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἄνοιξη

Ν. ΒΑΠΤΣΑΡΩΦ

Μεταφράζει: ὁ Λάμπρος Χατζηγιάννης

Ἄνοιξή μου, ὄσπρη μου ἄνοιξη
 σὶὰ γιορτινά σου δὲν σ' ἔζησ' ἀκόμα
 σὶὰ ὄνειρά μου μονάχα σὲ βλέπω
 ν' ἀπλώνεσαι πάνω καὶ πέρ' ἀπ' τὶς λεύκες
 σὶ' ἀλαφρά σου πετάγματα ἀσίγαστη.

Ἄνοιξη μου ὄσπρη μου ἄνοιξη
 ξέρω καὶ μὲ βροχή καὶ καταγίδα πῶς θά 'ρθεῖς
 καθαρίσιρα φωτιᾶς καὶ φουρτιούνας φοβέρα
 νὰ μὰς φέρεῖς καλιόδες ἐλπίδες
 νὰ ξεπλένεῖς ματωμένες πληγές.

Ἄνοιξή μου ὄσπρη μου ἄνοιξη
 νὰ 'βλεπα ἀχ τὰ πρῶτα φτερά σου
 σὶς νεκρωμένες πλατείες νὰ δίνεις ζωὴ
 ἄς ἔβλεπα μόνο τὸ δικό σου τὸν ἥλιο
 κα ἄς πέθαινα μετὰ σὶὰ ὀδοφράγματά σου

ΤΟΥΡΚΙΑ

Ὁ φόβος

ΣΟΥΛΤ ΤΑΣΕΡ

Μεταφράζει: ὁ Ἐρμὸς Ἀργαῖος

Καταντήσαμε νὰ φοβόμαστε τὸν Ἰσκιο μας,
 νὰ φοβόμαστε νὰ χαιρετᾶμε, νὰ ὀνειρευόμαστε,
 τὸν ταχυδρόμο ποὺ χτυπάει τὴν πόρτα μας,
 τὸ ζητιάνο, τὸ μικρό μας σὶτὴν κούνια του,
 τὸ λουλούδι σὶτὴ γλάστρα
 τὸ εἶδωλό μας σὶτὸν καθρέφτη.

Τελειώνει ἡ μέρα, ἀτέλειωτος ὁ φόβος
 σταματᾶει ἡ βροχή, ὁ φόβος ἀσταμάτητος
 κοιμάται ἡ θάλασσα, τ' ἀστέρια σβήνουν
 πᾶνε κα ἔρχονται τὰ σύννεφα
 ὁ φόβος ἔρχεται δὲν φεύγει.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» εὔχεται: Καλὴ Ἀνάσταση
 σ' ὄλους τοὺς ζωντανούς — πεθαμένους τοῦ κόσμου ἀδερφούς, αἰώνια
 ἄνοιξη, εἰρήνη καὶ ἀδερφοσύνη σὶτοὺς λαούς.

ΠΟΛΩΝΙΑ

Ἄδεια φωλιά

TANTEOYΣ ΡΟΥΖΕΒΙΤΣ

Μεταφράζει: ὁ Νίκος Χατζηγιαννολάου

Νὰ ἡ ἄδεια φωλιά
 ποὺ σ' αὐτὴ θὰ γυρίσει τὸ πουλί.
 Τὸ δέντρο προσμένει τὰ φύλλα

τὰ φύλλα ποὺ πέταξαν μὲ τὸν ἀγέρα.
 Μόνο ἐσὺ εἶσαι μακριὰ
 μ' ἄφησες γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσεις πιά!

Ἐριμότητα

Τοῦ Γιάν Γκούρσες Ροσίνσκη

Ἔχασα ὅλους τοὺς κήπους
 ὅλα τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὰ ὄνειρα
 πηγαίνοντας γιὰ τὴν ὠριμότητα.
 Ἔδῳ ὁ φράκτις, πρὸ πέρα ὁ λάκκος

πρέπει νὰ θρῶ δύναμη
 γιὰ τοὺς καρποὺς καὶ τὴ διάρκεια.
 Τί καλύτερο μπορεῖ νὰ 'κοιμη
 ἀπὸ τὴ σύναξη καὶ τὴ γεύση
 τῶν ὠριμῶν καρπῶν;

Πολωνία (POLSKA)

ΒΛΑΝΤΙΣΛΑΒ ΣΤΣΕΛΕΤΣΚΙ

Μεταφράζει: ἡ Χριστίνα Κούρτη

Ἔδῳ δὲν χρειάζονται ἀλληγορίες θαμπές
 Κλείσε τὴ σοφία σὲ ἀπλοὺς ὀρισμούς:
 Ἄνθρωποι, σπίτια, σχολεῖα, ψωμί, ρόδα
 καθημερινά, ἀπ' τὸν δικό μας μόχθο μεγαλώνουν.

Σὲ χρόνια εὐτυχίας στέριωσε τῶν γεφυριῶν τὰ σίδερα.
 Μὲ τῆς εἰρήνης τὸ ὄραμα τῆς καρδιῆς πυρπόλησε.
 Ἡ ἀκτίδα τῆς προλεταριακῆς σκέψης
 φωτίζει τὸ δρόμο πρὸς τὴ νίκη.

Μὲς στὴ δουλειὰ τοῦ πλαστοουργοῦ θὰ 'βρεις μονάχα φίλους.
 Ὡ πόσος μόχθος γόνιμος! Καντάντες στολισμένες!
 Ἄνεβαίνει ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀνθρώπου
 Μὲ τὸ γιγάντιο τῶν πολλαπλῶν φώτων.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Στὴν Ἰσπανία τὰ λουλούδια

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μεταφράζει: ἡ Μάγια Ρούζου - Ράπτη

Στὴν Ἰσπανία τὰ λουλούδια
 ποὺ γεννιῶνται τὸν Ἀπρίλη
 δὲν γεννιῶνται ἀπὸ καρὰ
 παρὰ ἀπ' τοὺς καημούς.
 Γιὰ τοὺς πρὶχρονους ἀγῶνες.
 Γιὰ τοὺς τρεῖς χρόνους καὶ κίλιους
 ποὺ ἀντιστάθηκε ὁ λαὸς τῆς
 μόνος ἐνάντια σὶδὸ ντουφέκι.

Στὴν Ἰσπανία τὰ λουλούδια
 δὲ θέλουν πιά νὰ ζήσουν.

γιατὶ ὁ Ἰσπανικὸς λαὸς
 πέθανε τὸν Ἀπρίλη.

Μὰ τὰ λουλούδια γυρίζουν
 Ὅποιος τὰ ἔκανε νὰ πεθάνουν
 δὲν ξέρει πῶς τὰ λουλούδια
 γυρίζουν κάθε Ἀπρίλη.

Ἡ Ἰσπανία ποτὲ δὲν πέθανε
 ποτὲ δὲν θὰ μπορέσει νὰ πεθάνει
 τὸ λαὸ καὶ τὸ λουλούδι
 δὲν τὰ σκοιῶνει ἓνα βόλι.

ΕΣΣΔ

Ρέκβιεμ (Μικρὸ ἀπόσπασμα)

ΡΟΜΠΙΕΡΤ ΡΟΖΝΤΕΣΤΒΕΝΣΚΗ

Μεταφράζει: ἡ Μίλα Ραζίδη

Τὴ νίκη!
 Τὴ νίκη!
 Στ' ὄνομα τῆς Πατρίδος, τὴ νίκη.
 Στ' ὄνομα τῆς ζωῆς, τὴ νίκη.
 Στ' ὄνομα ἐκείνων ποὺ θάρθουν, τὴ νίκη.
 Νὰ συντρίψουμε πρέπει τὸν πόλεμο, πρέπει:
 Γὰ μᾶς δὲν ὑπάρχει τιμὴ πρὸ μεγάλης
 πρὸ τρανῆς περηφάνιας καμιά.
 Πι ἐξὸν ἀπ' τὸν πόθο
 νὰ ζῆσει κανεὶς
 εἰν' ἀκόμα κι ὁ πόθος
 νὰ ζῆσει ἀντρίκια.
 Ἐνάντια σιῆς μπόρας ἰὸ σάλο
 ἐνάντια τοῦ κεραυνοῦ τὸν ἀπὸ
 σιῆς μάχη ὀρμούσαμε δλοι σιῆς μάχη
 τρακεῖα καὶ ὠραία.
 Στὰ λάβωρά μας ἐπάνω γραμμένη ἦταν:
 Ἦ νίκη! Ἦ νίκη!

Ἑλληνικὴ ποίηση

Προκόπης

ΤΟΥ Γ. Κ.

Χαλὴ τὴ μάνα ἐκάλουν τοῦ Προκόπη -
 Μήτε γάμον ἐγόρτασε ἡ καζούλα
 μήτε κανεὶς ἀπάντησε λεθένιες
 γύρω στὸ στασιμὸ τῆς. Οἱ ἀνθρώποι
 δὲ θγαίνουν κι ὁμοῦ σκέβονταν οἱ ἀφένιες
 ἔτσι σὰν προφαντὰ μὲ τὴ θροακούλα.
 Καὶ τ' ἦταν τῆς χαλῆς τὸ μπασιταρδέλι;
 Τίνος θὰ τοῦ ἀποφαινόταν ἡ οἰκία του;
 Τίνος νερὸ θὰ θόλωνε καὶ εἷνος
 τὸν τόπο θὰ πατοῦσε, νὰ τὸν μέλλει
 πῶς φύτρωνε ὁ Προκόπης ἐδῶ κάτω;
 Γὰ δὲν τὸ συναισθάνονταν κα ἐκεῖνος.
 Σὲ ἔρημη σπηχὴ τοῦ Παρνασσοῦ, ὁ ἀγέρας
 ἔριξε σπῆρι ἀνώνυμο κι ἀνθύλλιο
 πὴ ροδαυγὴ ζημέρωσε στὸν ἦλα.
 Εἶχε ζωὴ ἢ δὲν εἶχε μὴς ἡμέρας;
 Πάσκισε νὰ τοῦ φκιάσειε ἱστορία
 ἰδεῖτε κανεὶς; Ἦ πρώτη σου ἀπορία.
 Στὴ θούρα κάποιου θάμνου σὰν τὸ ἀγρῆμ
 τὸν μάτιαζες ἀξάφνιστα, τί ζοῦσε
 πλειότερο στοὺς ἀγρούς. Λιγνὸς μὲ μάτια
 δίχως λάμψη, καὶ μοῦτρα σὰν τὸ ἀσῆμ·
 δὲν τὸν περνοῦσε γιὰ ἀνθρώπο. Φθονοῦσε

τῆ ρούγα, τὸ χοροστάσι, τὰ παλάτια.
 Ἦ μὴ θὰ εἰπείς πῶς ἔφταιε ὁ δολιημένος·
 κανεὶς δὲν τὸν κατέβαζε ἀπὸ μοῦλο
 μήτε τὸν καταδέχονταν νὰ στρώσει
 Κι ἔλεε ἢ χαζή: Τί θέλουν ἀπ' τὸ δοῦλο
 τοῦ θεοῦ καὶ τὸν πειράζουν; Λυσοασμένος
 δὲν εἶναι νὰ θαρροῦν θὰ τοὺς δαγκώσει.

Στὴν κατοχὴ τὸ μπῶϊ του δὲν κρυβόταν
 ἦταν πιά δεκαοχτάρης καὶ τοιγκέλι
 τὸ ἔστριβε τὸ μουσιάκι του τὶ πίσω
 πού ζοῦσε ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πού φοβόταν.
 Κ' ὁ ὑπεύθυνος τοῦ ΕΛΑΣ τοῦ παραγγέλει
 καὶ ἀπλὰ τὸν κουβεντιάζει ἴσος πρὸς ἴσο.
 Τὸ βλέπεις πιά Προκόπη εἴμαστε σκλάβοι.
 Μᾶς πάτησαν τὴ γῆ οἱ Γερμαναράδες
 σὲ λίγο ἀρχίζει ἀντάρτικο νιουφέκι
 καὶ μὴ μοῦ εἰπείς πῶς τὸ αἷμα δὲ σοῦ ἀνάβει
 ἢ πῶς σ' ἐμᾶς τὰ παλκάρια στέκει
 σιτὴ μοῖρα νὰ κλαυτοῦμε σὰ ραγιαδες.
 Γονιό, παιδί, γυναίκα δὲν ὀρίζεις
 καὶ πῶς πολὺ βαραίνει ἡ κεφαλὴ σου
 στοὺς ὤμους, τὸ θωρεῖς, τὴν πᾶσα μέρα.
 Τὸν οὔννο ἀπὸ τὸν ξύπνο ν' ἀντικρύζεις
 νὰ κλέβει τὸ ψωμί σου καὶ ἡ φοβέρα
 ὄλο νὰ σοῦ κρατεῖ τὸ βῆμα πίσω.
 Σπάζοντας τοῦ κατακτητῆ τ' ἀλύσσια
 καὶ μὲ τοὺς ντόπιους λήσταρχους ξοφλάμε
 τοὺς ἀφεντάδες. Τὶ ἄκουσε Προκόπη
 πῶς ζήσαμε ὡς τὰ σήμερα σκυλίσια
 δὲ φταίει τὸ ριζικὸ παρὰ οἱ ἀνθρώποι
 σὰ βδέλες πού τὸν κόπο μας ρουφᾶνε.
 Θέλουμε λευτεριά, θέλουμε δίκιο
 τοῦ τόπου μας νὰ γίνουμε ἀφεντάδες
 καὶ ἀδερφοσύνη θέλουμε καὶ ἰσότη
 Ἐσὲ νὰ μὴ σὲ λένε μορμιολύκειο
 καὶ ἐμένα ταπεινὸ καὶ ἀγροῖκο ἀγρότη
 διακρίσεις πού σοῦ σιέκουνε βραχνάδες.
 Στὸ χίσιμο τοῦ κόσμου σὲ καλοῦμε
 πού οἱ ταπεινοὶ θὰ γίνουν τιμημένοι
 ἀπ' τὴ δουλειὰ καὶ ἀπὸ τὴν τίμα μάχη
 καὶ ὀμπρὸς σιοῦ ΕΛΑΣ τὸ νάμα νὰ ὀρκιστοῦμε.
 Σίδερο τοῦ Προκόπη σιέκει ἡ ράχη
 καὶ εἶναι ἡ ματιὰ του τὴν φωτισμένη.
 Στὸ ἱερὸ τοῦ ξωκκλησιοῦ πέντε νομάτοι
 θωροῦμε μὲς οἰοὺς πέντε τὸν Προκόπη
 σὲ μυστικὴ συνέλευση. Ἡ ἀνέμη
 τοῦ πολέμου γυρίζει. Οἱ κατάσκοποι
 σι' ἄδυτο αὐτὸ δὲν ἔχουν βέβαια μάτι.
 Λέει συναγωνιστὲς καὶ ἀκέριος τρέμει.
 Σὲ λίγες μέρες θρόνιαι τὸ νιουφέκι
 Σὲ ἐνέδρα οἱ οὔννοι πέσαν τοὺς θερίσαν
 εἴκοσι λέσια μέσα στὸ ἐρμιστόπι

Τοὺς ἥρωες νὰ τοὺς μάθουμε δὲ στέκει
τὰ φωτερά σου ὡς τόσο ἀλλοιοθερίζουν
στ' ἄρματα τὰ καινούρια τοῦ Προκόπη.

Στὸ γλέντι τῆς ΕΠΟΝ μὰ μικρορούσα
γλυκεῖα ματιὰ τοῦ ρίχνει τοῦ Προκόπη
λὲς μοίρα ἢ ζωὴ τοῦ δίνει ἀπ' τὰ ἀγαθὰ τῆς
Τὰ στήθια του θαρρεῖς φουσκώνει ὁ μπάτης
καὶ παίζουν στὴ ματιὰ του τὴ γελοῖσα
ρόδινοι αἱ οὐρανοὶ ρόδινοι αἱ τόποι.
Ἔτσι κανεὶς νὰ ζεῖ στ' ἀλήθεια ἀξίζει
Σωστὴ χαρὰ ἔναι ἡ μάχη στὸν Προκόπη
κι εἶναι ἡ δουλειὰ γιὰ αὐτὸν σωστὸ γιαντάσι
Ποτὲ δὲ σὲ λυγοῦν ἀδέρφι οἱ κόποι
σὸν τὸ ἔργο σου ὁ πλαῖνός τὸ ἀναγνωρίζει
ἥρωας τῆς προκοπῆς νὰ τὸ καυχίσαι.
Πέντε χρονιὲς δίπλωε ἔλεος κι ἀνάσα
τὸν οὐννο τὸν ἐλύγισεν ἡ μάχη
κι ὀσκώνεται ματόθρεκτη πατούσα
ἀπ' τὴ γλυκεῖα μας γῆ κι ἄρμουν λεφούσα
κατόπι του οἱ ἀνιάρτες ἀπ' τὴ ράχη
κι ἀπὸ τὸν κάμπο κι ἀπ' τὴν πάλη μέσα.

Μὲ λίγους μῆνες ποῶς νὰ τὸ πιστέψει
τὸ ἀνιάρτικο τὸ δένουν αἱ ἀφεντιάδες
μὲ τὸ σιρατὸ τοῦ Ἑγγλέζου κι ἀπελάτες
τοῦ Γλύξμπουργκ καὶ τῶν οὐννων. Μὰ οἱ χαλαράδες
δὲν τοὺς λυγίζουν παρὰ τοὺς δημοκράτες.
Δὲν ἄφησαν τὸν κόσμο ν' ἀνασάνει
— τὸ σκέβεται ὁ Προκόπη — οἱ φονιάδες
ἀπ' τὴς πλιγγές του τὸ αἷμα νὰ στερέψει
στοὺς ἥρωες τοὺς νεκροὺς νὰ πᾶει στεφάνι
παρὰ τὸν δέσαν μῆπως κατοκέψει
τῆς λευτεριῆς τὸ δῶρο, οἱ φασιστιάδες.
Ζητᾶνε κι ἀπ' αὐτόνε νὰ γυρίσει
πίσω ἀπ' τοὺς φράχτες πάλι σὸν τ' ἀγγίμα
Τ' ὄρω τῆς λευτεριῆς τὸ πανηγύρι
κάποτε ποῦ στ' ἀπόακιο τόνε πῆρε
σὸν δνεῖρο σὶδὸ νοῦ του εἶχε ροδίσει
σὶδὸ μάλαμα ντυμένο καὶ στ' ὄσῆμ.
Μὰ τότε' ἀφόντας ξύπνησε, θλιμμένος
πῆρε τὸ μοναπάτι μὲ ὄγρὸ μάτι.

Σήμερα στὸν ἀγῶνα μας πιστεύει
δὲν κίότεψε στιγμὴ κι ἀισαλωμένος
τὴ μοίρα του ἀπ' τὸν κόσμο αὐτὸ γυρεύει
καὶ δὲν τόνε ψηφᾷ τὸν ἀπελάτη.
Καὶ λέει τὸ κάθε τόσο σὶδὸ χοροστάσι
Μήτε ποτὲ ἡ ἱστορία πᾶει τὰ πίσω,
μήτε κανεὶς ξεχνᾷ τὴ λευτεριά του.
Νωρὶς θὰ πᾶν γιὰ πάντα οἱ ἀφέντες κάτω
καὶ τὸ αἰώνιο φῶς ὁ κόσμος θὰ γιαντάσει
κι ὄλοι θὲ νὰ μελοῦν ἴσως πρὸς ἴσα.

Στὸν ἰργάτη

ΓΙΟΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

('Ανέκδοτο)

Γλυκοκαράζει ἡ χαρραυγὴ
τῆ γλυκοχαιρετίζεις
καὶ ξεκινᾷς πικρὸ ἄδερμὸν
γιὰ τὸν τραχὺν ἀγῶνα
μὲ ροζιασιμένα χέρια ὠχρὰ
καὶ πληγιασιμένο γόνα
μὲς σίης δουλειᾶς τὴν κόλαση
τοῦ βίου τ' ἀνθία σου μαδίζεις.
Ἢ νιότη πλάι σὶδ ἄκρημνὸ
σέρνεται τῆς ἀβύσσου

καὶ ξεκινοῦν τὰ γηραιὰ
σιδὸν κάμπο ἀπ' τ' ἀσφοδέλια.
Κι ἐνῶ κροιοῦν τοῦ ἄρχοντα
τὰ τρανταχιά του γέλια,
σκλάβος κι ἐγὼ καθὼς κι ἐσὺ
σίης ἀπονιᾶς τὸ νόμο
λυγοῦμε ὑποταχτικά
τὸν μαδημένο ὦμο
μὰ δουρικὰ δὲ γλείφουμε
τ' ἀφέντη μας τὸ χέρι.
Τὶ μὲς σὶὰ σιήθια μας βαθιά
ποῦ τὰ τρυπάει τὸ δάκρυ
ὡς ἕνα ἡφαιστειο βουβὸ
τοῦ σκλάβου ἢ περφάνια ζεῖ
ποῦ ξέρει νὰ γδικιέται.

Ἄπρχα ρετισμὸς

(Σὲ μὲ ἀπλή γυναικα τοῦ λαοῦ. Τῇ μάνα Μαρῖα Κωνστανδάρα)

ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΑΛΛΑΜΑ

Ἦσουν ἡ μάνα διὰ ὠραίων ἀδερφῶν.
ἀλλὰ καὶ μάνα μας καὶ μάνα τῆς ἀγάπης.
Ἄπὸ ψυχὴ καὶ χεῖλη ἔστιαζε καρᾶς καὶ καλοσύνης μέλι γάλα.
Μαρῖα, μάνα, ἀγγελικὴ καρδιά,
ζῶσες κι ἕνα μεδούταιμο γλυκομιλιᾶς κερνοῦσες.
Σοῦ κρᾶζαμε: «μάνα» κι ἀνθίζε ἡ ψυχὴ σὶδ γλυκασμὸ τῆς νιότης
Κλείναμε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ
καὶ πλάγιαζες καὶ μελετοῦσες κι ἔκλαιγες
ἀπὸ καρᾶ καὶ λύπη σύμμεικτη
γιὰ τὰ ὄμορφα καὶ τ' ἀσκητὰ τοῦ κόσμου...
Σεμνὴ γαρουφαλιά κι ἀγνόλευκη ψυχὴ ὡς Παναγιά
ἀπ' τὴ θωριά σου ἔλαμπε ἡ εὐγένεια κ' ἡ γαλήνη.
Στὴν ἰδὴ σου ὄνειρα παιδιῶν
οκρῆτούσκιε παρηγοριά καὶ ἀνοιξη.
Νιώθαμε βαθιά τῆς καλοκάρδιας σου τὰ μύρα.
Ἢ μορφὴ σου ἔν' ἀτίμητο ξόδι εὐτυχίας
θρέμμα τραγουδιόμένο ἀπὸ τ' ἀηδονόνεμα τοῦ Πήλιου.
Τώρα ἡ ψυχὴ σου περισσότερα σὲ κάθε χειμωνιά
θὰ ἰσοζυγιάζει σὶδ μωροβόλο ἀγέρα
τοὺς οἰωνοὺς τῆς τελειότητος τ' ἀνθρώπου.
Ὁὲ κρούει μὲ τὸ ράμφος τῆς στοργῆς
τὰ τείχη τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς μας,
ν' ἀνοίγουν διὰπλατὰ σὲ γιορτινὲς καρᾶς, σ' ἀδερφικὲς ἀγάπες.
Ἄιλη ἐσὺ μάνα τοῦ λαοῦ, παλικάριῶν μας μάνα!
Ἐρεθήκαμε ἀλαργινὰ σὶδ ξεπροβόδιμά σου.
Κι ἴμοιοτε τοῦτ' τὰ λόγια ἀνθη ἀμάραντα
νὰ σὲ κοιμίζουνε σὶ' ἀνέσπερο τὸ φῶς
σὶδ σκωπηλὸ αἰώνιο σου ταξίδι.

Νομάδες Ιθαγενεῖς

Ο. ΣΑΝΣ

Ἄν δὲν ἔχεις τίποτ' ἄλλο νὰ 'πείς ἢ νὰ κάνεις,
πάρε τὸ δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζούγκλα.
Δίπλα στὸ μεγάλο τέλμα, ποὺ λάμπει σὲ χρῶμα κασσίτερου,
δπου σιωπηλὸ ποτάμι κυλᾷ τὰ γκρίζα νερά του,
θὰ 'δεῖς τοὺς νομάδες ἰθαγενεῖς.

Ζοῦν σὲ καλύβες χόρτινες, μικρές,
μὲς σὲ μουκρὴν ἀτμόσφαιρα, βαριά,
σ' ἓνα κόσμο παράξενα γυμνὸ.
Τὸν τόπο γύρω σκεπάζει ὑγρασία πιχτιή.
Μιά μυρωδιὰ μούκλας κι ἔρπειτοῦ πλανιέται παντιοῦ.

Νὰ κάποιοι ἀπ' αὐτούς:
Στὸ καιώφλι μᾶς καλύβας, σχεδὸν γυμναί,
κάνουν θυσία στὸν «Οἰμπ» — τὸ θεὸ τοῦ σιδήρου.
Γονατιστοὶ προσεύχωνται, πέφτουν σ' ἔκσταση.
'Ακοῦνε τὴς ἀπόκοσμες κραυγὲς τοῦ Θεοῦ τους,
μονολογοῦν
καὶ τρέμουν σύγκορμοι.

Πάνω χάσκει λαμπερὸς ὁ τροπικὸς οὐρανός,
καὶ γύρω τὰ πουλιά τραγουδοῦν ποσίχαρα...
Ἄν δὲν ἔχεις τίποτ' ἄλλο νὰ 'πείς ἢ νὰ κάνεις,
πάρε τὸ δρόμο, σιωπηλὸς ποὺ ὀδηγεῖ στὴ ζούγκλα.
Θὰ γυρίσεις πίσω τυλιγμένος πρὸ πολὺ στὴ σιωπή.
Μὰ θὰ 'χει καιόπι ἢ ψυχὴ σου συχνὰ
τόσα πολλὰ νὰ ξανοίγει μπροστὰ στὰ μάτια σου.

Τοῦ μαύρου ἀδερφοῦ

Ο. ΣΑΝΣ

Μὴν τραγουδᾷς τὰ ξωτικά πουλιά,
τῶν λουλουδιῶν τὰ σπάνια χράματα,
τοῦ ἀγέρα τὸν ψιθυρο μέσα
σιῶν mangos τ' ἀνθισμένα κλαδιά.

Μὴν τραγουδᾷς τὴς τροπικὲς νύχτες
μὲ τ' ἀσῆμι, πελώριο φεγγάρι.
Τοῦ ἡλίου τὸ ἀβρὸ καλημέρισμα
μὲ τὸ χρυσό, ρεούμενο φῶς του.

Τὸ μαῦρο ἀδερφοῦ τραγοῦδησε,
τὴ γύμνια, τὸν πόνο, τὴ μοῖρα του:
Στὸ τέλμα μέσα γεννιέται,
στὸ τέλμα σιωπηλὰ ἀργοπεθαίνει.

Στὸ κορμί, στὴν καρδιά του, στὴ σκέψη,
τὸ μαῦρο χρῶμα χύνεται.
'Ἐδῶ δὲν φθάνει ποτές ἢ αὐγή.
Χάσκει μονάχα κενό, στῆς γῆς τὴ σκιά.

Ἐφιάλης

ΤΑΣΟΥ ΠΑΠΙΑ

Ἄπεραντος ὁ διάδρομος — ποῦ φτάνει;

Ἄς τὸν βαδίσουμε κι ἀπόψε.

Καλησπέρα σας

Κύριε Ἐφιάτη! Σὲ βλέπω φασκωμένο
ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή.

Ποῦ 'ναι τὰ μάτια σου;

— Τὰ πῆρε κάποια χαραυγὴ στὰ Πυρηναιῖα!

Ποῦ 'ναι τὰ πόδια σου;

— Λίπανα τὶς ἐρπύστριες τοῦ Νοέμβρη
τὴ μέρα ποὺ ἀνοιγαν τὸ δρόμο
γιὰ νὰ περάσει τὸ ποτάμι!

Ποῦ 'ναι τὰ χέρια σου;

— Ἔμειναν στὸ σταυρὸ ἐνὸς νέγρου Ἐσταυρωμένου
ὅταν κρεμάστηκε ἕνας λαὸς ἀπὸ τὰ πόδια του
ὡς ἄριμο σταφύλι ὀργῆς!

Ποῦ πῆγε

τὸ μοοφέγγαρο τῆς νιότης σου, πὺρ πῆγε
νὰ κρύψει τὸ δρεπάνι του ὅταν οκίστηκε
στὰ δυὸ ὁ οὐρανὸς κι ἀνέβηκεν ὁ Ἄδης
ὡς τὴν κορφή τοῦ λόφου νὰ ρουφήξει
ὅλο τὸ φῶς τῆς χαραυγῆς, ὅλα τ' ἀσιτέρια
ποὺ βλεφάριζαν στὸ πρῶνὸ στερέωμα σὰν σιτάλες
δροσιᾶς σὲ φύλλα ρόδου;Τὸ πῆραν τὰ παιδιά γιὰ νὰ θερίσουν
τὰ εἴκοσί τους χρόνια ἐκεῖ στὴ χώρα
τοῦ θειάφινου θανάτου! Ἀπελπισμένο
φάντασμα ποὺ ὑπνοβατεῖς μέσ' τοὺς διάδρομους
τῆς φρίκης σέρνοντας ξωπίσω τὸ αἷμα σου
διπλώσου στὴν κραυγὴ σου καὶ γκρεμίσου

Ὅπου νὰ 'ναι ξημερώνει.

Φωνὲς παιδιῶν πλημμύρισαν τοὺς δρόμους
ὅπως στὰ τέλια ἐπάνω τοῦ τηλέγραφου
μιὰ μπάντα ἀπὸ πρῶνὰ
κεφάλια κελιδόνια ἔτσι παράταιρα ἀρησιομένα
ο' ἕνα πεντάγραμμο, ραμφίζουν ρόγα - ρόγα
τ' ὀλόχρυσο σταφύλι τοῦ ἡλίου - μιὰ σειρὰ
πρῶνὰ, μικρὰ κεφάλια κελιδόνια!
Μὲ πῆρε τοῦ παιδιοῦ μου τὸ καμόγελο
ἀγουροξύπητο, δισιάζοντας ἀκόμη
ἀνάμεσα ἀπ' τ' ὄνειρο καὶ τὸ παιγνίδι
ἀνάμεσα ἀπ' τὸ ξύλινο ἀλογάκι του καὶ τὴ
γεμάτη ἀπὸ μικρὲς φροντίδες σάκκα του
καὶ πᾶμε...

Ἔξω ἀπ' αὐτὸ τὸ διάδρομο τῆς νύχτας

Ἔξω ἀπ' αὐτὸ τὸ διάδρομο τῆς φρίκης

Ἔξω ἀπ' τὶς μέρες τῆς ὀργῆς. Κινᾶμε

χειροπασσμένοι μ' ὅλα τὰ παιδιά τοῦ κόσμου
ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸνειρο στὴ γῆ τὴν ὥρα αὐτὴ

Κινᾶμε

κελλαρυστὸ ποτάμι τῆς αὐγῆς
γιὰ τὸ μακρὸ ταξίδι τῆς ἡμέρας.

Κάτι άλλα «Scripta manent»

ΤΑΚΗ ΤΣΙΑΚΟΥ

Της Ικεσίας ο δίσκος περιφέρεται
 πάντοτε και παντού.
 Και υπάρχουν δίσκοι που επβάλλονται
 με την αξιοπρέπεια σ' ένα βλέμμα.
 Τότε δέν θ' άρνηθείς αυτό που πιστεύεις:
 "Ότι και σ' ένα βλέμμα βλέπεις ήθος.
 Και τότε κάμε δ.τι μπορείς.
 Γιατί, ένας δίσκος, ίσως γίνει κάποτε
 μετέωρο μίδς ψυχής
 ή ούράνιο τόξο μίδς αγάπης.

Μά υπάρχουν πάντα κι άλλοι δίσκοι
 που σικαίνεσαι,
 γιατί έχουν βλέμμα ψυχικής κακομοιρίας
 και λόγο κολακείας κωριάτη.
 Σ' αυτούδς ή άποστροφή σου έχει γραφεί
 με τδ δικό τους χέρι·
 γιά ν' άποτελεί
 κάτι άλλα «Scripta manent».

Τιμές τάφων

ΒΑΓΓΕΛΗ ΣΟΥΛΤΑΝΗ

'Η διαφορά έγκειται μόνο στην τιμή.
 Σ' άλλουδ τουδ τάφουδ ό τόπου είναι... κλοερδ.
 Τόπου «ένθα άπέδρα πύσα όδύνη, λύπη ή στεναγμόδ.»
 'Η Δημαρχία δμωδ δήλωσε τρειδ τιμέδ: -
 "Έξη, όκτώ και δέκα χιλιάδεδ.
 'Η ματαιότητα θέλει κολακειέδ.
 Πολλά δίνεδ πολύ την κολακεύειδ.
 "Όμωδ τδ κωνευτήρι τών σαρκών έγγυδται.
 'Έγγυδται γιά όλεδ τιδ τιμέδ.
 'Η πληρωμή γίνεται και με δόσειδ.
 "Άνθρωπε άδελφέ μου ζήσε δοο μπορείδ
 μη ακέπτεσαι τδ μόνο σπουδαίο γεγονόςδ τής ζωής
 τδ θάνατα.
 Τώρα υπάρχει ταφή που θα πληρωθεί με δόσειδ.
 Τί; Οι άρχαίοι έδιναν έναν όβολό,
 κι δοοι δέν είχαν Ελεγαν
 «ούκ άν λάθης παρά τουδ μη έχοντοδ»;
 Αυτά πέρασαν.
 Δέν έχει πιά ταφή χωρίς τόν σημερινό όβολό.
 'Εκτόδ άν θέλειδ νά σε δώσουδ
 στούδ έπιστήμονεδ γιατρούδ γιά άνατομία.
 Οι πράκτορεδ τών ταξιδιών διευκολύνουδ τουδ έκδρομειδ.
 Κι ό θάνατοδ — δοο και νά 'ναι — είναι ταξίδι
 άγύριστο θέβαια.
 'Η Τέφρα ήταν μα λύση γιά τουδ άρχαίοουδ μαδ προγόνοουδ.

Τὸ Ἡρῶ

ΚΩΣΤΑ ΠΗΓΑΔΙΩΤΗ

Στὴν κεντρικὴ
τῆς συνοικίας μας πλατεία
ἓνα Ἡρῶ στήσαμε
μὲ ἐκείνων τὰ δόνματα
ποὺ πέρασε στὰ Μέτωπα.
Μεγάλο τὸ προβλέψαμε
κι ἔτσι ἀρκετὸς
ἔμεινε κῶρος
γιὰ τοὺς ἄλλους
τῶν μετέπειτα πολέμων!...

Ἡ φυλακὴ

ΤΑΚΗ ΑΝΘΗΛΗ

Ἄδικα περήμενες
πίσω ἀπ' τῆς κουρίτσας τῆς δύσης
μήπως φανοῦν
λίγα χαμόγελα
σιτοὺς τέσσερις τοίχους.

Αὐτοὶ περνοῦσαν
κι ἀφίρναν μόνο τὰ δόνματά τους.
Κουράστηκες τόσα χρόνια
σιτὴ φυλακὴ
χωρὶς τὴ μικρὰ φωτογραφία
τῆς μητέρας
ν' ἀκουμπάει
τὰ ζεστά της χέρια
σιτὶς καμπάνες τοῦ κόσμου.

Μεγαλεῖο ψυχῆς

ΚΙΤΣΙΟΥ Γ. ΑΝΥΦΑΝΤΗ

Χαρὰ σ' ἐκείνον, ὅπου σιτὴ Ζωή,
τοῦ ἴλασε μὲ τὴ μοῖρα νὰ παλέψει,
χωρὶς ποτέ, μὰ ἴσκρα σιτὴν ψυχὴ,
τὸ θεῖκό τὸ νόμο νὸ σαλέψει!
Μοιάζει τὸ βράχο σιτὴν ἀκρογιαλιά,
ποὺ δέρνεται σιτὴ λύσσα τῶν κυμάτων,
κι αὐτὸς χαμογελάει σιτὴν ἀντηλιά,
λουομένης μὲς σὲ πλήμηνυρα κρωμάτων!

Νέοι ποιητές

Καταυλισμοὶ Ὁρμήλειας (Κύπρος 1975)

ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Σὲ εἶδα ἐκεῖ σιτ' ἀντίσκηνο, μὲ εἶδες σιτὸ παιάρι
ποὺ σιτήθηκε γιὰ τὴν παράσταση...
Μία παράσταση σιτὰ (πλαίσια ἀλληλεγγύης κ.λ.π.)
γιὰ τόνωση τοῦ ἠθικοῦ, ἐνδειξὴ ἀγάπης σὲ σένα
ποὺ χτυπιήθηκες ἀπ' τοὺς σκληροὺς καιροὺς...
Εἶσαι ἐργάτης τώρα πιά χωρὶς δουλειά...
Μεγάλη οἰκογένεια πῶς νὰ τὰ φέρεις βόλτα...
Στέλνουνε βέβαια τροφὴ, λεφτά, πολὺ συμπάθεια
καὶ ὁ καιρὸς κυλάει...
Εἶπες πῶς δὲν ξεχνᾷς τὸ σπιτί σιτὴν Ἀμμόχωστο
μὲ τὸ μεγάλο κῆπο... Τ' ἀπόγεμα σιτὸν καφενὲ
τὸ βράδυ σιτὴν ταβέρνα... κι ἔχεις κουράγιο
πῶς ξανά ἀπὸ τὸ παράθυρο θὰ καιρεῖς τὸν κόσμο...
Ἐνα μονάχα μὴ ξεχνᾷς... πῶς εἶχες ἓνα σπιτί
καὶ τώρα μένεις σιτὴ σκηνή...
Οἱ ἄλλοι εἶχαν τέσσερα καὶ τώρα ἔχουν τρία...
Μίλησα μαζί τους... Σὲ σκέφτονται ὅπως ὅταν διαβάζουμε
σιτὸν τύπο κάποιου μακριά... Ἰως σιτὸ Μιγάκλα νιὲς
ἀγρότη φουκαρὰ μίση μεγάλη θύελλα τοῦ ἄρπαξε τὸ σπιτί
κι ὕστερα βλέπουμε ψηλὰ τὰ καλλιτεία τῶν σκύλων...
Φίλε ἀπ' τὴν Ὁρμήλεια σὲ ἰκετεύω μὴν ξεχνᾷς
πῶς πέρα ἀπὸ τοὺς εἰσβολεῖς... ΕἶΝΑΙ ΚΙ Αὐτοὶ ἐχθροὶ σοῦ...

Ἡ ἔφηδη

ΣΤΑΥΡΟΥ Π. ΓΙΩΒΑΝΝΗ

Ἄγγελικό πρόσωπο
 πρόσωπο ἔφηδικό
 μαλλιά σγουρά κασιανά
 μάτια φλογερά μελιὰ
 ἐπεδερμίδα παρασιανή
 ὑπαρξή ἀεράτη
 κοφιτερή κρίση ἀπροσάρμοστη
 κονταροκυτιπέται μὲ τὸ σύστημα
 ὠρῆιο πρόσωπο
 πρόσωπο γυναίκας.

Power

Δύναμη

Τι σημαίνει δύναμη
 Ἡ φυσική σου ἀντοχή
 Ἡ ὑπαμονή ἢ ἐπιμονή.

Ἐπιτυχία

Τι σημαίνει ἐπιτυχία
 Ἡ ψυχική σου ἀνάταση
 Ἡ καθημερινή κίβδηλη
 προσκαπεκλιτήτων συναναστροφή.

Ἄνθρωποι εὐκαιρίας
 Ἄνθρωποι ἐπαλεγμένοι
 τῆς λεγόμενης ἐκλεκτῆς κοινωνίας

Ἀναπάντητα ἐρωτήματα
 σ' ἄσους πήραν τῆ θέσῃ τους
 σ' ἄσους ταλμῆσαν.

Οἱ Βαραβάδες

ΚΑΤ. ΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Σὲ βλέπω ἀνάργυρε Χριστέ
 νὰ ζεῖς στὴν ἐποχή μας
 καὶ νὰ κηρύττεις δικαιοσύνη
 καὶ κοινοκτημοσύνη.

Ὅμως οἱ βαραβάδες κ' οἱ ἀρχιερεῖς
 σ' ἐμπαίζουν σὲ ἐδάλια πραιτωρίων,
 τὶ πολὺ τοὺς κύκλους τῶραζες
 τῶν ἡρακῶν δολίτων...

Τὸν Βαραβά... ἀποζητοῦν
 ἐλεύθεροί... οἱ ὁμοῖοί του
 κι ὠρῶνται γὰρ Σὲ Χριστολαῖ
 τὸ «σταυραθῆτω».

Τὸ κυπαρίσσι

ΣΑΚΗ Ν. ΚΑΤΣΑΡΟ!

Μηρούτζινα κλαδιά
 καὶ φλοιοὶ γιαμάτο πόνου
 καταμεσῆς στοῦ δρόμου
 ποὺ στοῦ γκαρεμιὸ τελειώνει
 τὴ μπόχα του ἀπλώνει.
 Κυπαρίσσι ἔρμιο
 οἱ ακιές σου στοῦ ναοῦ
 μαυρίζουν τὸ θαμνὸ
 καὶ οἱ δράκοντες στὰ οὐράνια
 ἀνάθουν μανουάλια.

Στὶς ρίζες σου θὰ γείρω
 τὶς φλόγες θὰ τρυγῶ
 καὶ ἄς λειτουργηθῶ
 σὰν πύρινη ρομφαία
 κοντάρι ἀπὸ σημαία.

Στὰ βάθη τοῦ ὄνειρου
 προσκυνητῆς ζητιάνοσ

τρογύρω οἱ σαμουράι
 κι ὁ λόφος ποὺ ἀνιιλάει.

Οἱ σκέψεις μας οἱ μαύρες
 στοῦ μάρμαρου δεμένες
 ἀστειρευτεσ παρθένες
 στὰ φτερωτὰ θυσία
 τοῦ Μάη πανθαλαία.
 Ἐλπίδες μαραμμένες
 ἀνάκτορα γκαρεμίζουν
 μὰ τὴν αὐγὴ σαπίζουν
 μέσα στοὺς ὑπονάμους
 ὠδὲς στοὺς παρανόμους.

Σὰν θὰ ἴρθουνε αἱ δῆμοι
 μ' αἷμα νὰ σὲ ποτίσουν
 καὶ οἱ ψαλμοὶ θ' ἀρχίσουν
 θὰ μεταμορφωθῶ
 κραυγὴ ἀπ' τὸ γκαρεμιό.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Μελέτη

Νέγροι λογοτέχνες στην 'Αμερική

Του Νίκου Β. Λώλη

Είναι αλήθεια ότι οι γνώσεις μας για τους Νέγρους συγγραφείς που έζησαν ή ζούν στις 'Ηνωμένες Πολιτείες της 'Αμερικής είναι πολύ περιορισμένες. Λίγα ονόματα διεκδικούν κάποια διάρκεια στη μνήμη μας: Φρειδερίκος Ντούγκλας, Πώλ Λώρενς Ντούμπαρ, Λάγγστον Χιούζ, Γοττλαρντ Μάτλεϋ, Ρίτσαρντ Ράιτ και Ράλφ Έλλισον. Μερικοί έκλαμβάνουν από λάθος σαν λογοτέχνη τον Μπούκερ Γ. Ούάσιγκτων και μερικοί άλλοι προσθέτουν στον κατάλογο το όνομα του Φράνκ Γερμπάη. Ίσως όρισμένοι από μᾶς, να έχουν διαβάσει ένα κολο ποίημα ή διήγημά τους, και ίσως άλλοι να έχουν ιδεί το «Ένα σταφύλι στον 'Ηλιο» της Λώρεν Χάνσπερρυ, που πείχθηκε στο Μπροντγουάι, αλλά κανείς δεν ασχολήθηκε περισσότερο με τους Νέγρους Συγγραφείς ή άκουσε κάτι για τη Συλλογή Σκώμπουργκ που βρίσκεται στο Χάρλεμ, το πιό ξακουστό κέντρο όπου μπορούμε να σπουδάσουμε τους Νέγρους.

Αν αναλογισθεί κανείς ότι αντίθάνει στο νόμο, μπαίνει στο Μαύρο Κώδικα. Αμα διδάξει κάποιος τους σκλάβους να διαβάζουν και να γράφουν, θα πρέπει να μη περιμένει λογοτεχνική παραγωγή απ' αυτούς. Η άπλοϊκή σκέψη τους διατηρήθηκε σε θρησκευτικούς ύμνους και λαϊκά τραγούδια. Άκουμε το «Βαθύ ποτάμι» και το «Κανείς δεν ξέρει τον κίνδυνο που πέρασα» χωρίς να συνειδητοποιούμε ίσως ότι οι θρησκευτικοί ύμνοι είναι ή «Βίβλος» των Μαύρων, χωρίς να στεκίμαστε μπρός από φαντασιώσεις μεσαιωνικής πίστης. Η πίκρα των Μαύρων, ή απελπισία και ή σαρκασμός, δεν μπορούσαν βέβαια να μετατραπούν σε ώδες του 'Ιουβενάλλη, εκφράστηκαν όμως σε έργατικά τραγούδια και σε μπαλλάντες. Άκόμη μέχρι το 1930 και μετά, έπότε άρχισε το Πρόγραμμα των 'Ομοσπονδιακών Συγγραφέων. Αυτά τα τραγούδια δεν είχαν τύχει της απαιτούμενης μελέτης και προσοχής. Σήμερα, όμως, λαογράφοι όπως οι Στέρλιγκ, Μπράουν, Ζώρα Η. Χάρσον, Άλιαν Λόμας, Σμιθ Θόμπσον, Β. Α. Μπότκιν και άλλοι, έχουν ξεθάψει και φέρει στην επιφάνεια τα πιό αξιόλογα λαϊκά τραγούδια.

Ο περιορισμός της λαϊκής εκδήλωσης να τραγουδήσει δεν θα μπορούσε να διαρκέσει για πάντα. Το ποίημα του Γζαίημς Γέλντων Τζόνσον «Μαύροι και Άγνωστοι Ραψωδοί», το οποίο αναφέρεται στη γέννηση των τραγουδιών των σκλάβων, μπορεί επίσης να χρησιμποιηθεί στην προσπάθεια για μιὰ λόγια παράδοση.

Ω Μαύροι και άγνωστοι ραψωδοί των περασμένων,
Πώς ήρθε στα χείλη σας ν' άγγίξετε τη θεία φλόγα;
Πώς, μέσ στο σκοτάδι σας, μπορέσατε να γνωρίσετε
Τή δύναμη και την όμορφιά της λύρας του ραψωδοού;
Ποιός πρώτος μέσ από τις κόγχες σήκωσε τα μάτια του;

Ποιός πρώτος απ' τη συνεχή προαιωνή, μοναξιά και μάκρος,
 Ένωσε την παλιτά πίστι των προφητών και ξεπετάχτηκε
 Μας απ' τη μαυροντυμένη ψυχή του, σε φλογερό τραγουδί;

ΠΟΗΤΕΣ. Οι δυο πρώτοι γνωστοί Νέγροι ποιητές είναι ο Τζούπιτερ Χάμι-
 μων (1720 - 1800) από το Λόγκι "Ατλάντ και η Φίλλις Γουήτλεθ (1754 - 1844)
 από τη Κιουβάνη. Ένα από τα ποιήματα του Χάμιμων, «Ο Εύγενής Κύριος και ο
 Έμπιστος Σκλάβος», δείχνει γιατί η φήμη του έχει αμυρωθεί μεταξύ των Νέ-
 γρων, παρά την χρονολογική του σπουδαιότητα. Η Φίλλις Γουήτλεθ, μια σκλάβο
 κόρη, ταχίτρια στη χρήση των Ησπεριανών δισσοχίων, προσελήφθηκε από τον Στρα-
 τηγό (Ηλόφικτων στο Στρατηγείο του στο Καμπριτζ και τιμήθηκε στους αλλοίους
 κύκλους της Αγγλίας, όπου η πρώτη της ποιητική συλλογή δημοσιεύτηκε το 1773,
 απέκτησε φήμη, που ακόμη παραμένει ζωντανή.

Παραλείποντας τους Εγχρωμους αντιστασιακούς ποιητές, ερχόμαστε στον Πωλ
 Λώρενς Ντούμιπαρ (1872 - 1908), του οποίου η επιτυχία ήταν σημαντική για
 την πρωτότητα των Νέγρων στην αμερικανική λογοτεχνία. Αν και ακολουθεί τον
 Ίρβιν Ράσελ, ο Ντούμιπαρ είναι ο πρώτος εύρύτερα αναγνωρισμένος Εγχρωμος
 ποιητής που χρησιμοποίησε τη διάλεκτο των χρόνων της δουλείας. Από το ποίημά
 του «Όταν τραγουδά ο Μαλίντο» έγινε γνωστός σαν ο «Νέγρος Ελύγιος Φίλντο».
 Είναι περισσότερο γνωστός για τα ποιήματά του που περιγράφουν την καθημερινή
 ζωή, αν και ο ίδιος άργότερα αγάπησε τα λυρικά του που είναι γραμμένα σε αμι-
 γή αγγλική γλώσσα.

Ένας άλλος Ικανός χειριστής της διαλέκτου είναι ο Τζαίμς Γέιντων Τζόν-
 σον (1871 - 1938), ο οποίος έμφάνισε ένα τόμο ποιημάτων το 1917. Το ποίημά
 του «Άβαφοι» συγκρίνεται με το ποίημα του Μάρχαμ «Ο άνθρωπος με το τσα-
 πί». Έχει γίνει πασίγνωστος από το ποίημά του «Ας σηκωθεί κάθε φωνή κι ας
 τραγουδήσει», που υιοθετήθηκε σαν εθνικό έμβλημα των Νέγρων.

Ένας αξιόλογος Εγχρωμος ποιητής, που γεννήθηκε επτά χρόνια μετά τον
 Τζόνσον, είναι ο Γουίλιαμ Στάνλεθ Μπραϊθγουαίτη. Το 1960 στα όρθοντα δύο
 του χρόνια συνέχισε τη δράση του και περιόχε τα τεύχη γηρατειά του στο
 Μανχάταν. Η γνήσια λυρική ποιητή του δεν υποδηλώνει τη ράτσα του. Γι' αυ-
 τό, όταν η Ιστορία της Αμερικανικής Λογοτεχνίας του Καμπριτζ δημοσιεύτηκε
 το 1918, οι εκδότες της δεν ήγνώριζαν τη ράτσα αυτού του λογοτέχνη, Ιστορικού,
 κριτικού και άρκετο κερδοφόρο εκδότη στη Νέα Αγγλία του περιοδικού «Ανθολογία
 Σαίχων από τα Περιοδικά και Έπετηρίδα της Αμερικανικής Ποίησης». Η Ιστο-
 ρία του Καμπριτζ αναγνωρίζει ότι ο Μπραϊθγουαίτη δημοσίευσε τα έργα ποιητών
 που άργότερα έγιναν γνωστοί, όπως οι Έντουιν Άρλιγγκτον Ρέμπσον, Ρό-
 μπερτ Φρόστ, Βαϊνκελ Λίντσαϊη, Έντγαν Λη Μάστερς, Κάρλ Στάμπουργκ και
 Άιου Λόουελλ, μεταξύ άλλων. Μία συνέντευξη του Μπραϊθγουαίτη, που δημοσιεύ-
 τηκε στα «Νέα του Άμστερνταμ», στις 21 Νοεμβρίου 1959, αποκάλυψε ότι ο γη-
 ρικός κριτικός συμπέρασε ότι ποιητές όπως ο Φρόστ και ο Μάρκ Βάν Ντόρπν απέ-
 κτησαν φήμη που πιθανόν δεν θα αποκτούσαν εάν αυτός δεν συνέβαλε προς τού-
 το. Θα πρέπει να αναπαρωθήσουμε μία εικόνα από τη ζωή του ποιητή αυτού
 άντρα, να περπατά στους δρόμους της Κιουβάνης επί δρόκληρης έδρας, με σε ανα-

ζήτηση συνδρομητών για την πρώτη του ποιητική συλλογή που δημοσίευσε το 1904. Την κουβαλούσε προσωπικά ο ίδιος μέσα σε μια τσάντα και την παράδινε σε συνδρομητές όπως ο Τόμας Μπαϊλεϋ "Άλντριχ, ο Τόμας Γουέντγουόρθ Νίγγινσον και ο "Έντγουαρντ "Έδερντ Χάιηλ.

Ποιήτριες όπως η Γεωργία Ντούγκλας Τζόνσον και η Άντζελίνα Γκρβίκε, σύγχρονοι του Μπραϊθγουάιτ, αποτέλεσαν τον συνδυασμό κρίκο μεταξύ της ρομαντικής παράδοσης και αυτού που καλείται η «Αναγέννηση των Νέγρων». Μια κίνηση που είχε σαν κέντρο την εποχή του 1920 και αποτελούσε μέρος της αμερικάνικης τάσης προς τον ρεαλισμό. Η τελευταία αυτή ποίηση αποκάλυψε νέους τρόπους έκφρασης και ύπερηφάνιας και μιας σπύρας κυνισμού. Λάγγκστον Χιούζ, Κλώντ Μάκ Κάιη, Καουντ Κιούλλιν, Στέρλιγγκ Μπράουν, Τζών Τοϋμπερ και Φράνκ Μάρσαλλ Ντζίηθις είναι ονόματα που άρχισαν να προβάλλονται. "Όλοι μπορούμε να ύπεληθούμε από το διάδογμα του ποιήματος του Χιούζ «Άς γίνει η Άμερικη ξανά Άμερικη», Μάκ Κάιη «Άν πρέπει να πεθάνουμε», Κιούλλιν «Κληρονομιά», Μπράουν «Έννατοι», και Ντζίηθις «Φωτοστιγμιότυπα στις θαμνακίες του Νότου» — για να θυμάσω, μάλλον αντικειμενικά, μόνον από ένα του καθενά. Θά πρέπει να προσθέσουμε όμως και λίγη ποίηση από το «Ραδ!» του Τοϋμπερ, που αποτελεί ένα άσυνήθιστο προκλητικό ανθολόγημα.

Η παρουσία του Λάγγκστον Χιούζ σαν ποιητή σημειώνει την προέσλη του πρώτου Άμερικανού Νέγρου επαγγελματία λογοτέχνη. Ο Χιούζ από πολύ έννοια πήρε την απόφαση να ζήσει αποκλειστικά από το γράψιμό του (όπως αναφέρει στην αυτοβιογραφία του «Η Μεγάλη Θάλασσα»), και ανημφισόδητα είναι ο μόνος Έγχρωμος συγγραφέας που το κατάφερε αυτό για περισσότερο από είκοσιπέντε χρόνια.

Άπό την εποχή που η Κυβέρνηση των Ήνωμένων Πολιτειών έφαρμοσε το Νιού Ντλ, πράγια που είχε σαν συνέπεια νέα πολιτικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά ύφέλη, οι Έγχρωμοι ποιητές έχουν αναμύξει παγκόσμια θέματα με φυλετικά προβλήματα. Το άμάλγμα αυτό, εύρίσκαται στο «Γιά το λαό μου» της Μαργάριτας Γουάκερ (το 1942 κέρδισε το βραβείο στη Σειρά του Γαίηλ των Νέων Ποιητών) στη «Σκοτεινή Συμφωνία» του Μέλβιν Τόλσοι στο «Λόγος» του Ρόμπερτ Χαίλντεν και στο «Σάλπιγγες στο Ήλιοδασίλειμα» του Μάκρον Ο' Νίγγινς. Γράφοντας για τον πόλεμο οι ποιητές αυτοί σκέφτονται πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα γράφοντας για την καταπίεση, σκέπτονται για τις παγκόσμιες άδικίες.

Η ποιήτρια Γκιονόλιν Μπράουκς, η πρώτη Νέγρα που πήρε το βραβείο Πούλιτζερ, δίνει την κατεύθυνση προς την πρόοδο, που πρέπει να περιμένουμε από δω κι εμπρός. Το ποίημά της «Άννα Άλλεν» (1949) περιγράφεται ως εξής στο φυλλάδιο της Δημοσίας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης: «Η Νέγρα: Μία Έδλεκτη Βιβλιογραφία: «... αυτή η νέα γυναίκα που την διακρίνει το δραματικό αίσθημα και η επαγγελματική δεξιοτεχνία, εκθέτει την περίρα της ζωής των Νέγρων σε μια μεγάλη πόλη Νέγρα αλλά παγκόσμια επίσης».

Αυτή η παγκοσμιοότητα αναπόφευκτα θά συνεχισθεί, γιατί τα ίδια τα λογοτεχνικά έφρητήματα των Νέγρων ποιητών θά τους άναγκάσουν να στρέψουν την προσοχή τους σε εύρύτερα θέματα και καλύτερη τεχνική. Θά θεωρούνται, σύμφωνα με την πρόβλεψη της καθηγήτριας Μαργάριτας Μπούτσερ του Πανεπιστημίου

Ὁ γέρο Ζήκας

Ἀχιλλέα Μπουκουβάλα

(Τὸ ε'Ελ. Πνεύμα» γιὰ τὴν 68η ἐπέτειο ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἠπειροῦ στὶς 21)2)18, δημοσιεύει τὸ παρακάτω λαϊκὸ ἀφήγημα πρὸς τιμὴ τῶν ἡρώων τοῦ Μπζανιού).

Ἦταν κάτου στοὺς πρώτους τοῦ Ξεροβοινοῦ μὲ τὰ κατόδια του, τοὺς γιουζ, τίς νι-φάδες κι ἓνα τοῖφιμο κοιτασοῖδελα, τὰ ἐγγονάκια του, πὺ τὰ κειάρονε, δταν παίζανε και κλαίγαν, ἢ κάτου ἀτ' τὴν ἀργαλίση τέντα ἔτρωγαν γάλα ἀτ' τὴν ὀλοστρόγγυλη καρδάρα, μὲ τὰ ξύλινα κοιτάλια ὁ γέρο - Νάκο Ζήκας στὰ 1913.

Ἦ γριὰ του, ἢ Χρίστω εἶχε χαθεῖ στὴν πείνη τοῦ '97. Ἀπὸ τότε ὁ μπάρμπα - Νάκος ἀποκοινοτριάστηκε. Δὲν τοῦ ἄρεγε νὰ παίρνει μὲ τὰ ζωντανὰ στὴ βοσκή. Ἦθελε σιντροφιά και κοιθέντα. Τοῦ φαινόταν χαμάρα ὁὴν ἦταν μοναχὸς του. Τὸ χωριὸ του ἦταν παροδῶ, ομιά στο Μπζάνι, ἀλλὰ ὁ φόβος τῶν τοῖφικων κανονιῶν τοὺς ἔκανε, δπως κι ὀλο τὸν κομιάκη τῶν γίρω χωριῶν ν' ἀποτραβηχτεῖ κατὰ τὰ Πέντε Πηγάδια, πὺ εἶχε γίνε ρομαίικο.

Τώρα ἦθελε νὰ γνωρίσει και τὸν πρωτάρη τῆς λείτερης Ἑλλάδας, τὸν Μπενιζέλο, πὺ πᾶλλὰ εἶχε ἀκοῖσει ἀπὸ Τοῖφικους και Ρωμιούς γιὰ τοῦτον τὸν μεγάλο Κρητικῶ.

Κίνησε ποιρνὸ - ποιρνὸ, μὲ τὸ φαμιότιρο στὸ δισάκι του γιὰ νὰ γιοματίσει. Τὸ βράδυ θὰ γινοῖσε γρήγορα, γιὰτὶ ἔκανε κρῖο διαβολομένο κρῖνη τὴ χειμωνιά.

Ἦσποι νὰ φτάσει στὸ χάνι, ὁ ἥλιος κῖλησε διὸ βοικέντρες πᾶν' ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα και σὲ λίγο θὰ κατηφόραγε νὰ κριφτεῖ πίσω ἀτ' τὸ χωριὸ Βαριάδες.

Σίμωνε στὴ μεγάλη σπητὴ τοῦ καταιάκιμοῦ κι' ἔκατοτ πίσω ἀπὸ μιὰ τοιφωτὴ μπιτοιδιά νὰ ξεκουραστεῖ. Κανένας ἀπ' αὐτοὺς πὺ τὸν εἶδαν, δὲν τοῦ μῖλησε γιὰτὶ ἦταν γνωστὸς τοῖς.

Ἦνας; ομιαπλάς» πὺ βγήκε νὰ κατουρήσει, τὸν ζῖγωσε και μὲ ἴφος; διαταχτικὸ τὸν ρώτησε, ποῖος εἶναι και τί θέλει.

— Εἶναι δικὸς μας ὁ παπούς κῖριε ταγματάρχα. Εἶναι αὐτὸς πὺ ἔφερε μτοξίσι τὰ διὸ ἀρνὰ τίς προάλλες. Δὲν τὸν θιαδέστε; Τοῦ εἶπε ἦνας λοχίας.

Δὲν μῖλησε ὁ ομιαπλάς», πὺ ἄπως ἀκοῖσε ἀτ' τὴ λοχία, ἦταν ταγματάρχα, ἀλλὰ ἔκανε μεταβολὴ κι ἔφυγε.

Δὲν κάτεχε ὁ Νάκο - Ζήκας ἀπὸ βαθμοὺς κι ἀξιώματα. Τοὺς τρανοὺς τοὺς γνῶριζε ἀπὸ τὰ κατόδια.

Μὲ τὴν ἀναπάντεχη αὐτὴ μεσολάβηση τοῦ γροφιᾶ, πῆγε θάρρος, ζῖγωσε στὸ τραπέζι του και τὸν ρώτησε:

— Νὰ μὲ σιμαπαθῆς ὀρε πλληκάρ' κᾶτ' θέλω νὰ σ' πῶ.

— Ὅριστε μπάρμπα, δτι θέλεις, ἀπάντησε ὁ λοχίας βάζοντας ἀντήλια τὴν πλάιση τοῦ χερσιᾶ του.

— Ἦμαθα πὺς σῖμερα σιμώνει ἐδῶ ὁ Μπενιζέλος; ὁ πρωτάρης μας. Θέλω νὰ τὸν δῶ και νὰ τὸν κωμαρώσω λίγο, ἔτσ' ἀπ' ἀγνάντια.

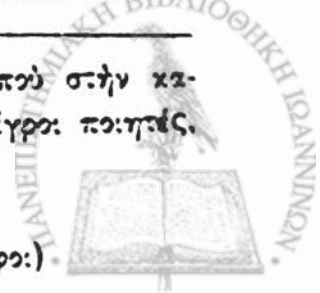
— Ἐδῶ εἶναι μπάρμπα, εἶπε ὁ λοχίας. Πῆγε μὲ τὸ Διαγλιῆ, τοῖς πριγκατάδες και τὸ Ἐπιτελεῖο τοῦ στρατηγείου, στὸ παρατηρητήριο τοῦ πηροβολικοῦ μις. Ἦσποι νὰ νι θὰ ἐπι-στρέψουν και θὰ τὸν δεῖς ἀπὸ σιμά.

Ἦ Θεὸς νὰ σ' ἔχει καλά, ἀπάντησε ὁ γέρος και πιασκόλισσε στὴ μεταιδιά του.

ου τοῦ Χάρβαρντ, ὅτι: εἶναι: βασικὸ ποιητῆς, Ἀμερικάνος ποιητῆς, πὺ στὴν κα-τάλληλη στιγμή και μὲ τὸν κατάλληλο τρόπο, μποροῦν νὰ εἶναι: Νέγρο: ποιητῆς, ἔκφραστῆς τῶν ἐσωτερικῶν τοῦς βιωμάτων».

Νίκος Λώλης

(Στὸ ἐπόμενο τεῦχος οἱ Νέγρο: πεζογράφο:)

Σὲ λίγο ὁ καταυλισμὸς ἀναστατώθηκε. Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες μπαινόβγαιναν στὶς σκηνές, ὅπως ἀνακατεῖνται τὰ μπουδούλια στὴ χαλισμένη γκίζα.

Ὁ λοχίας κάτι σχεδίαζε πάνω σ' ἓνα χοντροχάρτο, ἴσως γιὰ νὰ δείχνει πὼς ἐργάζεται.

Ὁ μπάρμπα - Νάκος σηκώθηκε. Στέρωσε καλά στὴ γῆ τὴν κλίτσα του, κι ἔγειρε πάνω τὴς τὸ μουδιασμένο ἀπὸ τὰ γεράματα καὶ τὶς κακουχίες κορμὶ του.

Δὲν πρόφτασε καλά καλά νὰ πάρει τὴν τσοπάνικη θέση του, ἓνα μπουλούκι μὲ χακιά καὶ πολιτικά ροῦχα ἄραξε μὲ κατεῖθυση πρὸς τὴ σκηνὴ τοῦ Δαγκλῆ. Ὁ λοχίας λὲς καὶ μάντεψε τὴν ἀγωνία τοῦ γέρου, τοῦ εἶπε ψιθυριστά: Αὐτὸς εἶναι ὁ Μπενιζέλος, μπάρμπα, πὺν περπατάει μὲ τὸ διάδοχο ὁ ἀξοῦριστος μὲ τὰ γυαλιά.

Ἐορθωσε τὸ γεροντιασμένο κορμὶ του ὁ γέρος, γούρλωσε τὰ μάτια του καὶ περιεργάζονταν ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ κατέλου ὡς τὶς μύτες τῶν παπουτσιῶν του, αὐτὸν μὲ τὸ μούσι καὶ τὰ ματόγυαλια.

Ἦστε αὐτὸς εἶναι ὁ Μπενιζέλος ἀπ' τὴν Κρήτη πὺν παλεύει νὰ τρανέψει τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν κάνει ὅπως ἦταν προτοῦ τὴν κυριέψει ἡ Τουρκιά!

Ἀπανωτὲς σκέψεις διάβηκαν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὸ μυαλό του. Κάτι ἤθελε νὰ πῆ στὸν μουνιάτο πατριώτη, τὸν «ἐπιδρομέα» ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ἦθελε νὰ φωνάξει ἓνα μπράβο, ἓνα ζήτη. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ ξεστομίσει τίποτε.

Ὁ πρωτάρης στάθηκε στὴ γωνιά τῆς σκηνῆς κι ἀγνάντευε τὸν ἀνταρτωμένο «Ὀλύτσικα» κι ὄλες τὶς χαμηλοράχες μ' ἐπίμονο κι ἐρεινητικὸ βλέμμα. Λὲς κι ἤθελε ν' ἀγκαλιάσει, νὰ δῶλει ψηλὰ στὴ φλογισμένη ἀπὸ πατριωτισμὸ καρδιά του, τὰ τοπία πὺν τόσα χρόνια τὰ πάταγαν καὶ τὰ γλένταγαν οἱ Τουρκαλβανίτες.

Ἦθελε νὰ τὰ ζεστάνει, ὅπως ἡ μάνα ζεσταίνει τὸ κρυωμένο παιδί της, ἀνάμεσα στοὺς κόρφους της.

Καὶ κάτι ἄλλο πρόσεξε ὁ ἀγνὸς τσοπάνος τῶν ἡπειρώτικων βουνῶν. Κάτι πὺν δὲν ταιριάζε σὲ πατριώτες, πὺν δὲν τοῦ καλάρεσε, δὲν τὸ χώνεψε ἢ σπαρμένη μὲ τὸ ἀρωματιάζικο χαμομήλι τῆς καλωσίνης ψυχῆ του, παρθένο τριαντάφυλλο πὺν δὲ θέλει κοντά του ἀγκάθια, γιατί ἀνοίγουνε πληγές.

Ἐκεὶ πὺν ὁ Μπενιζέλος ἀγνάντευε περίγυρα καὶ συνομίλαε μὲ τὸ Δαγκλῆ, κάτι ἄλλοι καπελάδες, μὲ ματουγιάλια, λοξόβλεπαν μὲ πονηριά καὶ κακία τὸν τρανὸ Ἑλληνα. Σὰν τὰ σκιλιὰ ὅταν δὲν μπορᾶνε νὰ δαγκώσουν λοξοτηρᾶν ἐνδόμυχα, πίσωπλατα καὶ κουνᾶνε τὴν οὐρά τους γλείφοντας τὰ μποτίνια τ' ἀφεντικῶ τους.

Πονηριά κι ἐπιζήμια σκιορέματα φάνηκαν οἱ ἀνθρώποι τοῦτοι, στὸ γέρο τσέλιγκα. Ἐκεῖνες οἱ λοξὲς ματιές καὶ τὰ σαρκαστικά χαμόγελα, τὸν στενοχώρησαν, κι ἀπὸ τὰ στήθια του ἔφυγε ἓνας πλατὺς πικρὸς ἀναστεναγμὸς.

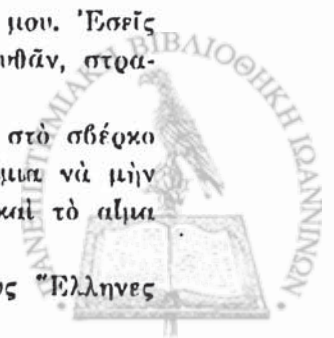
Σὲ λίγο, ἐνῶ ὄλη ἐκείνη ἡ κουστοδιά χώνεψε στὸ ἀνοιχτὸ στόμα τῆς μεγάλης σκηνῆς, ὁ γέρο Νάκο - Ζήκας ἀνηφόρησε γιὰ τὸ ριζοβούνι, δίχως νὰ πῆ λέξη στὸν τρανὸ.

Στὸ βασίλειμα τοῦ ἡλιου βρισκόταν ἀναπαυτικὰ ἀκοιμισμένος στὸ στρουγκολίθι τῆς πλαγιάς καὶ γύρω του γιοὺ καὶ συντοπῆτες ἄκοιαν σιωπηλὰ τὶς ἐντυπώσεις του ἀπ' τὸ στρατηγεῖο τοῦ Ἑμίν - Ἀγα.

—Τρανὸς ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Μπενιζέλος, μορὲς παιδιά! Μ' αὐτὸν θὰ φτάκοιμε τὴν τουρκιά κινηγώντας τὴν στὴν Κόκκινη Μηλιά κι ἀκόμα πέρα. Γερό γεσέμι πὺν θὰ σύρει τὴν Ἑλλάδα ἐκεὶ πὺν τοῦ ταιριάζει, γιὰ νὰ κερδίσει ὅτι τῆς πρέπει! Μόνον φοβᾶμαι μὴν ἢ Πατρίδα μας, παρωσιρθεὶ ἀπὸ τὰ σκιορέματα, καὶ πάρει τὰ βαλτερά μονοπάτια. Νὰ τὸ θυμᾶστε τοῦτο. Ἐγὼ εἶμαι γέροκο κλαρί. Γλήγορα θὰ μὲ πάρει κοντά της ἢ γιὰ μου. Ἐσεῖς ὅμως οἱ νιότεροι θὰ δῆτε πολλά. Κεῖνα τὰ παχιά μανάρια οἱ καπελάδες π' ἀκολοιθᾶν, στραβοκοιτᾶνε τὸν πρωτάρη μας... Αὐτοὶ μορὲς παιδιά εἶναι οἱ κακοέλληνες.

Θέλουν νὰ διώξουν τὴν Τουρκιά καὶ ν' ἀνέβουν αὐτοὶ εἴκολα μ' ἀπλοχωριά στὸ σβέροκο μας. Εἶναι αὐτοί, πὺν θέλουν, ὅσοι ἰδρωκοπῶν γιὰ τὸ ψωμάκι τους ποτὲ νοστήμια νὰ μὴν νιώσουν. Νὰ ψευτοζοῦνε μακριὰ ἀπὸ τὸ τραπέζι πὺν στρώθηκε μὲ τὸν ἰδρώτα καὶ τὸ αἷμα μας γιὰ ὄλους.

— Ἄντραπὲ τώρα νὰ κλείσοιμε τὰ ζωντανά μας. Ἄν δώσει ὁ Θεὸς στοὺς Ἑλληνες τὴ γῶτιση... οἱ ἀλεποῦδες θὰ πιαστοῦν, θὰ πέσοινε στὰ δόκανα.

Κατάθεση σὲ δίκη δοσιλόγων

ΦΑΝΗ ΜΟΥΛΙΟΥ

— Μὲ ρωτᾶτε κύριε δικαστὰ γὰρ τὸ ἂν γνωρίζω τοὺς κατηγορουμένους κι ἀκόμα γὰρ τὸ πῶς ἀπὸ τρεῖς πού εἴμαστε ἔμεινε ἓνας. Πῶς δηλαδή κατόρθωσα ἐγὼ νὰ ἐπιβιώσω. Σὰς ἀπαντῶ ναι, τοὺς γνωρίζω. Θὰ προσέξατε θέβαια πῶς πρὶν σὰς ἀπαντήσω ἔκλεισα τὰ μάτια. Ὅπως δὲν εἶναι τίς ἢ ἂν θέλετε συνήθειό μου κάθε φορὰ πού κοιτῶ κάποιον κατῆσιτα. Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση ἤθελα ἀπλῶστα νὰ βεβαιωθῶ γὰρ τοὺς κατηγορουμένους. Ἐκλεισα τὰ μάτια καὶ τοὺς ἀναπόλησα μ' ἓνα φέσι κόκκινο, ὅπως ἦταν τότε, πού συνέλαβαν τὸν Κίμωνα καὶ τὸν Μηνᾶ Τσολάκα. Καὶ τοὺς εἶδα πῶς ἀπ' τῆς βλεφαρίδες μου ὀλόθιους. Ὁ ἓνας ἀπὸ δῶ ἄριστὰ μὲ τὰ τραγητήνα ζιγωματικά καὶ ὁ ἄλλος δεξιά μὲ τὰ ἐξογκωμένα μῆλα τοῦ προσώπου του. Εἶχαν κι' οἱ δυὸ τὰ μοιστιάκια πού ἔχουν καὶ τώρα, κι ἔτσι δὲν μοῦ μένει καμὴ ἀμφιβολία πῶς εἶναι οἱ ἴδιοι. Γρατὶ ἐπιτὸς τῶν ἄλλων, δηλαδή πού δὲν ἄλλαξαν τίποτε ἀπὸ πάνω τους οἱ κατηγορούμενοι, θὰ πρέπει νὰ υπολογίζετε πολὺ στὴ μνήμη καὶ στὶς ἐντονες ἐντυπώσεις ἑνὸς παιδιοῦ. Κι' ἐγὼ τότε ἤμουν παιδί καὶ μάλιστα ἓνα τραμαγγιμένο παιδί.

Ὅταν σὲ καμὴ κατοικίᾳ, εἶχαν πάσει φωτιὰ τὰ πυρομαχικά τῶν Γερμανῶν στὸ παλιὸ ὄρφανοτροφεῖο, ἓνα βλήμα ἔσκασε στὸ σπίτι μας καὶ διάλυσε τὰ πάντα. Ὁ Κίμων κι' ὁ Μηνᾶς μὲ πήραν μαζί τους. Δὲν εἶχα θέβαια πού νὰ μείνω κι ὅπως βρήθηκα στὸ δρόμος μόνος κι ἀπροσάτευτος μὲ πήραν μαζί τους. Μέχρι τότε ἔμειναν στὸ ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ μας. Δὲν ἤξερα ἂν ἦταν ὀργανωμένοι κι ἂν ἀνέκονε σὲ κάμμα, ἢ τέλος πάντων τί μαγείρευαν σ' ἐκεῖνο τὸ ὑπόγειο.

Ὅπως ὅμως ἀποδείχτηκε κι ἂν δὲν μὰς προλάβαινε ἡ ὀβίδα πού μὰς διάλυσε, ἦταν πολὺ πιθανὸ νὰ πῆγαιναν ἀπὸ καρφωτὴ κι αἰτοὶ κι ὁ πατέρας μου. Ποῶς ἤξερε θέβαια ἂν κι ὁ πατέρας μου γνώριζε τὴ δουλειὰ τους... «κι ἔκανε τὸ κορόϊδο». Ὅσο ἢ κατὰλητὴ θὰ ἴαν ἡ ἴδια. Θὰ τοὺς ἔστηναν δλους στὸν τοῖχα.

Περπατάγαμε λοιπὸν στὸ ἄλσος, κι εἶναι ἀλήθεια πῶς κι' οἱ δυὸ τους εἶχαν σκοπὸ νὰ μὲ πᾶνε στὸ σπίτι τους. Θὰ ἔβρισκα ἐκεῖ ἓνα πᾶτο φαί ἢ τοῦλάχιστον σ:έγη καὶ θὰ τὴ βόλευα. Ἐτσι ὅπως ἀνάποδα τὸ φερνε ἡ μοῖρα.

Ἄνηφορίζαμε τὸ δρομάκι τοῦ ἄλσους, καὶ υπολόγιζαν πῶς σὲ πέντε δέκα λεφ:ὰ θὰ φτάναμε. Ἀλλὰ σὲ μιὰ στιγμή, καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε πέσαμε πάνω σ:οὺς κατηγορούμενους. Μὰς τὴν εἶχαν στημένη: Παρακολοῦθοῦσαν τοὺς ἀδελφούς Τσολάκα γὰρ νὰ τοὺς ξεκάνουν; Ὅσο αὐτὸ πού εἶδα ἦταν πῶς κι' οἱ διὸ τους γέλασαν μὲ ἰκανοποίηση λέγοντας:

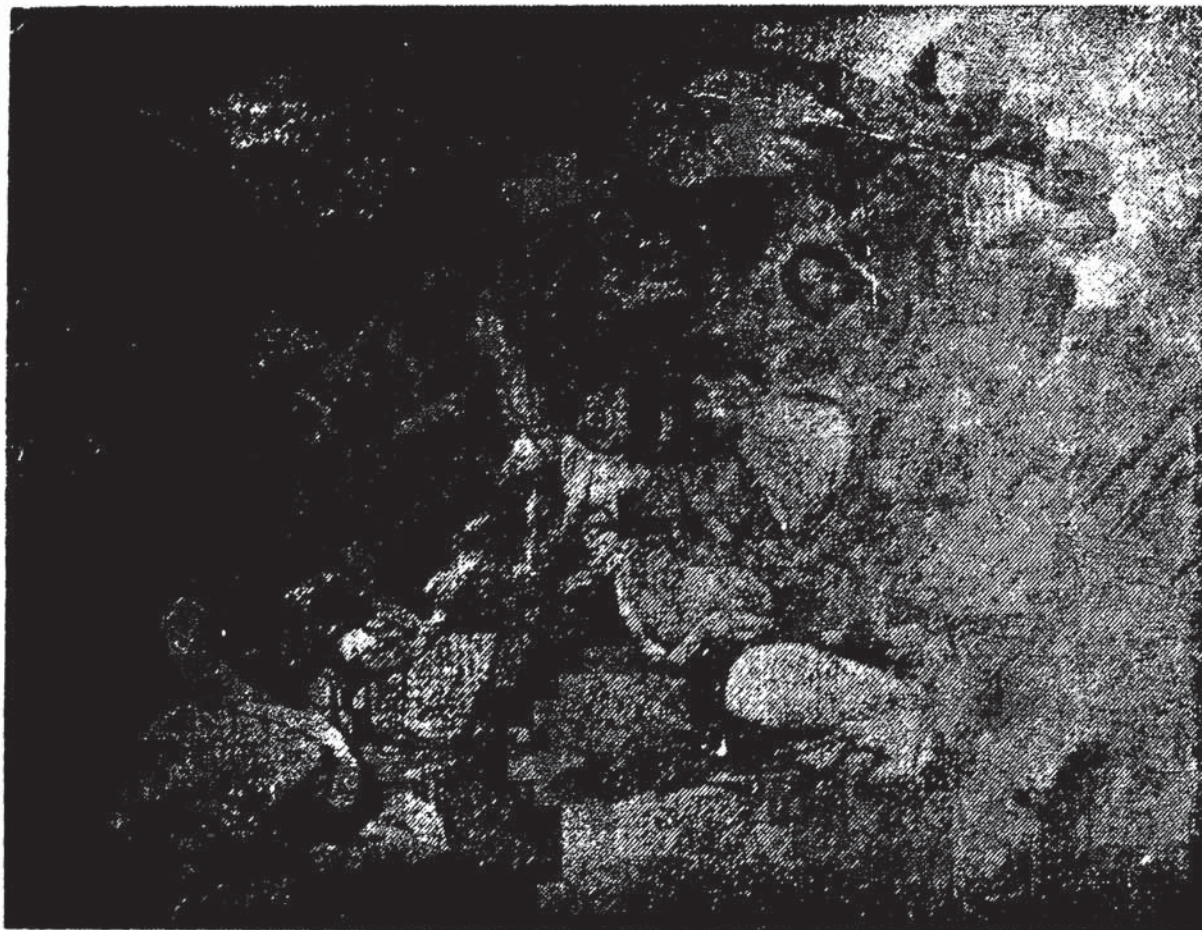
— Καλῶς τὰ πουλάκια μας... Ὑστερα τοὺς ὑποχρέωσαν νὰ σηκώσουν τὰ χέρια ψηλὰ κι ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δυὸ τοὺς φώναζε «κοιμησιῦνες». Ἐνῶ ὁ ἄλλος ἄρχισε τὸ πλιάτσικο. Δυὸ ρολόγια, κάποιες προκηρύξεις καὶ μερικὰ κοινοκὴ λεφτὰ ἢ λεία. Ἐμένα μὲ καθήλωσαν κάτω μὲ μιὰ σφαλιάρα καὶ μοῦ ἴπανε νὰ μὴν κινηθῶ ἀπ' τὴ θέση μου διότι «ἐντὸς ὀλίγου» θὰ ξαναγύριζαν νὰ μὲ παραλάβουν. Εἶμαι σίγουρος πῶς δὲ θὰ μὲ τρώγανε ἐκεῖνη τὴ στιγμή γιατί θέλανε ν' ἀνκαλύψουν τὸν κρυφώνα τῶν συλληφθέντων. Ὑστερα ἐντρομος τοὺς εἶδα νὰ τοὺς προγγίζουν μπροστὰ χτυπώντας τους μὲ τὸν ὑποκόπανο στὸ κεφάλι. Θυμάμαι πῶς ὁ Κίμων τοὺς φώναζε «προδότες» καθὼς προχωροῦσαν κι ὁ Μηνᾶς «καθάρματα». Τοὺς κοίταζα μὲ δέος ν' ἀνεβαίνουν δλοι μαζί τὸ λοφίτικο. Ἦξερα ἢ μάλλον φοβάμιουν πῶς θὰ τοὺς σκοτώσουν, ὅπως δι τὸ ἴσιο θὰ περίμενε κι ἔμένα μετὰ ἀπὸ λίγο, δταν πᾶ θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ τοὺς δεῖξω τὸ σπίτι. Γι' αὐτὸ κι ἀποφάσισα νὰ τὸ σκάσω μὰς κι οἱ ἴδιοι δὲν ἦταν δυνατὸ ν' ἀφήσουν τοὺς ἄλλους γὰρ κόρη μου.

Ἄρχισα νὰ σέρνομαι κατα γῆς ὡσπου ἔφτασα σὲ κάτι ἡμερὺς θάμνους. Ὑστερα καλυμμένος ἀπ' αὐτοὺς καὶ τρέχοντας, ἔφτασα στὴν ἐξοδο τοῦ ἄλσους. Ἦταν τότες πού ἔπεσαν δυὸ πυροβολισμοὶ καὶ μιὰ φωτιὴ δυνατὴ ἔσκιζε τὸν ἀέρα: «προδότες».

Δὲν μοῦ ἴμεινε πᾶ καμὴ ἀμφιβολία πῶς τοὺς φάγανε... καὶ ποῖα θάναι τώρα ἢ τιμωρία τῶν φονιάδων. Ὅσο ἂν μάθετε πῶς φεύγοντας ἀπὸ δῶ ἔπαθα κάτι κακό, συνδύστε το μὲ τοὺς κατηγορουμένους....

Στὸ περιθώριο τῆς ἱστορίας

Τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» μ' αὐτὴ τὴ σελίδα συμμετέχει δλόψυχα στὴν ἐθνικὴν ἐπέτειο τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Γένους καὶ πρὸς τιμὴ τῶν ἡρωϊκῶν προγόνων νεκρῶν δημοσίου: τὸν πύργου τοῦτο.

Οἱ Σουλιώτισσες. Ἐτοιμες γιὰ τὴ θυσία τοῦ Ζαλόγγου. Ἔργο τοῦ Γάλλου ζωγράφου Ἄνρὺ Σεφφὲρ. Βρίσκεται σὶδ μουσεῖο Λούβρου τῶν Παρισίων.

Λάθη καὶ ἀγνωμοσύνες ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Πέτα

Γιὰ τὴ θρυλικὴ μάχη τοῦ Πέτα (Ἰούλης 1822) καὶ τὴν ἤττα της, εἶναι γνωστὴ ἡ βωμικὴ ἐνθὺν τοῦ Μαυροκορδαίου. Ἡ καιάρευσή ἤρθε, κί ὅταν ὁ Γῶργο - Μιχόλας ἄφησε τόσο ἀρήρησια κί ἐπιπόλαια τὸ Β. Α. μέρος ἀκάλυπτο. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἐπερηγάγγρισαν τίς δικές μας δυνάμεις ἀπὸ τὸ ἕννομα «Κορακοφωλιά». Ἔτσι βγήσαν μὲ πονηρὸ κυκλωτικὸ ἐλιγμό, καὶ χτύπησαν πισώπλατα, καίρια τοὺς δικούς μας καὶ τοὺς Φιλέλληνας. Τότε ἔγινε τὸ μεγάλο μακελιό. Ὁ Μάρκο Μλότσηνης γόναξε νὰ δπιδοχοροήσουν οἱ δικοί μας καὶ οἱ Ἑνῶρωπαϊοί φίλοι, γιατί οἱ ἐχθροὶ εἶχαν μπεῖ σιὰ σπύτια, κί ἔσφαζαν ἀράδα. Ἐσφαζαν ὡς καὶ τραυματίες καὶ γόρτισσαν τὰ κεφάλια τους σιὸς αἰχμαλώτους, καὶ τὸ μακάθριο θέαμα τῶν κεφαλιῶν, ράνιζε καὶ πότιζε τοὺς δρόμους καὶ τὰ χωράγια τοῦ Πέτα.

Ὁ Γῶγος τότε, παρὰ τὸ λάθος του καὶ τὸ ἀνοιχτὸ τῆς «Κορκοσιωλιάς», ἔπεσε οὐκ ἀποκρινόμενος ἐν μάχῃ, σῶμα πρὸς σῶμα καὶ ἔσωσε τοὺς 15 ἄνδρες τοῦ Πατᾶ. Ὅμως τὴ νύκτα καὶ τὸν ἐξολοθρευτὸν τῶν ρωμανικῶν ἡρώων Φιλελλήνων, σιοιχεῖα ὑπέριμαχον καὶ οὐκ ἔτι, ἀκόμα δὲν τὰ ἀπαθανάτισε χεῖρ καὶ τοὺς δορυφυλάκους καὶ λιπέγγη. Ἐκεῖνες τὶς ἀεράτες καὶ ἐξεργετιομένης μορφῆς ἀντιοδικίας τῶν Εὐαγγελίων, μαχητὲς τῆς λευτεριάς, τῆς Ἑλλάδος προσκινητὲς καὶ ἠμνητὲς ποῦ ἀγῆσαν τὰ κόκκαλά τους ψηλὰ σὶν προδῆλα τοῦ Πέτα, δὲν τοὺς οὐκ ἔτι, δὲν τοὺς ἀγάπησε, τόσοις ὠραίοις νεκροῖς καὶ δὲν τοὺς περιέγραψε ἀκόμα πέννα οὐκ ἔτι, μὲν μοιχεῖα διανοήσεις, μέσα σὶν τόσο ἄδικο καὶ παραίτητο ἐξανδραποδισμό

Ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Πέτα Ἄρτας. Ἐνα προφητικὸ καὶ απαντικὸν ἔργο τέχνης. Διὰ τῆς τσαφίνας Λικατεφίνης πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Τὸν εἶχαν φέρει σὶν σῆλα τοῦ ἀλόγου οὐκ ἔτι, Ἄρταντες γυρίζοντας ἀπὸ τὸ χαλαστικὸν τοῦ Μοριά τοῦ 1769 μὲ τὰ Ὀρλωφικά. Καὶ τὸν εἶχε ἀγοράσει ἀργότερα ὁ προύχων τοῦ Πέτα Γεώργιος Μόστρας μὲ τὸ Ἐνα Εὐαγγέλιον καὶ ἄλλα ἱερὰ σκεῖτα πρὸς τὰ δώρησε σὶν Ἄη - Γιώργη τοῦ χωριοῦ Βλ. εἰδικὴ μελέτη Ὀρλάνδου σὶν ε'Ἡπειρ. Χρονικὰς 1929). (Φωτογρ. Ἰωάννου Κώστη).

τους. Τὴν κύρια εἰδήνη, εἶχε γυμνοῖς δέβαια, ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Νόρμαν, μὲ τὸν Ἰταλὸν σὶν)ρχη Λάνια καὶ τὸν Ἑλβετὸν σὶν)ρχη Σεβαλιέ. Ὁ Λάνια μάλιστα εἶχε τὸ προδοτικὸν, καὶ δοκίμασε τὸν Νόρμαν δι: δὲν θὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Πέτα. Καὶ ὁ ἑλληνολάτρης Πολωνὸς ἀξ)κὸς Λαβρονοφόσκης ἔλεγε: «Ἡ γὰρ φέρουμε τὴν λευτεριά σὶν Ἑλλάδα, ἢ γὰρ τσαφούμε ἐδῶ». Ὅταν οἱ Τοῦρκοι βασάνιζαν μὲ τὴν σφαγὴ τοὺς τὸν Γάλλο λοχαγὸν Μανιικ, αὐτὸς ἀντιοιέκονταν καὶ τοὺς ἔσωσε μὲ τὰ δόντια. Ἐνας ἄλλος, ὁ Τάιχμπν, βρέθηκε νεκρὸς μὲ τὴν ἑλληνικὴ σημαία σὶν ἀγκυλιὰ του σὶν)ριμένη. Μονάχα ἓνας εἶχε σωθεῖ ἀπὸ τοὺς 150 περίπου, ὁ Ἰταλὸς σὶν)ρχης Γκοιθερνάντε, ποῦ συνέχισε τὸν ἀγῶνα του καὶ οὐκ ἔτι, μάχες.

Γι' αὐτοὺς λοιπὸν δλους, τοὺς ἔσωσε ρωμανικοὺς καὶ ἀμαθεῖς τοῦ πολέμου

θελοντές, τούς εξαίρειους ἔσιω ὑπερόπτες, ἀρηγῆτες τῆς ὠραίας ζωῆς των, γιὰ τὴ λευτεριά τῆ δική μας, γιαιτούς πού πότισαν τὸ λόφο τοῦ Πέτα μὲ τὸ ἄλικο αἷμα τους, τί κάναμε ὡς τώρα γιὰ νὰ μεταλαμπαδεύουμε τὸ φῶς τῶν ψυχῶν τους καὶ σιούς νεώτερους ἀπόγονους; Πέρισσαν ἀπὸ τότε 153 δλάκερα χρόνια καὶ καμμιὰ ἑλληνικὴ πολιτεία δὲν φιλοτιμήθηκε νὰ σιήσει ἐκεῖ σιὸν περίοπισο λόφο ἕνα, ὅπως τούς ἄξιζε, μεγάλο μνημεῖο μὲ τὰ ὄνόματά τους γιὰ τόπο προσκυνήματος, νὰ ζοῦνε σιούς αἰῶνες, πρὸς μεγάλη μας ἀχαρισσία, ἀγνωμοσύνη καὶ ντροπή. "Αν σκεφτεῖ κανεῖς σιγκρητικά, θὰ ἰδεῖ πόσο ὑπερέχουν οἱ ἄλλοι πολιτισμένοι λαοὶ σὲ τέτια χρέη καὶ τιμές. "Οσοι "Ελληνες πολέμησαν γιὰ τὴ λευτεριά τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἰδιαίτερα τῶν Βαλκανίων, οἱ θαλκανικοὶ λαοὶ τούς ἔχουν ἰσες καὶ τέτιες τιμές ὕπον, τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ δοξασμένα ὄνόματά τους εἶναι σιημένα παντοῦ καὶ λάμπουν σὸν παραδειγματικοὶ ἥρωες σιὴν ἀθανασία, γιὰ νὰ διδάσκονται οἱ νεώτεροι τὰ κατορθώματά τους. "Εμεῖς τί κάναμε ὡς τώρα γιὰ τούς πεσόντες Φιλέλληνες τοῦ Πέτα;

Κάποτε εἶχε διαθέσει τὸ νομαρχιακὸ ταμεῖο "Αρτας 3 ἑκατομ. δοχ. καὶ τὸ Μεισὸβιο Πολυτεχνεῖο πρόσφερε τὴ μελέτη δωρεάν. Ξοδεύτηκαν ὀρισμένα χρήματα σ' ἕνα ἄρχικὸ σιάδιο καὶ γιὰ τουριστικὴ ἀξιοποίηση, καθὼς καὶ 250 χιλ. δοχ. θραβεῖα γιὰ τούς μελετητές. Τί ἔγιναν ὅμως τὰ ἐπύλοιπα; «Κοῖμα! "Ετοιμοῦν οἱ "Ελληνες τούς ἥρωες;...». Εἶπε μὲ θλίψη ἕνας Γάλλος μηχανικὸς σιὰ ἔργα τοῦ Λούρου.

Ἄτιμητοι ἱεράρχες

Στὴ νεώτερη ἀγωνιστικὴ ἱστορία τοῦ λαοῦ μας γιὰ τὴν ἐθνικὴ του ἀνεξαρτησία

καὶ τὴν ἀκέρεια λευτεριά, ἐλάχιστοι ἀνώτεροι κληρικοὶ διαδραματίσαν γνήσια πατριωτικοὺς ρόλους. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς διακρίθηκαν οἱ πνευματικοὶ ἡγέτες τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀντίστασης 1940 - '45 Κοζάνης Ἰωακείμ καὶ Ἠλέας Ἀντώνιος. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς πατρικὲς καὶ ὑπέροχες κερθιδλικὲς μορφές, σιὸ πέρασμά τους, ἔγραψαν μὲ ἀξιοπρόσημη παλικαρσύνη τὸ πρὸ τίμιο καὶ ὑποδειγματικὸ ἀπὸ μέρους Ἐκκλησίας κεφάλαιο τῆς ἀπολυτρωτικῆς μας ἱστορίας. Οἱ ἐνδοξοὶ καὶ ἀτίμητοι αὐτοὶ ἱεράρχες ἀκολυθώντας τὸν δρόμο τοῦ Σκυλόσοφου (1611), τοῦ Πατροκοσμᾶ (1769), τοῦ Σαμουήλ (1803), τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τοῦ Καίρη (1821), τοῦ Γαβριήλ (1866) καὶ τοῦ Χρυσοστόμου Σμύρνης (1922), πῆραν μέρος σ' ὅλους τούς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες καὶ τούς πατριωτικοὺς πολέμους τῆς πρώτης πεντηκονταετίας τοῦ αἰῶνα μας. Ὑπεράξιν τῆς ἱερῆς τους ἀποστολῆς, ἐνσάρκωσαν ἕνα Νέο ἐπαναστάτη Χριστό, πού ἤθελε νὰ γυρεμῆσει κάθε ἄδικο καὶ σάπισο καὶ παλιό, καὶ νὰ χτίσει τὸ πανανθρώπινο βασίλειο τῆς χαρᾶς καὶ τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας.

Ὁ γραμματέας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Δεληγιαννόπου-

λος τούς χαρακτηρήσει: σάν τίς «πιο μεγαλύστερες φυσιογνωμίες τῆς Ἑκκλησίας σὸν παρόντα αἰώνα...»

Ἔτσι, ἀπροσπαγμένα καὶ ἀγωνιζόμενοι γι' αὐτὰ τὰ ὑψηλὰ ἀνθρωπιστικά βιβικά, ἀπόδειξαν μὲ τὴ δράση τους, ὅτι θὰ παραμένουν στὴ μνήμη μας, συμπαραστάτες τῆς ἠθικῆς, φωστῆρες τοῦ θίκου, στυλοβάτες τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, κήρυκες τῆς κοινωνικῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ σωστοῦ ἀνθρώπινου προορισμοῦ. Αὐτοὶ λοιπὸν εἰ πατέρες τοῦ λαοῦ πάθιαν σάν ἰθιολόγοι, διωγμένοι, κατατρεγμένοι: σάν τὸν Ναζωραίο, ἀπὸ τὴν Ἑκκλησία καὶ τὸ ἐπίσημο κράτος, σάν εἰς: οἱ ἀληθινὸι ἡγέτες τοῦ λαοῦ, οἱ ἀπὸ καὶ ταπεινοὶ ἀγωνιστές, σάν ἐκεῖνοι: τοῦ 1821 ἀπὸ τοῦ «στίνζιλι, φίντζιλι» Φαναριώτες καὶ Βαυδαριῶς. Ἀλλ' ἂν ἔτσι πεθάνουν στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ Εἰκοσθέντα καὶ ζῶσε εἰς: οἱ ἀπίστοι: ἤρωες, ὁ Ἰωακείμ καὶ ὁ Ἀντώνιος θὰ γέμουν πάντα σάν πασιφωτο: φάρμα, θὰ ζεγνουν πάντα τὸ βόλεμο τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ θὰ παραμένουν ἀπαράκλιτα συμβολικά παραδείγματα στὴν ψυχὴ καὶ τὴ συνείδηση τῶν νέων γενεῶν τοῦ Ἑθνους.

Νικόλαος Φλογαίτης

Ὁ Ν. Φλογαίτης ὑπῆρξε μὴ ἐξέχουσα ἐπαναστατικὴ μορφή τοῦ 1821. Ὁ πατέρας του ἀπὸ τὸν Εὐγεριο Λευκάδας καὶ ἀπὸ

τὴν πολυκλήρη γενεὰ τῶν Φλωγαίτων, εἰχε μεταναστεύσει σάν ἐπιπορα: στὴν Ὀδησσὸ τῆς Ρωσίας. Ἐκεῖ γενήθηκε καὶ μεγάλωσε ὁ γιός: του Νικόλαος μὲ πολυσύνθετο ταλέντο. Ὅταν ἀνέφθε στὴ χώρα μας: ἡ φωτιά τοῦ Εἰκοσθέντα, κατέβηκε καὶ ἐνέχθηκε σὸ μαχητικό πνεῦμα τοῦ Δ. Ἰγγιλιάντη καὶ πῆρε μέρος: εἰς: εἰς μάχες κατὰ τῶν Τούρκων κατακτητῶν. Σάν νομικιοθῆς ὑπῆρξε σὸ ἑκτετατο Δικαστήριο: καὶ ἀργότερα ἔγινε ἀρεσιπαγίτης. Εἰχε ἐξαιρετικὴ ἐπιδοση στὴ συγγραφικὴ καὶ στὴ μουσικὴ, καὶ ἐξέτερε στὴ λογοτεχνία καὶ σὸ ἱστορικό βιβλιοθηκιο, καὶ εἰς ἔγχειφίδια θεωρητικῆς μουσικῆς. Ἀλλὰ ἦταν καὶ στὴν πρακτικὴ ἐνα: ὑπέρροχος διολῆσας. Μετέφρασε καὶ νομικὰς πραγματείας. Στὰ καταπινὰ χρόνια ἀνηρσιονήθηκε γιὰ τῆς προδουλικῆς ἀντιλήψεος: καὶ θέσεος τοῦ καιροῦ του, ἀπὸ τὸ ἀντιδραστικό καταστημένο, ὅπως: χιλιάδες εἰς: ἡρωες: τοῦ μεγάλου ξεστραμοῦ τοῦ Γένους.

Εὐθύνες καὶ ἀμαρτίες μῆς ἐποχῆς

Γιὰ νὰ φανούμε ἀπὸ τὴν κίττα σὸ ἀποτέλεσμα καὶ σὸ σωστο συμπέρασμα, κατὰ πῶς: θέσεος: καὶ ὁ σοφός: Ἀριστοτέλης, εἰς: ἐκβάσσειν οἱ Ἕλληες: τὴ δραματικὴ ποικιλί τῆς κώτερης καὶ ἀληθινῆς πολιτικῆς μας ἱστορίας, τὰ γεγονότα τοῦ Ἀθάνου, τῆς Ἀθήνας, τοῦ Δεκέμβρη (1944) καὶ τὴν ἀπὸ τὴν ἐπέκεινη τῆς Σιμωνιάς τῆς Βάρκιζας συμπαραφορά τοῦ ἐπίσημου κράτους μὲ τὰ ἐγκληματικὰ ἔργα οἱ βάρος τῶν ἀντασιαστικῶν πατριωτῶν ἐλαστικῶν καὶ σάβησαν οἱ κύρια ἀπελευθερωτές τοῦ λαοῦ μας, καὶ θὰ φριξουν οἱ ἀντικειμενικοὶ ἐρευνητές καὶ παρατηρητές: τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων γεγονότων, μὲ τῆς δόλιες: πράξεις: καὶ ἐνέργειες: τοῦ πρωταγωνιστῆ Γ. Παπανδρέου. Ἐξομολογεταὶ λοιπὸν τὸν Δημήτρη Πουρνάρα (ἐκ: πρόσφατα ἀποκαλυπτικά δημοσεύματα σὸ «Νέα») καυχώμενος ὅτι ἔστρεψε ἑναχες παγίδες στυς: ἡγέτες τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ἀπὸ τὰ πλαστά ἀκόμα ἔγγραφα τοῦ Λιόλιου. Καὶ ἐνὸς ὁ Παπανδρέου ἦσαν στὴν οὐσία ὁ φύλακας ἀγγελος τῆς βασιλευσμένης δημοκρατίας, σάν ἀντιγράφο καὶ π:

στος διάδοχος του Ε. Βενιζέλου, τὰ μυστικά και συνωμοτικά πολιτικά του σχέδια, με την πλαστή υπογραφή του βασιλιά περί μεταπελευθερωτικής ποραϊότητος του από το θρόνο, απεργάζονταν όλα τὰ κατοπινά δεινά του λαού μας. Έσκαβε δηλαδή τον λάκκο των ήγγετων του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και εκείνοι άφελέστατα γελάστηκαν, άπατήθησαν από τον πολυπρόσωπο, λαοπλάνο, τον καλύτερο υπηρέτη των Άγγλων και των αντιδραστικών στην κοιτάλληλη εποχή Γ. Παπανδρέου. Και για να τους περιπλέξει σε μιὰ δλέθρια ήστια, ύδου τι τους έλεγε ο μέγας εκείνος διπλωμάτης, διημιγυγός και λογακόπος: «... Υπήρξατε άξιοι της Ελλάδος. Θεωρούμεν άξιους έθνικης ευγνωμοσύνης όλους τους αγωνιστάς της ελευθερίας και το μέγα πλήθος των οργανώσεων και άνωνόμων ήρώων και μαρτύρων και τας έθνικάς μας οργανώσεις ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ καθώς και όλους τους άλλους... (τά αποδοθούν δίκαια τιμαί εις τους γενναίους αγωνιστάς των ανταρτικών δυνάμεων...)» (βλ. Ήλ. Παπαστεριόπουλου «Ο Μοριάς στα Ήπλα» σελ. 6 κ.ά.) Και εκείνοι έχαψαν τὰ φούμαρα του Παπανδρέου άσυγχώρητα και παρέδωσαν τὰ Ήπλα τους με τή συμφωνία της Βάρκιζας. Εύθως την έπομένη ήμως, αγρία πυρι μυκηθήτω» για τους παχυδευτές προστατευμένους των Σκόμπηδων και... «ούαι τοίς ήττημένοις» για τους παχυδευμένους άπελευθερωτές της χώρας. Είχαν τόσο πρόσφατα ξεχάσει τὸ παράδειγμα και τον παπασιδικό δόλο του Λιθάνου; Γιατί αφού είχαν πάει με τὸ κύρος και τὸ θόρυβο του μεγάλου αγώνα στο Κάιρο, εκείνος τους μετέβαλε σε κατηγορούμενους για τὸν φόνο του Δ. Παρρεού που εύτυχώς έστω και άργά άποκαλύφθηκε σ' όλη τή διάστασή του τὸ εγκλημα έναινο που είχε διαπράξει ή Ήντέλιχενς Σέρβος με άξ)κούς πράκτορές της, για να συκοφαντήσει τον ΕΛΑΣ. Έτσι στάληκε δυστυχώς για τὸ προδευτικό κίνημα και για τή διημικρατική Ελλάδα, ο Γ. Παπανδρέου, αρχιδολοπλόκος και υπεύθυνος της έντριγκας των Άγγλων «σημιάχων» έπυρριμένων. Για να άπεριπολήσει τὰ καταχτημένα με εκατόμβες αίματος δικαιώματα του αγωνιζόμενου και πολυπάλκου για έθνική ανεξαρτησία άπελευθερωτή λαού μας. Τὸ 1944 θά παραμελίνει ένα άνεξίτηλο σίγμα στην πολιτική δράση

του Γ. Παπανδρέου. "Όσο και αν ο «ζύνένδατος» του 1961 - '64 του έδωσε μιὰ τελευταία αίγλη. Οι άμαρτίες του μακαάριου εκείνου ρόλου του κατά του λαού και της πατρίδας και υπέρ των Άγγλων και δοσιλόγων, δεν αφήνουν περιθώρια για άφεση και σέρνουν βαριά στη μνήμη μας, τὸ ανάθεμα του έμφύλου πόλεμου που ξεκλήρισε και έρφάνεψε τον λαό και τήν Ελλάδα μας. Άν τὸ κατεστημένο με διάφορες μιάσκες και μορφές μέχρι σήμερα μελετούσε και γνώριζε τον θεμελιωτή και συλοδάτη του Γ. Παπανδρέου, θά του είχε στήσει τον πιο πελώριο άνδρειάντα πάνω στην κορυφή του Όλυμπου (!) Για άρση κάθε άμφιβολίας, διαβάστε: «Ο Δούρειος Ίππος» Κ. Πυρομάγλου, «Άπειρημηνεύματα» Γισώρτσιλ, «Οί Καπετάνιοι» D. EULDES, «Ίστορία της συγχρόνου Ελλάδος 1941 - '67» Σ. Ν. Γρηγοριάδη, «Ο 3ος γύρος» Ε. Μπούφαλη, «Γύρω άπ' τὸ Δεκέμβρη» Κ. Καραγιώργη, τὸ βιβλίο του Ίατριδου, έργασίες σαν του Κ. Κυριαζή κ.ά.

Άησημονημένοι ποιητές τ' αγώνα

Δυο άγνωστοι ύραίοι αγωνιστές και έπαναστάτες ποιητές στο Μοριά πότισαν πρώτοι με τὸ αίμα τους και τή σπονή της αυθυσίας τους τή μαρτυρική γή της Άχαίας και της Κορινθίας. Ήταν ο Θ. Γιομπρές (Λιμάραντος) που σκοτώθηκε τραγουδώντας και πολεμώντας τους Γερμανούς, και ο Θ. Ζώρας (Πασχαλινός) που κρεμάστηκε από τους ούγγους στην Πάτρα τὸ 1943. Κι ήμως τέτοια παλικάρια, τέτοιο ήρωες και μάρτυρες ποιητές του λαού μας που έπεσαν για τὰ ιδανικά του, δεν έπρεπε να λησιμονώνονται. Δεν ξέρουμε αν άφησαν και αν σήληθε άνέκδοτη δουλειά τους. Με όσον ποιητές έχάθησαν από τή στρατιά των άφρων και των άτίμητων δε είναι αλίονια τους ή μνήμη.

Ο τάφος του Γιώργου Κοτζιάουλα στην Πεντέλη περιμένει από καιρό μιὰ σχετική περιποίηση. Άλλά προπάντων από φίλους του και φιλολογικές οργανώσεις μιὰ ανακομιδή λειψάνων και μιὰ προτομή του στην ήπειρωτική πρωτεύουσα. (τά είναι τὸ πιο τιμητικό μνημόσυνο για τὸν τίμιο και υπέροχο ποιητή και αγωνιστή.

Λαογραφικὲς σελίδες

Παραδόσεις, εὐτράπελα, μύθοι, παραμύθια

ΧΡΗΣΤΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΗ

(Ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Ἡπείρου)

Ἔπαινος Ἀκαδημίας 14-12-74

Καὶ Α΄ Βραβεῖο Ἰλυσσικῆς Ἐταιρίας Ἀθηνῶν 1971

(Ἡ λαογραφία εἶναι ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἡ ἐπισημὴ τοῦ κοινωνικολογικοῦ μας θίου. Ἐπειδὴ ἀπέμεινον λίγοι σιτὴ χῶρα μας λαογράφοι ποὺ πονοῦν καὶ ἀγαποῦν, ποὺ ἐρευνοῦν καὶ μελετοῦν τὰ λαϊκὰ μας ἥθη καὶ ἔθνη, τὸ «Ἐλ. Πνεῦμα» θὰ δημοσιεύσει σὲ συνέχειες τὴν ἀνέκδοτη πρωτότυπη καὶ βραβευμένη ἐργασία τοῦ ὁδίαπρεπῆ δάσκαλου Χρήστου Σκανδαλῆ μετὰ τὴ δική του σειρά, τάξη καὶ γλωσσικὴ ἀπόκρωση γιὰ νὰ περιορισθῶν αὐτούσια οἱ ἐπικοινωνιακοί, ἰδιωματικοὶ καὶ ποιητικοὶ θησαυροὶ τῆς γόνιμης φαντασίας τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ μας.)

Π ρ ῶ τ ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περιεχόμενο Λαογρ. Συλλογῆς. Τόπος Λαογρ. Συλλογῆς. Πότε λέγονται οἱ παραδόσεις, εὐτράπελες διηγήσεις, μύθοι, παραμύθια.

1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΛΑΟΓΡ. ΣΥΛΛΟΓΗΣ. Ἡ λαογραφικὴ τούτη συλλογὴ ἀναφέρεται σὲ ἐξῆς μῆμεια τοῦ λόγου:

α) Παραδόσεις. (Ἰοιουρίτις, μῦθ.)

β) Εὐτράπελες διηγήσεις καὶ εὐτράπελα παραμύθια. (Στακάδες, μουραμιάδες, μασάλια).

γ) Μύθοι. (Μύθ' οἱ, μῦθονιόνηματα, παραμύθια, ἰοιουρίτις, μασάλια).

δ) Παραμύθια.

Ἐκτός ἀπὸ τὶς παραδόσεις, γιὰ τὰ ἄλλα μῆμεια τοῦ λόγου, Μύθους, Εὐτράπελες διηγήσεις, Παραμύθια, οὔτε ἔχουν γίνῃ πολλὲς δημοσιεύσεις καὶ οὔτε πολλὲς συλλογὲς σιτάλησαν σὲ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο. Προπάλιν, οἱ συλλογὲς μετὰ εὐτράπελες διηγήσεις δὲν ἔχουν σιταλθεῖ. Καθὼς πληροφοροῦμασθε ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας(*). Οἱ συλλογεῖς περιλαμβάνουν οποιαδικὰ σιτὲς συλλογὲς τοὺς Παραδόσεις, Μύθους, Παραμύθια. Πάντα δμως λείπουν τὰ εὐτράπελα ἀπὸ τὶς συλλογὲς. Οἱ συλλογεῖς σιτηθῶς ντρέπονται νὰ τὰ γράφουν, ἴσοο γιὰ τὸ εὐτράπελό τους περιχόμενο, ὅσο καὶ γιὰ μερικὲς φράσεις καὶ λέξεις «βρωμολογιστικὲς», ποὺ περιέχουν. Τί νὰ κάτουμε δμως; Ἔτσι τὰ λέει ὁ λαός μας.

2. ΤΟΠΟΣ ΛΑΟΓΡ. ΣΥΛΛΟΓΗΣ. Τὸ ὕλικὸ εἶναι συγκεντρωμένον ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Ἡπείρου. Συγκεκριμένα, ἀπὸ τὸ Κρηνοβὸ καὶ τὸ Κοικλέοι εἶναι τὸ περισσότερο. Ἀκόμη ἀπὸ τὰ χωριά, Ραφταναῖοις, Λίττα, Γερολιάνοις, Λαγκάδα καὶ Ἀρματα Κόνιτιοις, Κασσιανῶνα Ζαγορίοις, Ζωτικὸ - Λάκκας καὶ ἀπὸ ἄλλα χωριά ποὺ ἀναφέρονται κάτω ἀπὸ κάθε λαογραφικὸ κομμάτι σιτὴ συλλογῆ.

Τὸ ὕλικὸ γράφηκε καὶ εὐθείαν ἀπὸ τὸ σιτόμα ἀνθρώπων τοῦ χωριοῦ. Στὰ χωριά ἀπ' ὅπου μαζεῖται τὸ ὕλικὸ δὲ συλλογῆς ἔμεινε γιὰ πολὺ διάστημα (ὑπηρετήσῃ σὲν δάσκαλος). Μ' ἓνα λόγον, ἔζησε καὶ ζεῖ κοντὰ σιτὴν πηγῆ, σὲν χωριό.

3. ΠΟΤΕ ΛΕΓΟΝΤΑΙ. Στιγμὲς, ὥρες, μέρες, βραδιές, ἐποχές, περιπτώσεις, εὐκαιρίες, ἀφορμὲς, αἰτίες, κ.λ.π., ποὺ λέγονται οἱ παραδόσεις, τὰ εὐτράπελα, οἱ μύθοι καὶ τὰ παραμύθια.

Ἀρχίζουμε ἀπὸ τὸ Φθινόπωρο. Βάζουμε οὐ μιὰ σειρὰ τὶς περιπτώσεις καὶ ὄρες τοῦ χρόνου, πὸν λέγονται, δίνοντας σιὴν κάθε χρονικὴ περίπτωσις ἕνα νούμερο. Καὶ τοῦτο, γιὰ νὰ παραπέμψουμε σιὰ παρακάτω οἰκεία κεφάλαια τὸν ἀναγνώστη, νὰ βρῆκε τὴ χρονικὴ περίοδο, πὸν λέγονται οἱ σιακάδες, οἱ μῦθοι, τὰ παραμῦθια κ.λ.π. Γ' αἰτί, ἄλλοτε λέγονται οἱ παραδόσεις, ἄλλοτε τὰ παραμῦθια, ἄλλοτε τὰ εὐτράπελα, κ.λ.π.

1

«Στὸ ν ξέφλου, σιὸ μ' ἰάτι, σιὸ καθάρ' ζυμασις ῥόκες». Τὸν Ὀκτώβρη, διὰν ξεφυλλίζον τὰ καλαμπόκια. Μαζεύονται τὰ θράδια κυρίως γυναῖκες, κορίτσια καὶ παιδιὰ, πότε σιὸ ἕνα πότε σιὸ ἄλλο σπιῖ. Κάθονται ὡς μετὰ τὰ μεσάνυχια ξεφυλλίζοντας καλαμπόκια. Λένε λίγες παραδόσεις, πολλὰ εὐτράπελα, λίγους μῦθους καὶ τραγούδια. Τὰ παραμῦθια τὰ ἀποφεύγουν, γιὰ τὸ παραμῦθι θέλει ἡσυχία, ἐνῶ ἐδῶ ἐνοχλοῦν τὰ ροκόφυλλα μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ θόρυβό τους. Ἀπαραίτητο σιὴ σοντροφιὰ τὸ καιάλληλο ἄτομο. Πολλὲς φορὲς τὸ ἄτομο αὐτὸ δὲν κάνει δουλειά. Ποῦ καὶ ποῦ καθαρίζει κάνα καλαμπόκι, ἐνῶ τὸ σιόμα του εἶναι ἀσιταμάτητο ἢ γλώσσα του ροδάνι, πὸν λένε. Ἔτσι χρειάζεται, γιὰ νὰ μὴ νοιάξουν οἱ ἄλλοι καὶ δουλεύουν ξώκαρδα. Προτιμοῦν τὰ σόντομα καὶ εὐτράπελα. «Ἄντε πέσιο καὶ μᾶς ἀγκάστρωσες, λένε. Πέσιο ν' ἀκούσωμε τὸ τέλος νὰ γελάσουμε». Ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ ἐνθουσιάσει τὶς ἐργάτριες, τοὺς λέει: «Ἔχου ξέφ' λου θράδν, νὰ ῥθῆτε. Ἄντε κὶ σᾶς ἔχου σιακαλὴ π' θὰ σᾶς κάν' νὰ καιροθῆτε σιὰ γέλιω». Ἄλλοτε λένε: «Ἐἴχαμαν ἐφὲς μ' ἰάτι σιου Μήτρου, μὰ δὲν εἴχαμαν κάεταν π' νάλεγε σιακάδες καὶ μῦθ' ς κὶ μᾶς τῆρι ὁ ὕπνος γλήγορα. Προνοκύνε ὁ ἕνας ἀπ' ἐδῶ, νύσιξε ὁ ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ».

2

«Τὶς βραδιὲς ἰ' Χαμέν' κὶ ἰ' Ἀντριᾶ. Τ' ς βραδιὲς τοῦ Σαραντιάημερου». Τὶς μεγάλες βραδιὲς τοῦ Σαραντιάημερου, (Νοέμβρη καὶ Δεκέμβρη), μαζεύονται γύρω σιὴ φωτιά οἱ σπιτικοὶ καὶ γείτονες. Οἱ κοπέλλες μὲ πλέξιμο, γνέσιμο· οἱ γριὲς μὲ γνέσιμο ἢ μαζεύοντας διασίδα τὸ γνέμα· τὰ παιδιὰ μόνον ἀκούνε. Λένε ἕνα σωρὸ σιακάδες, μῦθους, παραμῦθια, παραδόσεις. Συνήθως ἀκούνε τὸν παραμυθᾶ ἢ σιακαλή, πὸν εἶναι ἀσιταμάτη πηγὴ σ' αὐτὰ.

3

«Τ' ς βραδιὲς σιμὰ τὸν προνί». Ὅταν κοιμοῦνται ἀποθροδὶς σιὰ χωριά, σηκώνονται νύχια, ἀνάθουν φωτιά σιὸ τζάκι καὶ λένε διάφορα ὅσο νὰ φέξει, κὶ ἀκουρμᾶνε καὶ τὰ ζωντανὰ νὰ μὴ γεννήσει κανένα. Πολλὲς φορὲς καὶ ὅπως εἶναι ξάπλα σιὸ κρεβάτι· συνήθως τὰ παιδιὰ, λένε κὶ ἀκούνε διάφορα, ὅσο νὰ φέξει.

4

«Τ' ς μέρις τοῦ χειμῶνα ποῦ ναι γόνα τὸ χιόνι ὄξω καὶ πέφτουν παπλάμοῦδες χιόν'». Βάζουν κούτσουρα σιὸ τζάκι καὶ ἀφοῦ ταχιοποιήσουν τὰ ζωντανὰ σιὶς καλύβες μαζεύονται γύρω σιὴ ζηλευτὴ φωτιά καὶ λένε.

5

«Τὴν παραμονὴ τὰ Χριστιοῦ γεννα ὅσο νὰ γένοῦν οἱ ἰ' γανίτις (τὰ σπάργανα) σιὴν πλάκω». Λένε διάφορα, μὰ πρὸ πάντων γιὰ τὰ καλικατζαρούδια. Ἐπίσης κὶ ὄλες τὶς βραδιὲς τοῦ δωδεκάημερου.

6

«Τὸ χειμῶνα οἱ τζιουπαναρέοι σιὶς τζιουπανοκάλ' βες». Τὸν καιρὸ πὸν γεννᾶνε τὰ γιδοπορόδια. Μαζεύονται ὅσοι ἔχουν κονά - κονιὰ τὰ μακτιρὰ σὲ μιὰ τζιοπανακαλύβα, ἀκουρμᾶνε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὰ ζωντανὰ καὶ λένε καὶ διηγοῦνται. Προτιμᾶνε μῦθους, παραμῦθια, παραδόσεις.

7

«Τ'ς ἀποκριές σιού μπυρπυλάτσο». Στή φωτιά τῆς ἀποκριᾶς ἐκτός ἀπὸ τὰ τραγουδια καὶ τὸ χορὸ λένε καὶ εὐτράτελα οινιομα, γὰ προμιλεοῦν γελια.

8

«Σ τὸ θέρο, σιὸ σκάλσο». Λένε οιακάδες καὶ κανένα μίθο σίντομο. Τὴν ὥρα που θερίζουν ἢ σὺν καθίσουν σιὸν ἰσκιὸ γὰ ξαποσιάσουν τὸ μεσημέρι. Ἐκείνον «τ'ς ουρες μάζονται» θὰ τὸ πούν ὀλωοδηποτε.

9

«Τὸ καλοκαίρ' σιὰ ἦσκιω». Τὰ μεσημέρια τοῦ καλοκαιριοῦ κάτω ἀπὸ τὰ παχιά ἦσκια κάθονται παρές καὶ λένε.

10

«Σ τ' ἀρμάθιασμα τοῦ καπνοῦ». Ἀπὸ τὴν ὥρα π' ἀρχίζουν τὸ ἀρμάθιασμα —σιτῆθως διαν μπαίνουν τὰ πρόβατα σιὸ σιάλο—, ὡς τὸ δειλινὸ ὡς τὴν ὥρα γιὰ σκᾶρο, κάθονται σιὸν ἦσκιο ἀρμαθιάζωσι καὶ ἔχουν ὥρες γὰ ποῖν ἕνα σωρό.

11

«Σ τ' ἀλώνι τὸ βραδάκι». Τὰ βραδάκια τοῦ Ἀλωνάρη, ποὶ φιλιάζον τὸ μουλιχτισμέτο οιαόρι ἢ βρίζα σι' ἀλώνι.

12

«Σ τὴ βρύση». Τὰ καλοκαίρια τὰ κορίτσια σιὴ βρῖση, δοο γὰ πάρον σειρὰ γὰ γεμίσουν τὴ θαρέλια, γιὰτὶ λιγοστεύει τὸ νερό.

13

«Σ τὸ ξεγύχτι τῶν προβατιῶν τὰ καλοκαίριω». Οἱ ἰξιοπαταρέοι σὺν ξεπυχοῖν τὰ γιδοπρόβατα. Μάλιστα διαν τὰ ἔχουν τὰ ζῶα «ἀπολυταρίκι κι ἀζάτι», (ἐλεύθερα διαν μαζεντεῖ ἢ σοδιά ἀπὸ τὰ χωράγια) μαζεῖνται παρές καὶ λένε διάφορα.

14

«Σ τ' ἀπολυταρίκι κι ἀζάτιω». Ὅταν μαζεῖν τὰ οιαόρια καὶ τὰ καλαμπόκια ἀγοτέρα, τότε τὰ ζῶα τ' ἀφήνουν ἐλεύθερα σιὴ χερσιὰ. Φιλᾶνε ἀπὸ τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ καπνὰ μόνο, παρές παρές.

15

«Σ τὸ φύλαμα σι' ἀμπέλιω». Τῶν Αὔγοισιο καὶ τριγητῆ τὰ βραδία σὺν φιλᾶνε τ' ἀμπέλια, ὁ ἕνας ἀτ' ἐιδῶ κι ὁ ἄλλος ἀτ' ἐκεῖ ἀπὸ τὸ φράχη.

16

«Σ τὸ φύλαμα τ' καλαμποκιοῦ σιὸ χουράφ'». Τὶς νύχτες τοῦ Αὔγοισιο καὶ Τριγητῆ, ποὶ φιλᾶνε τὰ χωράγια ἀπὸ τοὺς ἀσσοὺς. Σὺν ψήρουν καὶ χλωρὰ καλαμπόκια σιὴ φωτιά.

17

«Σ τὸ νιρὺγο». Δὲ λείπουν καὶ τότε οἱ οιακάδες καὶ τὰ μασάλια.

18

«Σ τὸ βγάλ'σιμο τοῦ τοίπροω». Ὅταν τὰ νυχτόμερα βγάζουν τὸ τοίπροω καὶ τὸ κοίμαρο.

19

«Σ τὸ μύλοω». Ὅσο γὰ πάρον σειρὰ γιὰ δλεομα.

20

«Ὅταν παλίνουν μὲ παζαρόξ'λα σιὴν πόλη». Ξεκινοῖν νύχτα γιὰ γὰ φέξουν σιὰ Γιάννινα. Παρές παρές. Τὰ φοριάρια σιὴ σειρὰ μὲ παζαρόξ'λα φοριωμένα καὶ τ' ἀφεντικὰ πίσω. Τότε παλιότερα, ποὶ ἦταν ἐυλογοῦσσοι καὶ φτώχεια...

21

«Σ τὸ γραν'σιμο τῶν μαλλιῶν». Οἱ γυναῖκες διαν κάλωνται καὶ γραίνουν ὥρες ὀλόκληρες.

22

«Σ τ ὶ ὄ ν ἄ ρ γ α λ ε ἰ ὸ σ ἰ φ λ ο υ κ ἄ τ'». Ὅταν ἔχουν γλοκάτη καὶ ὥρες περνοῦν τὰ φλόκια ἢ μαζεῖουν μασούρια τὰ παιδιὰ καὶ δὲν χιυπᾶ τὸ ξυλόχινο.

23

«Σ τ ὶ ὄ ξ έ γ ε ρ μ α σ ἰ ἄ χ ω ρ ἄ φ ἰ α». Τίς ἐποχὲς πού ὀργώνουν καὶ δουλεύουν τὰ χωράφια σὺν ξεγέροντων σιὴν ἄκρη γὰ ξαποσιάσουν κι ἀνταμωθοῦν γιὰ λίγο οἱ ζευγολάτες, ὅσο γὰ φᾶνε καὶ τὰ βόδια καὶ γὰ κάνουν μεσημέρι.

24

«Ὅ σ ο γὰ ψ η θ ε ἰ τ ὸ ψ ο υ μ ἰ ». Οἱ μανάδες καὶ οἱ γιαγιάδες ὅσο γὰ βγει τὸ πρωμὶ ἀπὸ τὴ γάστρα ἢ τὸ φούρνο λένε σιὰ παιδιὰ καμιά ἰσιουρία γὰ ξεχλιᾶνε καὶ γὰ μὴ σκούζουν.

25

«Ὅ τ ι α ν π ᾶ ν ε σ τ ὸ π α ν η γ ὺ ρ ι ». Ὅταν ἀπὸ ἓνα χωριὸ πᾶνε παρῆα σιὸ ἄλλο χωριὸ πὸ ἔχει πανηγύρι. Ὅσο γὰ φτιάσουν λένε.

26

«Σ τ ἄ κ α φ ε ν ε ἰ α ». Ο ἄντρες μεταξύ τους.

27

«Σ τ ὶ ο ὺ κ υ ν ἦ γ ι ». Ὅταν γυρίσουν οἱ κνηγοὶ καὶ σιαματήσουν σιὴ βροίση. Ἀνταμώνονται καὶ λένε σχετικὰ μὲ τὸ κνήγι καὶ εὐτράπελα.

28

«Ὅ τ ι α ν ψ ρ ε ἰ ρ ἰ ζ ο υ ν τ ι α ν ». Παλιὰ δηλαδή. Δυὸ - δυὸ σιὰ χωριὰ φρεϊρίζωτιαν ὥρες κι ὥρες σπάζοντας τίς κόνιες ἀπὸ τὰ μαλλιά τοῦ κεφαλιοῦ. Κι ἔλεγαν.

29

«Σ τ ὶ ὸ μ ε σ ο χ ὴ ρ ὸ σ ἄ ν κ α ρ τ ι ε ρ ο ὦ ν τ ὸ ν τ ι α χ υ δ ρ ὸ μ ο ». Ὅσο γὰ ἔρθει ὁ τιαχυδρομὸς ἀκούς πολλὰ καὶ διάφορα ἀπὸ τοὺς μαζεμένους.

30

«Ὅ ἰ ρ α φ τ ἰ ἄ δ ε ς δ τ ι α ν ρ ἄ β ο υ ν ». Μιὰ φορὰ, πού οἱ ραφιᾶδες πήγαιναν ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ κι ἀπὸ σπῖτι σὲ σπῖτι γὰ ράφουν τὰ σκούτινα ρούχα καὶ τίς κάπες. Λένε πάρα πολλὰ οἱ ραφιᾶδες καὶ τὰ μεταφέρουν ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ.

31

«Ὅ ἰ μ α σ ἰ ὸ ρ ο ». Τὸ βράδυ σιὸ νοικοκύρη οἱ χίσιες λένε παραδόσεις, μῦθους, εὐτράπελα. Ἀκοῦνε τὰ παιδιὰ τοῦ νοικοκύρη. Καὶ οἱ μαστόροι, ὅπως οἱ ραφιᾶδες, ξέρουν καὶ λένε πολλὰ.

32

«Ὅ ἰ μ ο υ σ α φ ὸ ρ έ ο ». Πάντα, ὅταν τύχουν μουσαφειραῖοι σὲ σπῖτι χωριοῦ, πού ἔχει πανηγύρι, ὅσο γὰ εἰομιαστῆ τὸ φατ, λένε. Τυχαίνει γὰ ναι ἀπὸ πολλὰ χωριὰ φιλοξενούμενοι κι εἶσι ἀκούει ἄνθρωπος πολλὰ καὶ διάφορα.

33

«Ἀ π ὸ τ ἰ ς π α ρ ο ἰ μ ἰ ε ς ». Παίροντας ἀφορμὴ ἀπὸ παροιμίες λένε τὸ σχετικὸ μῦθο ἢ τὸ εὐτράπελο. Π.χ. «Φόρεσι οὐ ἄβρακους βρακί...». Θὰ πεῖ σιὴ συνέχεια καὶ τὸ εὐτράπελο τὸ σχετικὸ μὲ ἐκεῖνον πού κάθονταν χάβδα γὰ τοῦ δοῦνε τὸ βρακί.

34

«Τ ἰ ς μ έ ρ ε ς τ ὶ ς Π α σ κ α λ ἰ ἄ ς ». Σὺν δὲν ἔχουν δουλειὰ. Π.χ. θὰ ποῦνε ὀπωσδήποτε ἐκεῖνο τὸ εὐτράπελο «Μούλιες Μπουράτσια καὶ Βαράμι», ἢ μὲ τὸν ἀγράμματο παπὰ μὲ τίς λαμπάδες.

35

«Σ τ ὶ ο ὺ ς φ ο ὺ ρ ν ο υ ς ». Τίς χειμωνιάτικες μέρες καὶ βραδάκια σιὴ ζέσια τοῦ φούρνου.
(Ἡ συνέχεια σιὸ ἐπόμενο τεῦχος)

Μὲ τὴν πειθῶ τῶν ἀριθμῶν

Γεγονότα μὲ τὴν πειθῶ: α λογική ἀπὸ ἐπίσημες στατιστικές.

• Οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι ὑπερλίηκες στὴ χώρα μας φτάνουν τὸν ἀριθμὸ τοῦ 1.200.000.

• 300.000 Ἑλληνες ἐπιστήμονες, εἰδικευμένη οἰκονομολόγοι χρειάζονται σήμερα γιὰ ἐμπέδωση καὶ δραστηριοποίηση τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς στὴν πατρίδα μας.

• Οἱ ἑταῖροι τῆς ΕΟΚ ἔχουν σήμερα 100 ἑκατ. τόνους ἐμπορ. πλοῖο καὶ ἐλέγχουν τὰ 40% ἀπὸ τὸ παγκόσμιο θαλασσινὸ ἐμπόριο.

• Στὴν Ἑλλάδα ὑποφέρουν ἀπὸ μεσογειοσκή ἀναίμια 2.000 παιδιὰ καὶ τὸ 1975 χρειάστηκαν γιὰ μεταγγίσεις 36.000 φιάλες αἵματος.

• Ἀπὸ τὴ Δ. Σιθρία θὰ δυσχερευτοῦν ἐφέτος γιὰ τὶς χῶρες μέλη τοῦ ΣΟΑ 115 ἑκατ. τόνοι πετρελαίου. Στὰ 1980 σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς ὁ ὄγκος ἐξόρυξης πετρελαίου θὰ ξεπεράσει τὰ 300 ἑκατομ. τόνους. Στὸ ἀμεσο μέλλον ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ φτάσει τὰ 800 ἑκατομ τόνους τὸ χρόνο.

• Ἡ Ἀγκόλα ποὺ ἀνέρχεται ὁ πληθυσμὸς τῆς σὲ 5.500.000, ἔχασε στὸν ἀπελευθερωτικὸ τῆς ἀγῶνα 50.000 νεκροὺς καὶ 1.000.000 πρόσφυγες.

• Οἱ πολυεθνικὲς ἐταιρίες τῶν ΗΠΑ, ἀπλώνοντας σὲ ἀνάλογες γεωγραφικὲς περιοχὲς ἔκανον ἐπενδύσεις μὲ τὰ παρακάτω κέρδη: Στὴ Λατιν. Ἀμερική: 19.620 ἑκατ. δολ. ἐπενδύσεις μὲ ποσοστὸ κέρδους 14,7%. Στὴν Ἀφρική: 3.680 ἑκατ. δολ. μὲ κέρδος 34,4%. Στὴν Ἀσία: 9.973 ἑκατ. δολ. μὲ κέρδος 105,3%. Στὴν Αὐστραλία: 5.115 ἑκατ. δολ. μὲ κέρδος 14% Καὶ στὴν Εὐρώπη: 44.506 ἑκατ. δολ. μὲ κέρδος 12,6%.

• Οἱ πλούσιοι Ἀμερικάνοι γιὰ τὴν περιποίηση τῶν σκυλιῶν τους ἐξοδεύουν 3. ἑκατ. δολάρια τὸ χρόνο, ἐνῶ ἑκατομμύρια Νέγρων ζοῦν σὲ τρώγλες καὶ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα.

• Ἡ ἀνεργία στὶς δυτικὲς χῶρες σήμερα ἰσοδυναμεῖ μὲ τὰ παρακάτω νούμερα:

Δυτικὴ Εὐρώπη	3,4	>	5,3%
Ἡνωμένες Πολιτεῖες	7,9 ἑκατ.		
Νότια Εὐρώπη	9,3	>	4,9%
Καναδᾶς	7,6%		
Ἰαπωνία,			
Βόρεια Εὐρώπη	3,4 ἑκατ.	5,5%	
N. Ζηλανδία,	1,4	>	2,2%

Ἡ στατιστικὴ καλύπτει στὴν Εὐρώπη 18 χῶρες.

• Ἡ I.T.T. (ἐπεροθαλῆς ἀδελφὴ τῆς CIA) πλήρωσε γιὰ «ἔῶρα» 3.800.000 δολάρια σὲ 80 χῶρες ποὺ πραγματοποιοῖσε σ' αὐτὲς κύκλο ἐργασιῶν ὕψους 50 δισεκατομμυρίων δολλαρίων κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 1971 - '75

• Στελέχη τῆς δικτατορίας μὲ Γερμανοὺς μοιράσθηκαν 16.500.000 ἰδολλάρια «ἔῶρα» ἀπὸ τὴ «Λόκχηντ».

Μορφές Τραυμάτων και Τεχνών

Κριτική αξιολόγηση και προβολή από τον Λάμπρο Μάλαμα

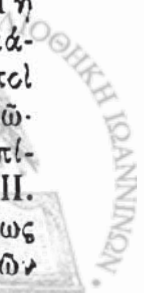
ΝΙΚΟΣ ΓΑΛΑΖΗΣ

Ο Ουέλιγκτων ρώτησε μετά το Βατερλώ τον Βοναπάρτη: ποιά δύναμη θγαίνει νικητρια στον κόσμο, το σπαθί ή το πνεύμα; Και ο Μ. Ναπολέων απάντησε: το πνεύμα. Η γραφίδα κ' ή βολίδα είναι από το ίδιο μέταλλο. Έτσι, ή ήθικη δύναμη στο νού και στην ψυχή του Ν. Γαλάζη επαλήθευσε τή νίκη της στον «Ιταλικό Λόφο». Υπάρχουν έργα σχεδόν άγνωστα, που αποτελούν μνημεία καιρών και καταστάσεων. Παράλληλα είναι και έργα κολυμπήθρες Σιλωάμ για τή θεραπεία της ανθρώπινης πρέλας της τόσο φριχτής παραφροσύνης που λέγεται άδικος πόλεμος. Έργα του πιο ανάλγητου αφύσικου θανάτου, και έργα συνάμα φωτεινά φάρμακα, που οδηγούν από τα ψεύτικα πεπρωμένα της πολεμοκαπηλίας, στα πασίχαρα περιθώρια της πανανθρώπινης αγάπης και ειρήνης. Έργα γνήσια, αληθινά, παραδειγματικά, που φράζουν πò έρβιο της αλληλοσεξόντωσης και συγκρατούν τον άδύχαστο με τον έαυτό του και με τους άλλους άνθρωπο κι άδερφό, στον άκέραιο και σωστό φυσικό προσωρισμό του και τον οδηγούν στα κανάλια της δημιουργικής ευφορίας και της παλλαϊκής ευτυχίας.

Γι αυτή τήν καθολική ευτυχία των άδερφών του κόσμου, ξεχωρίζουν πάντα οι προοδευτικοί άνθρωποι, διακρίνονται σε τίμους άγώνες και προσφέρουν έργα άθάνατα. Με μιá πρισματική έταστική ματιά, τέτιο θρίσκουμε και τò έργο του γνήσιου και γεννημένου συγγραφέα Ν. Γαλάζη, Έργο που λυτρώνει και ύψώνει τον γελασμένο και θασανισμένο άνθρωπο σε γαλάζιες κορφές έλευθερίας και ήθικης. Τιμή του πού θυσίασε καριέρα αξιωματικού ύπαρχόντος στη φωνή της καρδιάς του, μιás καρδιάς που ο παλμός της χτυπάει για ειρήνη και δικαιοσύνη. Έτσι άποδείξε μιá γενναία ψυχή και περιέσωσε τò θυκαμικό του ταλέντο, με άποτέλεσμα να

μάς χαρίσει 4 ως τώρα έξαιρετα βιβλία: κί ανάμεσα σ' αυτά τò λαμπρό και δυνατό ρεαλιστικό αντιπολεμικό μυθιστόρημα «Ο Ιταλικός Λόφος». Ένα μνημείο τέχνης, από τά δηκτικότερα στο σαρκασμό της πολεμικής ύπεροψίας και ύστερίας. Έργο με θέσεις τετράγωνης λογικής που θγαίνουν μέσα από τά πράγματα και τά γεγονότα του άδύσταχτου, τ' άδυσώπητου κι όλέθριου παραλογισμού. Τέχνη με ζηλευτή και συγκλονιστική δύναμη περιγραφής, με φτερωτή και καλπάζουσα φαντασία. Η άπειρόνισή του όσο είναι πιστή και ζωντανή, άλλο τόσο και λαϊκή όπως θά 'λεγε ο Μπελίνσκη για τον Γκόγκολ. Μιá τέχνη αληθινή και έμπειρική που φλογίζει. Διπλή ή τιμή του που ύπηρετεί συνειδητά κι άθόρυβα αυτή τήν κοινωνική κι αντιπολεμική λογοτεχνία, γιατί ζυμώθηκε με τή λάσπη και τò αίμα του πολέμου και κάηκε από τή φωτιά του.

«Ο Ιταλικός Λόφος» του Ν. Γαλάζη, είναι για τήν ταπεινή μας γνώμη, τò συνταραχτικότερο βιβλίο που γράφτηκε μετά τò Β' Παγκ. Πόλεμο στη χώρα μας, γιαυτόν και τά όλέθρια αποτελέσματά του, από έναν γνήσιο στυλίστα, έναν αυτόπτη μάρτυρα, ανθρωπιστή και βετεράνο της πειθαναγκαστικής άψιμαχίας και της ακούσιας αντιμαχίας. Ο άνθρωπος κινούμενο έρμαιο του ζωντανού θανάτου. Ο Γαλάζης είναι στο είδος της πολεμικής και — μαζί με τò σκοπό — της αντιπολεμικής λογοτεχνίας, μιá δύναμη πηγαία, γεννημένη γιαυτό τò έργο και άδικημένη από συμβατικούς ψευτοκριτές της λογοτεχνίας στη μεταπολεμική πατρίδα μας. Τή βαρύτητα της αξίας τους, τήν έχουν ζυγιάσει πολλοί κριτικοί. Δύο μάλιστα σεβαστοί κι έξαιρετοί τήν επισήμαναν από τò πρώτο κιόλας πεζογραφικό βιβλίο του «Η πίπα του πατέρα μου». Ο μακαρίτης Η. Σπανδωνίδης και ο Σκαρλίμπας. Όμως άργότερα ή κουφότητα και ή δειλία των επίσημων ευνούχων της οικείας βραδείο-

Ευσίας, δὲν δοῦθησε τὸν «Γαλιλαϊκὸ λόφον» νὰ φτάσει στὸ πλατὺ κοινὸ καὶ νὰ γίνε. κτήρια του. Ἔνα ἔργο αὐτοβιογραφικὸ, ρεαλιστικὸ, πραγματιστικὸ, δυνατὸ καὶ τραγικὸ. Μὲ πρώτη ὄλη του, ἀντίμαχο ἦρθε τὸν «Φάνωτο Παῦλο». Ἡ γλώσσα του, εἶναι αὐθόρμητη ποιητικὴ, εὐλόγηστη καὶ ρωμαλέα, γερῆ λαϊκῆς καταβολῆς. Ἄξ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ χαρακτηρίσει: σὺν ρεμπωϊκῶ. Νὰ τὸ συγχαίρει: σὺν πὸ παρθένω καὶ ἀγρὸ ἀπὸ τῆ «ζωῆ ἐν τάφῳ» τοῦ Μυριβήλη. Νὰ τὸ παραλιτρίσει: μὲ ἀντιπολεμικὰ Ἐξαγγέλια σὺν τοῦ Τολστόη, τοῦ Ρεμπάρκ, τὸ «Κόκκινο Ἰππικὸ» τοῦ Μπαμπέλ κ.ά. Κι ἕως, δὲν ἀκούστηκε πὲ σύγκριστι μὲ «Τὸ πλατὺ ποτάμι» τοῦ Μπεράτη πὸν παροδοχημίστηκε καὶ θεωρήθηκε αὐθεντικὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὅσοι ἕως, ἐπὶξέζουν τὸν «... Λόφος» τοῦ Γαλιλαῖ, ἄξ ἐξάτουν τὸ «... Ποτάμι» τοῦ Μπεράτη. Σημῶς καὶ σιωπηλῶς ἐτημογραφὸς ὁ Ν.Γ. μὲ ἀρμαγδῶς ἐμπνεύσεων καὶ πλατιῆς ἐκράσεως, ἀπὸ τὰ παλαιάσια ἐκείνα πὸν δύνανται καὶ περιγράφοντας τῆ φρίκη τοῦ πολέμου συνειδητοποιῆσε καὶ μετουσίωσε ἀπόλυτα τὴν ἕδα τῆς πνευματικῆς εὐρύτητος. Περιγράφει: μὲ σαρκοβαστικὴ δύναντι τὸ ἀνθρώπινο ἔραμα τῆς πολέμικῆς περιπέτειας. Τὸ ἕαρό μὲ τὸ τραγικὸ στοιχεῖο ἔχουν μὲ ἐμῶς, ἐνὸς τῆς. Σαρκαῖει δητικῶς τὸς ἐπιμαλλεῦτες: κι ὀδοντῆς τῆς παρασυρμένῆς ἀθωότητος. Ἀμειλίχως κι ἀδυσώπητος φραγγελίστας καὶ ἀνατόμος τὴν ποικιλὴ σέψη καὶ τῆ διεφθαρμένῆ, ψυχῆ τῶν ἀδικητῶν. Ὅμοια καὶ στὸ πρόσφατο ἔργο του μὲ τὸν τίτλο «Περιπέτεια». Μὲ ἕκῃ του σκίτσα καὶ μονοτονικὸ σύστημα, μὲ σρωτῆ, χυμῶδη καὶ σπαθῆτι γλώσσα. Εἶναι: μὲ αἰετῶ ἀπὸ πρωτότυπα, κοινωνικὰ μεγάλῃ διηγήματα, πὸν ὀριζμένα πῶρουν καὶ ἕκταση νομβέλλας. Πρωτανεύουν τὰ στοιχεῖα τῆς καυστικῆς εὐρωνίας τοῦ ἀνθρώπου λαϊκοποιητικὸς λόγος καὶ τῶν πρωτοσύλληπτων δυνατῶν παρμειώσεων. Ὅπως τῆ μεγάλῃ νομβέλλα μὲ τὸν τίτλο «Περιπέτεια» πὸν μὲς δίνει: ἀσκλιτρωμένους τύπους καὶ χαρακτῆρες σὺν τὸν σημερινὸ ὄστυνόμο, τὸν ἐργολάβο κ.ά. Ὁρατῆ τὰ διηγήματα «Κουρτάλαγας», «Ἡ κόρη τοῦ δασοφύλακα», «Ἡ ραψωδία τῆς Φλώρινας», «Ἡ φιλόθρονη κυρία» καὶ ἀριστοουργηματικὴ ἡ νομβέλλα τοῦ «Ἡ

θεῖα μου ἡ Ἀμερσοῦδα καὶ οἱ κένταυροι» πὸν φέρει: πὲ σύγχρονη, τὸ μητρικὸ φίλτρο μὲ τῆ σύγχρονη γονιμοποιητικὴ ἐπιστήμη. Μὰ οἱ ἕξ, ξιπαμένους γεροντοπόρους μὲς ἕως: μὲς ἀπὸ ὀδοκῶνται ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ ἦθη, τὸς ἐγωισμούς καὶ τὸς ὑπεροφίους τους, στὸ τέλος ὑποτάσσονται: στοῦς φυσικοῦς πὲ νόμους καὶ σὲς ἐρωτικῶς τους τάσεις. Ὁ Γ. πλέκει μὲ ἀριστοτεχνικὴ μαεστρία τὸς μύθους, τὸς ἕδες καὶ τὰ συνεισθηματῆ του. Φόρμα κομψῆ καὶ τεχνικῆ, ψυχῆ, ἕδα, μύθος, ἀριστικὴ ἐνότητι, προσωπικῆ. Ἡ δύναντι τοῦ ρεαλισμοῦ του παίρνει ἀπὸ τῆ μεγάλῃ ἀρετῆ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ δίνει: μὲ σωτήριζ διάταξη, πὸν φέρει: συμπερισματικῶς σὸν σοσιαλιστικὸ ρεαλισμὸ, γὰ τῆ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ γὰ νῆα κοινωνιζ ἦθικῆς καὶ ἰούτητος. Κυριαρχικῶς καὶ ἕχωρα γνωρίσματα τῆς τέχνης τοῦ Γ. εἶναι: καὶ τῆ περὶ τῆ δύναντι: ἡ ἀμορφία τοῦ λόγου, ἡ γοητευτικὴ περιγραφή προσώπων, πραγμάτων, καταστάσεων, καὶ ἡ πικρὴ γεύσι τῆς εὐρωνίας, πὸν ρίχνει: ἀκλήτηο τὸ κεντῆ τῆς, μὲ συμπόνια γὰ τὴν ἀδικία, σὸν ἦθικῶς ἐξοφλημένω κόσμω τῆς καπηλίας τῶν ὀσίων καὶ τῆς κλασικῆς ἀπάτης. Ὁ Ν. Γ. ἕωσε καὶ τὴν «Ἐπιστολή τῶν Ἀργοναυτῶν». Ἄξ μὲς χαρίσει: καὶ ἄλλες: ἀξόλογες ἐτημογραφίες.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Μὲ κατ' ἐπάγγελμα πολύχρονη στρατιωτικὴ ζωῆ, δὲν ἀφήνει: συνήθως περιθώρια γὰ τὴν ποίησι, τὸν στοχασμὸ καὶ γενικῶς τὴν πνευματικὴ ἐτημογραφία. Εἶναι: ἐλάχιστοι: καὶ πολυάξιοι ἐκεῖνοι πὸν συγκατατῶν σὲ δάθη τῆς ψυχῆς καὶ περισώζουν μὲ τῶσι ὑπομονῆ καὶ καρτερία ἕνα φυσικὸ ταλέντο «ἐώρημα τέλειον» εὐγένειας, ἀγάπης καὶ ἀθροπιῆς, ἀπὸ τὸς ἀντιευνωϊκῶς πῶθηκε: καὶ σκλιτῶ καθήκοντα.

Ταξίαρχος πὲ ἀποστρατιῶτα, ἀναπαλλοτρίωτος ὁ Ἀντώνης Κυριακόπουλος μὲ τὰ 4 ποιητικὰ βιβλία του ἀποδείχνει: μὲ πνευματικὴ ἀκεραιότητα καὶ μίαν ἀγνή καὶ ἀξόλογη ἐτημογραφικὴ διάθεση καὶ ἀρετῆ. Ἔνα πλούσιο λυρικὸ ἀίσθημα καὶ μὲ ἦθικῆ καὶ ρωμαντικῆ ἀχτινοβολία φωτίζει: κι ἐξευγενίζει: τὴν ποίησι του.

Μιά ποίηση που είναι κατά ένα μέρος γέννημα και πλάσμα ενός σύγχρονου φιλοσοφικού και κοινωνιολογικού υπαρξιστικού στοχασμού, ξεχωρίζει για ένα συναισθηματικό πάθος και μια διυσογκρασιακή ψυχική αναγκαιότητα. Οι επιδράσεις και τὰ θέματά του, είναι από το πονεμένο και αγαπημένο κοινωνικό του περίγυρο και από νεοκλασικούς ρομαντικούς σαν τους Σέλεφ, Κίτς, Χάινε, Ρίλκε κ.ά.

Και ο Ντιντερό έλεγε πώς: αυτή ή τέχνη άποχτά σωστό ήθοπλαστικό περιεχόμενο. Χαρακτηριστικά στοιχεία του ή ευγένεια, ή ειλικρίνεια, τὰ τρυφερά αισθήματα τών αναχωρητισμών και τών αναπολήσεων. Τραγούδια για παλιές αγάπες, για χαμένους κόσμους. Ο ποιητής δεμένος με τὸ παρελθόν θά γίνει σ' αυτό τροβαδούρος και ύμνητής, και με τή συλλογή του «Ακρώρειες» θά μᾶς πει: «Τὰ δάχτυλά σου έγραφαν μοναχικά τραγούδια στην καρδιά μου». Συνειπάρνεται από μια μέθη όνειροπώλησης που ξεσπάει σε λυρική μελολογολία και γίνεται έμολογία για τή μοναξιά του σε ποιήματα ανθρώπινα, πλασμένα με λεπτή ευαισθησία σαν χαρητόδουλες νότες μακρινής γλυκόηχης λύρας. Κύριος στόχος και σκοπός του, ή αγάπη, ή πλατιά αγάπη δίχως όρια. Κάποια νοσταλγία, στο πάθος της αγάπης με τόν Τσουκαλά τόν Κυριαζή, τόν Γκόλφη, που αντιστοιχεί και με νεώτερους, Παπαδόκη, Θρακιώτη, Βρετάκο κ.ά. Κάπου κάπου οι λυρικοί του τόνοι, θά φτάσουν και μέχρι τήν καρυστακική απόχρωση, ζμως σε συγκρατημένο συναισθημα φυγής. Θλίβεται κι από τήν υπαρξιακή αγωνία: «Για να υπάρξω για να υπάρξετε/ τι είναι πιο πάνω από σένα κι από μένα; / Μια φορά μόνο, ποιός που κλάψαμε / μᾶς δούσε τάχα / ». Και πιο κάτω: «Ένας κόσμος, μια καταχνιά από σκέψεις / κι' άδιέξοδα / άπ' άστραπές κι από σκοτάδια / από ανατολή και νύχτα! Άπό ανάσπωση και τάφο / ... Ψέμα μέσα στο ψέμα, κάνουν ένα ψέμα / φοβερό». Μια μούσα, με τήν αυτάρκεια της θλίψης και της ύνειρικής και αναμνηστικής πληρότητας. Μια ποίηση ύποκειμενική και αντικειμενική, τέχνη που αποστάζει τήν ουσία μιας μεγάλης ανθρωπιστικής φυγής και τὸ πνεύμα μιας μορφής με σωστό φιλοσοφικό υπόβαθρο. Ποίηση άληθινή που σφραγίζει με ένταση και συγκινησιακή προσωπι-

κή γραφή έναν άκέραιο χαρακτήρα, μια τίμια προσωπικότητα στα νεώτερα γράμματά μας. Ο Α. Κυριακόπουλος έχει και άδημοσίευτες έργασίες και μᾶς έδωσε και διαλεχτά κοινωνικά και άγωνιστικά ποιήματα έμπνευσμένα από τις θαυμαστές φυσιογνωμίες τών μαρτύρων και ήρώων του λαού μας. Στόχους ύπέροχους και συναρπαστικούς: «...Κάποτε κάποιος χαμογελοῦν / ώραία που πεθαίνουσε / μ' ένα γαρίφαλο στο στόμα!...»

ΠΑΝΟΣ ΦΥΛΛΗΣ

Μια τέχνη, σαν προσπάθεια μεταβολής της πραγματικότητας, σαν αισθητική λειτουργία, σαν ανθρωπιστική διαπαιδαγώγηση, όταν τὰ δημιουργικά της κίνητρα και οι έπιρροές της θγαίνουν από τὰ ύδια τὰ πράγματα, γίνεται όπως έλεγε ο Τσερνιτσέφσκη τὸ «άλφαθητάρι της ζωής». Η τέχνη σαν μέσο και σκοπός για τήν αισθητική διαπαιδαγώγηση τών ύψηλών ιδανικών του ανθρώπου, μαρτυρεί ότι ή ποίηση του Φύλλη θρίσκειται σ' έναν κύκλο καλλιέργειας έπιτυχημένων σχέσεων, με τή σωστή ταύτιση τών πραγμάτων και μια ειλικρινή έκθεση κοινωνικών προβλημάτων.

Γνωστός και από άλλες ποιητικές συλλογές του με τὰ «Τριγώνικα» και πολλά άλλα, από τὸ 1940 και ιδώθε ο Π.Φ. μᾶς κέρασε τελευταία τὸ γλυκό κρασί της «Λεβεντιάς» του. Αυτόν τόν τίτλο έχει τὸ νεώτερο βιβλίο του άφιερωμένο στον Νάζιμ Κιχιμέτ. Μᾶς χαρίζει μια γνήσια έλληνική πονετική και ύμνητική τέχνη όπου, ή αγάπη της ζωής και ή κοινωνική αλήθεια, φτάνει σ' ένα άξιομίμητο ύφος άρετής και αποστάζει μια πλούσια αισθητική συγκίνηση. Η «Λεβεντιά» του Π.Φύλλη είναι μια ποιητική σύνθεση σε ύδὸ μοστίβα, ύλο μαγεία, φῶς και ύδυναμη, σαν από βαθύπνοο κεφαλάρι, γεμάτη εύλογημένη φυσική έρσιά και χάρη. Ο Νταβίντσι έλεγε ότι: «ή τέχνη τότε είναι σωστή, όταν έχει πιστό της δάσκαλο τήν ύδια της τή φύση». Η ποίηση του Π.Φ. είναι φυσική και άβίαστη. Έχει καταβολή κι άδερφική συγένεια κι από τ' άθάνατο ιδημιστικό τραγούδι, και από τόν έλεύθερο στίχο. Αν ζμως έχει ζμια φόρμα, ή γλώσσα του είναι άνανευμένη. Κυριαρχεί ο προσωπικός τόνος, τὸ εύγενικό πάθος, ή ψυχική ανά-

ταση καὶ ἡ νέα δραματικὴ διάσταση. Ἡ ρώμη καὶ ἡ ὀμορφιά τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς, σὲ μὲ κλίμακα συναίσθηματικῆς διατονίας καὶ γονιμοπλαστικῆς ἁρμονίας. Χαίρεσαι ξέχωρα μὲ τέτα ποιήση, σὺν νεοδωρικῆ κολύβια σὺ πικρῶριον πλάται τῆς νεώτερης τέχνης, γεμάτη εὐλαχρῶνα καὶ πικρῆ τιμῆς κ: ἀθικασίας. Λεβεντικῆ, σὺν τὴν ψυχῆ τοῦ Ἑλλῆνα, τὴν ἀνθρωπιά καὶ τὸ φιλότιμο τοῦ ἀπλοῦ ποιητῆ λαοῦ μας. Εἶνα: Ἐνα θέμα δυο κοινῶ, τόσο καὶ βαθύ. Σ' αὐτὸ ὁ Φ. ἀναλύει τὴ λεβεντιά μὲ οὐσιαστικῆ διαφωτιστικῆ ἐξῆψωσι. Μὲ λεβεντιά πού ἔχει μέσα τῆς γέννημα, θρέμμα καὶ πραγματικὸ ἰδεώδες τὴν δικαιοσύνη, τὸν πολτισμό, τὴν ἀδερφοσύνη κ: Ἐνα κάλεσμα γιὰ εἰρήνη, σὺ μωσαϊακὸ μας χῶρο.

Ὁ Π. Φ. εἶναι μὲ δημιουργικῆ, ἀξιολογητὴ καὶ γνήσια φωνῆ στὴ λυρικῆ καὶ δραματικῆ μας ποιήση. Κάνει τέχνη ἀνθρωπιστικῆς ἰδεολογίας καὶ κοινωνικὸς προβληματισμοῦ, πού μιλάει στὴν ψυχῆ μας, μὲ πλούσιο συναίσθημα καὶ ἠθικῆ παρηγοριά. Νὰ πόσο ὀμορφα κοινωνιστικὰ ἀκολουθεῖ ὁ Φ. τὸ τέλειο τραγῶδι, ἀπὸ τὸν Ὀμηρο Ἰσάμη τὸ Δημοτικὸ τοῦ ἀνώτατου ποιητῆ λαοῦ μας, πού θαρρεῖ καὶ μοιᾶζει μὲ δία τὰ συναφῆ σὺν τύπο, ἀλλὰ καὶ μὲ κανένα πέρα ἀπὸ τὴ δικῆ του αὐθόρμητη οὐσία καὶ γεροσύνη: «Κ: ὄντας θά δαί: τὴ Λεβεντιά μὲ τὸ μισὸ πικρῶσι / μὲ τ' ἰδεο ψωμιστάκουλο καὶ τ' ἔκουρα τὰ γένια / νὰ κουβαριᾶζει τὰ δοννά, νὰ παῖζει χάντρες τ' ἔστρα / καὶ μὲ τὰ φουκαλιῶνα τῆς — σταυρὸ σὲ σταυρωμένο — / νὰ γονατίζει εὐλαδικά, νὰ πιάνει κουβεντούλα / κ: ὄρκο νὰ δίνει ἀπάτητο σὲς σέχτες καὶ σὲ αἶμα / ἔ, τότε νὰ ἔσαι βέβαιος... καθῶς τ' ἀθάνατο ἄστρο / πού Ἀποσπερίτης γέρνοντας Ἀύγεινὸς πετιέται...». Καὶ πὺ κάτω μὲ ραφινάτο ἀνθρωπισμὸ γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς Κύπρου μας καὶ τῆς ψυχροπολεμικῆς σχέσε:ς πού μᾶς καλλιεργεῖ ὁ σατανικὸς ἱπεριαλισμὸς μὲ τοὺς Τούρκους ἰθύνοντες θά μᾶς τραγουδήσει: «Ἡ ἀπλωμένη μου ἀπαλάμη / εἶνα: ματωμένη στὴν Κύπρο Ναζιμ / ἐκλιπαρεῖ χειραψία σὺ Αἰγαῖο. / Μετράω τὰ πένθημα τρεμπέσια στὴ χώρα μου, / ἀναλογίζομαι: τὰ δικά σου... Δὲν ἀποσύρω τὸ χέρι μου / ἢ ἀπαλάμη σου καίει. / Τούτη τὴν ὥρα τὴν κρίσιμη, τούτη τὴ στιγμή τὴ χαλάστρα /

μιλῶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους μας μένω / — Ἀδέρφια μου... / Στὸ γαλατὸ τοῦ Αἰγαίου / παγνιδίζει τὸ φῶς καὶ τ' ἄστρο / τὰ χερσῶνα σὲς ὄχθες του / ἰστίες ἀνθίζουσι / καὶ σὲς αὐλῆς μας τ' ἀγρίοκλιμα / τῆς φιλίας διψάει... / Ἡ λεβεντιά / τὴ σκάνδαλη ἀποστρέφεται. / Στὴ ζοστή χειραψία εὐφροσύνη. / Στὴν ὄχθη ἐτούτη ἄλλος θεός. Καὶ στὴν ἀντίπερα ἄλλος. / Μὰ τοῦ λεβεντικῆ γείτονα, κ' οἱ δυὸ θεοὶ δικοὶ του.»

Εἶνα: μὲ τὴν ἀλήθεια, θρημάσια κ: εὐτυχισμένη, ἡ ποιήση τούτη τοῦ Πάνου Φύλλη, μὲ τὰ τόσο ἠφηνῆ ἀνθρώπινα ἰδανικά καὶ τὰ μνημειῶ τῆς.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

Ὁ Δ. Κακαβελάκης εἶναι ὁ γνωστὸς δημιουργὸς τοῦ «Συγκροτήματος», ἀλλὰ καὶ ὁ λογοτέχνης, ὁ συγγραφέας πού πρωτοπαρουσιάστηκε σὺν θεατρικὸ προσκήνιο τῆς Μ. Ριάλτῆ μὲ τὸ ψευδώνυμο Λευκορίτης σὺν καιρὸ τῆς δικτατορίας. Σήμερα, μὲ τὸ πραγματικὸ του ὄνομα, μᾶς πρόσφερε ἕνα ἔργο τέχνης μὲ πρωτοπορικὰ διηγήματα δυνατῆς φαντασίας, καὶ τραγικῆς εἰκόνης ἀπὸ τὴ σύγχρονη καὶ τραμπερὴ διατομικῆ ἀντίσφιξη καὶ φθορὰ τοῦ ἀπαιτημένου κόσμου. Τὸ βιβλίον ἔχει τὸν τίτλο «Τὰ Πρόβια». Σὲ πολλὰ σημεία, τὰ δρία τοῦ δυνατοῦ καὶ τῆς πρωτοτυπίας, ἀντιβαίνουν τὴ νοητῆ πραγματικότητα. Καὶ ὁ σ. δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ σκοπὸ του. Θέλει νὰ δώσει μὲ νέα τραγικῆ διάσταση τὴν ξέφρενη κοινωνία καὶ δία τοῦ καιροῦ μας. Ὁ Γκαίτε πηλίζει μὲν τὴν τέρστια σημασία τῆς φαντασίας γιὰ τὴν πνευματικῆ λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ στὴν τέχνη, περισσότερο ἀπὸ παντοῦ, τὴ θέλει σχετικῆ, καὶ ἀντιτάσσεται στὴν ἀπολυτοποιητῆ τῆς. Τὸ ἔργο τοῦ Δ. Κ. τὸ χαίρεσαι γιὰ τὴ νεωρῶδη ἀφήγηση, τὸν ταχὺ παλμὸ καὶ τὴν ἀφίεση. Παρατάσει: σὲ μάτια μας μὲ ὀργῶδη σὺλληψη εἰκότων τοῦ πηρέλογου κόσμου, ἐνπι ἀδύνατο ἐνοραματικὸ Γλιγγο! Συναμλεῖ ἀνθρωπομορφικὰ μὲ τὰ πράγματα, μ' ἕνα δικὸ του τρόπο. Σαρκάζει: τοὺς κακοποιούς τῆς λογικῆς στὴ δικῆ μας ἀστικῆ κοινωνία τῆς παρταμῆς. «Ἐχθροὶ τῆς λογικῆς εἶναι ἄλλοι αὐτοὶ πού γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο, μὲ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο μέσο, ὑποστη-

ρίζουν μιὰ σφαλερή ιδέα. Ἐλεγε ὁ Πλεχάνωφ. Ὁ Δ. Κ. στὰ μὲ τῶς παρακάτω τίτλους ἀφηγηματικὰ ἐγχειρήματα «Ἐνα ζευγάρι κομμένα χέρια», «Ἡ Σχέση», «Μιὰ χειμωνιάτικη μέρα», «Ὁ θρόνος», «Τὸ τσάι», «Τὸ μέγιστον Α», «Ἡ Σημαία», «Ἐνας πίνακας μοντέρνας τέχνης» καὶ «Ἡ ἀπογείωση», προβάλλει μὲ ἰσχυρὴ πρηνιστικὴ ἀνατομία πῆ φοβερὴ καταπίεση τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, ὅπου οἱ βασανιστικές του μέθοδοι γύρισαν κυκλικὰ στὰ φρικαλέα πρότυπα τοῦ μεσαιῶνα καὶ τῆς πρώτης ἐυξαντινῆς περιόδου. Ὁ σ. δέχτηκε τὰ τελευταῖα χρόνια ὅλες τῆς ἐπιδράσεις τῆς θίας καὶ τῆς παραφροσύνης ἀπάνθρωπων ἐκμεταλλευτῶν καὶ ἐξουσιαστῶν. Καὶ σὺν εὐπαθῆς δέκτης ἀλλοπρόσμων καταστάσεων, ἀλλὰ μαζὶ καὶ πομπῆς, ἰθμηουργεῖ ἕνα κατάγερο πλάσμα (καθρέφτη τοῦ πόνου καὶ τῆς κατάντιας τοῦ δοκιμασμένου καὶ δευνοπαθημένου ψυχικοῦ μας πολιτισμοῦ) ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸν βιωτικὸ τοῦ συνουστηματοσμοῦ. Στιγματίζει τὴν τρέλα τῶν καταπιεστῶν, καὶ ἐκφράζει τῆς μαρτυρίες καὶ τὰ στίγματα τοῦ ἀνθρώπινου παραλογισμοῦ, ὑπογραμμίζοντας τῆς μηχανοποιημένες παγιδεύσεις τοῦ ἠθικοῦ ξεπεσμοῦ. Συνοραστατικὸς δραματιστὴς στὴν εἰκόνα καὶ μοντέρνος δραματιστὴς στὴν ὕψη τοῦ λόγου. Ταχὺς ρυθμὸς καὶ ἐντατικὸς παλμὸς χαρακτηρίζει τὰ περιουχόμενα τοῦ κ. Δ. Κ. Μὰ τὸ πὺ κυρίαρχο στοιχεῖο τοῦ ἔργου, εἶναι ὁ φόβος· καὶ ἐπιπλέον ὁ σκοπὸς καὶ ἡ δεοντολογικὴ ἐπίκληση τῆς κατάρτησης τοῦ φόβου τῆς ζωῆς, τῶν τεράτων καὶ τῶν ἀφύσικων θανάτων, ποὺ θυδᾶσκει καὶ ἀντιστοιχεῖ στὸ ἐπικούρειο ἀξίωμα τῆς στωϊκῆς ἀπάθειας καὶ ψυχικῆς γαλήνης, ὅπου εἶναι τὸ μόνον λιμάνι γιὰ νὰ ρίξει ἀγκυρα καὶ νὰ βρεῖ τὴν εὐτυχία του ὁ ρομπὸτ ἀλλοτριωμένος νεώτερος ἀνθρώπος, γιὰ ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἀγγη καὶ τὰ πλέγματα τῆς σύλληψης καὶ τῆς πρόωρης καταστροφῆς. Ἐτσι: Ἡ ἄ β ρ ε ἰ τ ῆ λ ὕ τ ρ ω σ τ ι, μ ἔ τ ῆ ν ἔ ξ ἄ λ ε ἰ ψ η τ ο ὅ ὁ π ο ἰ ο ὁ ἡ π ο τ ε φ ὅ β ο ὁ π ο ὁ τ ὅ ν μ α σ τ ῆ ζ ε ἰ κ α ἰ τ ὅ ν κ ἄ ν ε ἰ ὁ ὁ σ τ υ χ ῖ σ μ ἔ ν ο.

Ὁ σ. στὸ «Μιὰ χειμωνιάτικη μέρα» θὰ κρυστάλλει θαρραλέα: «— Γνωστὴ στραγγαλιζέεις τὴν ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων; — Τὸν φόβο θὲς νὰ πεῖς. — Ναι, δὲν λέω, ἀγάπη

καὶ θάνατος καὶ φόβος θανάτου περπατοῦν πάντα, στὸ ἴδιο μονοπάτι. — Κουράστηκα, συχάθημα τῆς θυσίας ποὺ γίνονται ἀπὸ φόβο. Θὰ ἔθελα νὰ ἐξαλειφτεῖ αὐτὸ τὸ προῖον καὶ τότε θὰ ἴμωνα πεντακάθαρος». Κέντρο θάρους καὶ θάθους, ιδέας καὶ στοχαστικῆς οὐσίας, εἶναι γιὰ τὸν συγγραφέα ὁ ἀδύκος καὶ ὀλέθριος φόβος. Ἡ λευτεριά τῆς ψυχῆς, ἐγαίνει σὺν ταυτόσημο ἀποτέλεσμα. Ἐτσι, θὰ χαρακτηρῆσει μὲ τραγικὴ εἰρωνία στὸ ἀφήγημα «Ὁ θρόνος»: «Ἡ ἐξουσία εἶναι φόβος, ὁ φόβος θρόνος, ὁ θρόνος ὑποψία στέριωμα καὶ τὸ στέριωμα τελετή». Ὅλες οἱ παραστάσεις του εἶναι τόσο δυνατές, ποὺ σοῦ προκαλοῦν ιδέες καὶ σοῦ θέτουν μεγάλα ἐρωτήματα καὶ σὲ προβληματίζουν στὸ νὰ ὑπάρξεις δίκαια, ἢ νὰ νὰ μὴν ὑπάρξεις δίκαια καὶ ἀφύσικα. Ἐνα σύγχρονο σαυξπήριο «νὰ ζεῖς ἢ νὰ μὴ ζεῖς» ἕνα μέγα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπινου προορισμοῦ ποὺ χαραμίζεται μέσα στὴν τροχόπεδη στὰ βίντζια καὶ στὰ πριόνια ἐνὸς παράλογου καὶ φοβισμένου θεοῦ. Καὶ κίνητρο λοιπὸν δημιουργίας καὶ μήνυμα τῆς ὑπέροχης ἐργασίας τοῦ κ. Δ. Κακαβελάκη εἶναι ἡ ἐνδελέχεια τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀνθρωπιᾶς, ἢ ἀπὸ τὰ παράλογα πράγματα ἀπορροῇ μιᾶς νομοτέλειας τοῦ σικοῦ μας προορισμοῦ.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΗΓΑΔΙΩΤΗΣ

Στὸ ποιητικὸ προσκήνιο τῶν ἡμερῶν μας, ὁ Κ. Πηγαδιώτης εἶναι μιὰ στοχαστικὴ νηφάλια καὶ ἰδιορρυθμὴ ποιητικὴ ἰδιοσυγκρασία. Ἡ παραγωγή καὶ ἡ ποιότητά του, εἶναι ἐκλεκτικὴ. Μᾶς ἔδωσε ὡς τώρα 5 ποιητικὲς συλλογές, μὲ τὴν δξεία καὶ παρατηρητικὴ οὐσιοπράξιμονη ματιὰ του καὶ τῶς παρακάτω τίτλους: «Δρόμος χωρὶς ἀσφάλτο» (1966), «Περὶπλάνηση» ('68), «Ἀγνωστὸν θυαμονῆς» ('70), «Ἀποσκευές» ('72 καὶ '74) καὶ «Λευφόρος» ('74). Πλάθει τὸ ὕλικό του ἀπὸ τὰ κατὰ σύγχρονα γεγονότα, ποὺ βασανίζουν τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ τὴν ἀπληστία καὶ τὴ μόνωση. Μὲ εἰκόνας, ἀλληγορίες καὶ σύμβολα ὁ Π. δείχνει μιὰ στέρεη παρεῖα σὲ ποιητικὴ λεωφόρο σημερινῆς καὶ ἀνθρωπιᾶς. Μὲ ἀνακινούμενα ἐκφραστικὰ μέσα, ἀγκαλιάζει τὸν πονεμένο ἀνθρώπο, καὶ τὸν ὑποβάλλει σὲ προβληματισμοὺς γιὰ τῆς ἀδυναμίας τῶν δευνοπαθημένων καὶ σὲ κακο-

φαινομένους γὰρ τὴν ἀντινομίαν τῶν ἰσχυρῶν. Ἐχει ἕνα συμπτυκνωμένο γνώρισμα ἰδιοτυπίας καὶ μὴ ἀρετὴ πρωτοτυπίας. Αὐτὰ τὰ προσόντα διακρίνουν τὴν ποιήσασα τὸ Π. σὲ ὑποδλητικὴ ἐννοησὶ καὶ σὲ συμβολικὴ περιφραστικὴ προέκτασιν.

Οἱ στίχοι τοῦ κενύου καὶ λυρικοῦ, ἔχουν ἕνα γνήσιο κοινωνικὸ αἰσθημα. Ἐχουν εὐγενικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ διάθεσιν καὶ ὑποδλητικῶν ῥαλιστικῶν τὴν ἀπώλεια τῆς γύρω τοῦ ἠθικῆς καὶ τὴν κενότητα τῆς ψυχῆς τοῦ σύγχρονου, ἀλλὰ περιημιωμένου κόσμου. Ἄν κρᾶξει μ' ἄλλα λόγια, ἀντικαθίστας τὴν εὐθύτη τοῦ παρεστῆμένου ἀνθρώπου: Ἔως πότε οἱ διέθριες ἀνομίαι τῶν ἰσχυρῶν; Ἐστὶν κενότητα λεωφόρου τῆ γεινᾶτι ἀπὸ τὰ δέλη ἀκαφροίαι / κενὴ ἀπληστίας πινάκιδες / πὺν διεθνής τις κατασκευάζει ἑταιρία / καὶ διέρχεται ἀπὸ ἔργου τοπία τῆς ψυχῆς / ἔδωκε ψάχνει γὰρ πάραυτα / συγκινήσεων νὰ ἔρει / ο. Ἄντικαθίστας τῆς ποιητικῆς τέχνης τοῦ Κ. Πηγαδιώτη εἶναι ὁρατικὰ κρυπτικὰ κοινωνικὰ φαινόμενα πὺν συλλεπιδάκει μὲ ἀνταντικλαστικὴ συνειδησὶ καὶ σπογγή, καὶ τοὺς θέτει τὸ ἐπιδῆμα τῆς περιεκτικῆς προβολῆς μὲ προεκτατικὸς συνταγματικὸς ἐπιγραμμικῆς καὶ συμπτυκνωμένης οὐσίας, μὲ σκοπὸ καὶ ὑψηλὸ σῆμα τὴν ὑποσηρικὴ λειτουργικὴ ἠθικὴ, πὺν ἐκθέτει τὰ στίγματα καὶ τὴν παραβάσει τῆς, καὶ δίνει προτροπὴ σὲ συνειδησιακὸ τῆς χρέος. Εἶναι μὴ ποιησὶ, μὲ γὰρ ἐνστατικῶδικο συνασθηματικὸ σκελετὸ πὺν κατατάσσεται ἀνάμεσα ῥαλιστικῶν καὶ συμβολικῶν. Ὁ ποιητὴς ἀντινομίαι μὲ τὴν εὐαίσθητες κεραιῆς τοῦ, πλέγματα ἄδικιών τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καὶ μὲ τὸν τρόπο τοῦ τὰ σπογγάζει καὶ τὰ σπογγατίζει. Μὲ ἐπαγωγικὴ συγκινησιακὴ δύναμιν προσπαθεῖ νὰ πουργῶναι τὴν ποιητικὴν τοῦ κλίμακα, μὲ ὑποδλητικὴν τὴν εὐγενικὴ καὶ σπογγικτικὴ ἐποπτεία, καὶ διακριτικὸ σπογγικὸ τὸν λεπτὸ καὶ πικρὸ σπογγικῶν. Ὁ Π. ἔχει μὴ δικτὸ τοῦ ποιητικῆς λάμψης, ἀπὸ τῆς συνειδητῆ καὶ συνασθηματικῆς ἀποκρυπτικῆς, πάνω σὲ φαίνόμενα, μορφῆς καὶ προβλήματα τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος. Τὰ ποιήματά τοῦ ἔχουν βαθύτερες ψηλαφιστικὸς ἐννοίαι πὺν μετουσιώνονται μὲ κλειστὴ διάστασιν καὶ πυκνὴ ἐκφραστικὴ δικλειδα. Ἄντικρυπτικῶν: ἄξια τὸν περιεκτικὸ στίχο μὲ νεότερη μορφή χᾶι - κά: καὶ συμ-

πληρικτὴ ἐπιγραμμικτὴ ποιησὶ.

Νὰ καὶ ἕνα ἄλλο δείγμα: «Ἡ τόλμη, ἀσέλωτος ἔπει / χαντάκια πῆδησε ἐπικίνδυνα / σὲ πέρασμα τοῦ χρόνου / τῆ χαιτῆ τοῦ ἀνεμίζοντας / σημαία λευτερίας».

ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Ἐπάρχουν συγγραφῆς σὲ ἐπαρχίας πὺν μὲ τὰ ἀγνὰ αἰσθηματὰ τοῦ, τὰ γνήσια καὶ τίμα λογοτεχνικὰ τοῦ προέχοντα, μὲ τῆ λαϊκτῆ τοῦ ἀπόδρωσιν καὶ τὰ φυσικὰ τοῦ προσόντα, κερδίζουσι τῆ σπιλάθειά μας. Καὶ μὲς χρειάζονται σήμερ, περισσότερο ἀπὸ τοὺς νεοεπικτικῶν ἐρευνητικῶν τῶν θλίψεων πελαγοδρωματῆσεων καὶ τῶν σπείρων μορφικῶν ἀναζητήσεων.

Ἀπὸ τὴν Ἄντικρυπτικὴν τὴν Εὐδοία τὸ 1942 - '45 ἔδωκε πολλὰ μετουσιωμένα σὲ τέχνη ἠρωτικῆ, ἐπικῆ καὶ δραματικῆ θεωρητικῆ σπογγικῆ. Ἔτσι, ὁ Τ. Παπαποστολὸς μὲ τὸ βιβλίο τοῦ «Γὰ τὴν Πατρίδα καὶ τῆ λευτερία», μὲς δίνει μὲ εὐκαρίνεια καὶ ἀγάπην, ἕνα ζωντικὸ ἀντικρυπτικῶν ἀγωνιστικῶν δίκου καὶ χώρου τὰ μὲν ἕνα ἕνα χρόνικῆ τῆς φροστικῆς σπογγικῆς. Τὸ ἔργο τοῦ εἶναι ἕνα εἶδος ἀντικρυπτικῆς χρονικῆ καὶ ἀφτηγηματικῆ αἰσθητικῆς. Περιπέτικῆ τὴν ἐπιφάνεια κενὴ ἀπλή καταγραφῆ γεγονότων, μὲ πολλὰς εὐστοχῶν παραμοιώσει, πὺν οἱ σπογγικῶν τοῦ ξεχειλίζουσι ἀπὸ πόνου, κενὸ καὶ λαχτᾶρα γὰρ τῆ λευτερία. Μὲ ἀπομικτικὸ κενὴ ἀνεπικτικῆς δευτὸ ὑφους καὶ μὲ συνειδητῆ εὐθύτης καὶ ἀδρό, φλογορὸ περιεχόμεν, ὁ Τ. Π. περιγράφει κενὴ ἀπικρυπτικῆς περιεπικτικῆς καὶ σπογγικῆς πὺν σπογγικῶν τὰ προσωπικῆ μὲ τὰ γενικὰ καὶ σπογγικῶν βαθύτῆ γὰρ τὴν ἀλήθεια καὶ τὸν ψυχικῶ τοῦ. Ἡρωικῆ θετικῆ καὶ ἀρητικῶν, ἔπει τοὺς διαμύρφωσι τῆ ἱστορικῆ ἐξέλιξιν καὶ τῆ ῥοτῆ τῶν πραγματικῶν. Ἀπικρυπτικῆς μὲ ῥαλιστικῶν τῆ μοίρα τῶν Εὐδοικῶν τὴν τραγικτῆ, ἀλλὰ καὶ μεγαλειώδη ἐκείνη ἐποχὴ τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀγωνιστικῶν λποῦ μας, γὰρ τὴν ἀπολύτρωσὶ τοῦ. Ἀρχίζουσι τὴν ἀφτηγητικῆς τοῦ ἀπὸ τὴν πρώτη φάσιν τῆς σπογγικῆς τοῦ χωροῦ τοῦ. Τὰ ἐπικτικῶν τοῦ χρόνικῆ. ἕνα κρυφὸ αἰσθημα μὲ μὴ φωτιστικῆ ἀθρητικῆ κοπέλα τῆ «Φωτικῆ» καὶ μὲ τοὺς προδότες τῆς πατρίδας. Ὅλα τὰ μικρὰ κεφάλαια, ἔχουν τῆ συνέχεια καὶ τὴν ἐνδοτικῆ τοῦ, πάνω σὲ ποικίλεις εὐψυχῶς ἀλλὰ, κενὴ

έξουθενωτικές περιπέτειες. Προβάλλεται ή ανταρτοσύνη στην Εύβοια μ' ένα σεμνό και πατριωτικό μεγαλείο. Το άτομο, ή οικογένεια, ή ομάδα, το σύνολο. Όλα τὰ αντίκρουσιμα στοιχεία που παρουσίασε ή ποιητική και ταξική κοινωνική σύνθεση, και ή αναγκαιότητα της επιβίωσης, συνυφασμένη με τὰ πατριωτικά αισθήματα. Ο έπισταγμός, ή έξαρση, ή πτώση, ή ανάταση, ο λεβέντικος θάνατος παλικαριών τ' αγώνα, ή δειλία και ή κατασχύνη των προδοτών, και τελικά ο θρίαμβος της νίκης των απελευθερωτών, που άτυχώς δέν κράτησε παρά, όσο κρατούν οι δυνατές λιχαριδες αύγης και δειλινοῦ, ύστερ' από τή μπόρα. Μέσα σ' όλα τὰ στοιχεία του βιβλίου του εύβοιώτη συγγραφέα, έκφράζεται το γενικότερο πνεῦμα της συμμετοχής και της θαυμαστής πολεμικής κι αντιστασιακής ενέργειας των Έλλήνων πατριωτών, κατά των έχθρών κατακτητών του «άξονα» και στιγματίζονται οι Κουβλιγκομαφίες.

Χαρακτηριστικά του Τ. Π. που πήρε και βραβεῖο από τήν ακαδημία το 1970 για γλωσσολογικές έργασίες περιοχών της Εύβοιας, είναι και στ' αφηγηματικά του έργα τὰ ούσιαστικά γνωρίσματα των άπλών ήρώων του λαού. Η λιτότητα και ή πιστή αντιπαραθέση των γεγονότων καθώς και ή ιδιαίτερη λαϊκότητα στην τέχνη, έπισφραγίζει τήν ύπαρξη και βίωση του συγγραφέα κοντά στο λαό, με τήν αγάπη του στους πληθείους και τὰ θάσανά τους, στα προβλήματα και στην άκέραια λευτεριά τους. Γιαυτό, και βιβλία, από τήν ύπαιθρο χώρα τόσο άληθινά και φιλόπονα γιαυτά τὰ ιδεώδη του λαού μας που μᾶς θυμίζουν άλλων έκλεκτών Εύβοιωτών έργα, σαν το «Κιλελέρ» του Γ. Κιρανικόλα, τους «Καημούς στο Γριπονήσι» του Σκαρίμπα, τὰ «Κορμιά στα θεμέλια» του Θ. Δασκαλόπουλου, θά πείθουν και θά συγκινοῦν, για τίς άνάλογες εποχιακές τους μαρτυρίες.

Λ. Μάλαμας

ΤΙΜΗ ΣΤΟΝ ΕΛΙΓΙΑ

Του Ίωσήφ Μάτσα

Χρόνια τώρα είχαμε ένα ιερὸ χρέος πρὸς τή μνήμη του, που μόλις σήμερα το βλέπουμε νά πραγματοποιείται, με τ' άποκαλυπτήρια της προσημίας του στα Γιάννινα. Έμεις, οι έλάχιστοι, τ' άπομεινάρια του λαού του, στην πόλη που τραγούδησε, τιμάμε σήμερα με το λαὸ τή μνήμη του. Ο Έλιγια ήταν γεννημένος ποιητής κι ονειροπόλος. Η μέσα σέ άπειρες σπερήσεις άκατάβλητη θέλησή του για τή μελέτη και τήν έρευνα κι ή αγάπη του για τήν τοπική έβραϊκή παράδοση, μιὰ παράδοση που έπέβαλε στους πιστούς Έλληνοεβραίους τήν έριμνεία της Βίβλου στη λαϊκή μας γλώσσα, τον ώδήγησαν από νωρίς στα ιερὰ ποιητικά βιβλία μας. Κι ήρθε δραματιστής κι έφανέρωσε στο πανελλήνιο τήν ώραία αυτή παράδοση. Τόλμησε όμως νά ξεφύγει από τους περιορισμένους όρίζοντες των δασκάλων του και, με τον όρθό λόγο, έφαχνε νά βρει οι γράφει το Τόρά μας, το ιερὸ βιβλίο του Νόμου. Ο Έλιγια μετέφρασε πους Ψαλμούς του Δαβίδ και τους

έκαμε έλληνικά δημοτικά τραγούδια. Μᾶς χάρισε ένα «Ύσμη Ασμάτων» άπαλλαγμένο από κάθε μυστηριακό περιτύλιγμα, για νά το χαρούμε σαν έναν ειδυλλιακό έρωτικό διάλογο, όπως το ήθελε ο βιβλικός ποιητής. Μετέφερε στα λυρικά του τραγούδια εικόνες από τίς θρησκευτικές μας γιορτές. Μελέτησε τήν μεσαιωνική και νεώτερη έβραϊκή ποίηση κι έφερε καινούργιες ιδέες που ξάφνιασαν το ύπερσυντηρητικό περιβάλλον της μικρής έβραϊκής κοινότητας στην μικρή μας πόλη των αρχών του αιώνα. Οι τότε κρατούντες δέν του συγχώρεσαν μιὰ τέτια τόλμη. Τον ανάγκασαν νά φύγει μακριά από τὰ Γιάννινα που με τόσο πάθος τραγούδησε.

Αν οι σύγχρονοί του δέν στάθηκαν ώριμοι νά κώσουν τὰ άνακωτικά μηνύματά που αναδλύζουν από τους στίχους του, ή νεώτερη όμως έβραϊκή γεννιά — αυτή που διασώθηκε από το ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ κι ή νεολαία που αντρώθηκε ύστερα από τον πόλεμο — έχει κάνει χρέος της νά μελετά τὰ έργα του, νά έμπνεεται από τους άγώνες του για τή συνέχηση της έλληνοεβραϊκής παράδοσης και φιλοδοξεί νά δημιουργήσει μιὰ πνευματική αναγέννηση αντίξια των στοχασμών του.

Πρόσωπα και κείμενα

Ἀπόψεις και ὀντιθέσεις κριτικῆς ἀνατομίας

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ: ἡ σκόπιμη ἀντίφαση μέτρο παραξίας
ἢ ἡ προσωποποίηση τῆς ἀμφιβολίας;

Τοῦ Λ. Μάλαμα

«Στὴν προαιδέεια τῆς ἔρευνας γὰρ τὴν ἀλήθεια πρέπει ν' ἀμφιβάλλουμε γιὰ ὅλα.»

Ρενέ

Τὰ κίνητρα πρὸς μᾶς ἰσθῶν τὸ ἀποκαλυπτικὸς κριτικὸς ἀνατομίας γιὰ μωρφὲς γραμμιάτων καὶ τεχνῶν, δὲν εἶναι προσωπικὰ ἢ μικροψύχα καὶ δογματικά. Εἶναι προπάντων ὑποχρεωτικὰ καὶ ἀναγκαστικά στοιχεία πρὸς ἰσως κλονίζουσι τὰ ταμπῶν, πρὸς ταραζοῦσι τὰ τελεματωμένα κερὰ, τῶν αὐταπατημένων καὶ ὑπερποτικῶν ναρκωτισμοῦ, ἢ τῶν προκαταλειμένων καὶ ταίριον προσωπολογισμοῦ καὶ συμφορολογισμοῦ. Εἶναι σκαλεῖα πρὸς κεντρίζουσι τὴν διαλεχτικὴν κίνησιν. Γίαντι, σκοπὸς τῆς κριτικῆς ἀνατομίας τῶν ἔργων ἢ τῶν βίωσι καὶ τῆς πολιτικῆς ἐρασιμῶν μεγάλων τῆς λογοτεχνίας εἶναι: ὄχι τὴν ἀρνησιν αὐτῆ κατ' αὐτῆ, ἀλλὰ τὴν ἀποκάλυψιν καὶ τὴν κἀθαρισιν, τὴν βαθύτην, καὶ οὐσιαστικώτερην ἔρευναν, μελέτην καὶ ἀναθεώρησιν γνωμῶν, γιὰ τὴν ἀνακατασκευαστικὴν πληρότητα καὶ τὸ καλὸν τῆς ἐλθούσης ἱστορίας. Εἶναι πάντω ἀπόλα τὰ τῆθικά μας συνασθῆματα, γιὰ ἀδικίας πρὸς γίνονται σὲ ἕτερος σεμνῶν, γνήσιων καὶ ὑπεράξιων μωρφῶν, καὶ παραγωγικῶν ἢ παραχάραξιν ἀπὸ νόθεσι ἐπιτήθειαι καὶ ἀνάξιαι, φηγοῦραι, σίσι ἀγνεσι καὶ σὶά γραμμιάτα. Γράφομε ἀπὸ βαθύτην συνείδησιν, τῆς ὑποχρέωσῆς μας, νὰ ποῦμε μὲ τὴν σειρά μας λίγαι ἀλήθειαι καὶ νὰ παραδώσομε σοῦς νεώτεροις ὀρισμένα πρόσωπα τῆς λογοτεχνίας σὶσι πραγματικῶν τοῦ διατάσσει.

Σὲ τοῦτ' τὸ τεῦχος θὰ κάνομε τιμὴν ν' ἀσχοληθῶμε γιὰ λίγο μὲ τὸν κ. Γιάννη Μαρμαρινῶδη τὸν γνωστὸν Πέτρο Χάρη, πρὸς ξεκίνησιν ἀπὸ τὸν «Ναυμῶν» τὸ 1920 καὶ διεθύνει σήμερα σχεδὸν αὐτὸς τὴν τάξιν γραμμιάτων τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀσκει ἔναντι

πρωταγωνιστικὸν ρόλον τῶν κατεστημένων πρὸς σχεδὸν καθορίζει καὶ τύχει καὶ προβάλλεται λογοτεχνῶν. Εἶναι ὀνόματι ἀθηναῖος. Ἐγράφε μερικὰ βιβλία. Ἐκδίδει καὶ τὴν «Νέα Ἔστια». Ἐπιφυλιδογραφικός ἀκούσι τὴν μακαριστῶν «Ἐλευθερία». Ἐλάθε ἀπὸ τοῦ φίλου τοῦ βρυθεία. Ἀναρχήθηκα ὡς τὴν Ἀκαδημία, μὲ καταπληχτικὴν διπλωματικὴν μαεστρία καὶ μασκοπροσωπία, καὶ σήμερα ἀπενόμε: ἔκλεινος τὰ πρὸς χρωστικῶν σίσι φίλου τοῦ βρυθεία.

Ἡ ἐλληνικὴ Ἀκαδημία, ἀπὸ τὴν Ἰερουσλή, τῆς καὶ μέχρι σήμερα στήθηκα σχεδὸν πάντα ἀτυχῆ, τὴν τάξιν τῶν γραμμιάτων. Θεωρεῖται ἀνώτατο πνευματικὸν Ἴβριμα καὶ τὸν τῆθῶν τὴν πνευματικὴν ἐξουσία πρέπει γιαντοῦς νὰ σμιθῶνται μὲ τὴν ἑμῶν πολιτικῆν. Ἔτσι ἀπόμεινε ἀρτηριοσπληνημῆ καὶ συντηρητικῆ. Δὲν ἔγιναν μεγάλοι δημιουργοὶ τῆς λογοτεχνίας ἀκαδημαϊκοί, σὸν τοῦς Βάρναλη, Σικελιανὸν, Καζαντζάκη καὶ ἄλλοι. Καὶ ἔκλεινον τοῦς κ.κ. Παπατσῶννη, Νόβα, Πετροχάρη, κ.κ. Στὴν πυραμίδα αὐτῶν πνευματικῶν ἀξιών ἔπρεπε νὰ φάνοι μόνον οἱ ἀληθινὰ μεγάλοι καὶ ἐθνικοὶ ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι, στοχαστικῶν καὶ φιλόσοφοι. Ὁ Γκαίτε λέγει πῶς: «... Κλασικὸς ἐθνικὸς συγγραφέας εἶναι ἐκεῖνος πρὸς ἀδράζει ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ τοῦ μεγάλου γεγονότα, καὶ τὰ μετῶν σιῶνει σὲ τέχνην μὲ τὸση δύναμιν, ὡστε τὰ ἀποτελέσματα τοῦς νὰ ἔχουν ἐπιτυχῆ μὲνη καὶ γόνιμη ἐνότητα. Ποιά λοιπὸν

εἶναι: τὰ προσωπικά, τὰ πρότυπα καὶ πρωτότυπα ἔργα τοῦ κ. Π. Χάρη πού ξεπηδᾶν ἀπὸ τὴν ἐθνική μας ἱστορία; Οἱ σοβαροὶ κριτὲς ὡς μᾶς ὑποδείξουν ἔστω ἓνα, πού νὰ σφραγίσῃ μιὰ ἐποχὴ καὶ νὰ ξεδιπλώνῃ μιὰ ἐποποιία. Ὅσο καὶ νὰ φάξουν στὸ «Δρόμο τῶν ἑκατὸ μέτρων», στὰ «Σινικά τεύχη», στὶς «θαλασσομανίες» καὶ στὰ «πελαγίσια φῶτα» ἢ «τέχνη εἶναι δύσκολη»... γιαντὸν, καὶ εὐκολὴ γιὰ τοὺς πηγαίους, πού θγαίνει: μόνη της, φτάνει: νὰ ἔχει: κακὴς τὸ φυσικό, τὸ θεῖο ἰδῶρο, πού ὁ κ. Χάρης δὲν τὸ ἔχει: ὅπως ἀπόδειξε ὡς τὰ 75 τοῦ χρόνου. Ὅμως ἔχει: ἀσκησιὴ καὶ καλλιέργεια καὶ θέβαια μακριὰ θητεία στὸ γραμματολογικὸ προσκήνιο. Ἄσχετα ἂν ἀπ' αὐτόν, δὲν θὰ μείνῃ: τίποτε ἀξιόλογο, παρὰ μονάχα ἢ «Ν. Ἑστία» γιὰ τὴν περιουσιακὴ ἱστορία. Ἄν ἔγινε ἀκαδημαϊκὸς ἀπὸ τὸ περιοδικὸ τοῦ Ξενόπουλου καὶ τοῦ Κολλάρου (πού εἶναι γνωστὴ ἢ ἰδιαδοχὴ καὶ ἢ ἐπιβίωση τῆς «Ν. Ἑστίας») καὶ σὲ ἀνώμαλες μάλιστα καταστάσεις, τότε ὁ Ξενοφῶν εἶχε δίκιο ὅταν ἔλεγε: «ἔργον ἰδέε καὶ κρίνε». Τότε σάν «οἱ βίβλοι ἀνοίγονται» καὶ τὰ πάντα ἐλέγχονται, ὁ κ. ἀκαδημαϊκὸς δὲν μένει: παρὰ ἔνας πεθαμένος «ἀθάνατος». Οἱ τίτλοι: αὐτοὶ στὴν τάξη τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν εἶναι: σὲ ἕλες τίς χώρες ὅχι: μόνο σοβαροί, ἀλλά, καὶ δικαιολογημένοι ἀπόλυτα, γιὰ τὸς κατέχουν ἰδιοφυτεὶς καὶ μεγαλοφυτεὶς μὲ μνημειώδη καὶ πλουσιδῶρα ἐθνικά ἔργα. Ὅμως ἐδῶ, ἔχουμε μιὰν ἀκαδημία γερουκρατίας, μὲ λίγη μέτρια θρησκευτικὴ καὶ ἠθογραφικὴ ποίηση, ἢ καὶ μιὰ ὑποφερτὴ πεζογραφία. Ἀλλά, μὲ πολυπροσωπία καὶ ἐμετικὴ κολακεία τοὺς προωθητικὸς κύκλους τῶν περιστάσεων. Ὅταν ρώτησαν κάποτε τὸν Σκαρλίμπα ἂν γνωρίζε: τὸν κ. Π. Χάρη ὁ γέρο συγγραφέας ἀπάντησε σιωπητικά: «Ὁ κ. Π. Χάρης εἶναι: γνωστὸς γιὰ τὸ «Δρόμο ἐκ τὸ μέτρον» καὶ τὴν κλιωτισιὰ πού ἔδωσε στὸν Ξενόπουλο ἀπὸ τὴ «Νέα Ἑστία». Ἔτσι, γιὰ νὰ γίνῃ ἀρεστὸς στὸ καθεστῶς τῆς ἰσχυρατορίας καὶ νὰ πάρῃ: τὴν εὐλογία της γιὰ τὴν Ἀκαδημία, ἔγραψε ἀνάμεσα σὲ πολλὰ νεροουλιασμένα καὶ ἀνοητικά περὶ Ἰ. Δραγοῦμη (ἔρασε ρίγανη, χαμῆμηλο, φροξιλάθι καὶ σκλέπι ἀνάκατα γιὰ κατάπλασμα) καὶ ἐ-

πιφυλλίδες στὴν ἐφημερίδα τῆς χούντας «Νέα Πολιτεία». Παίρνουμε ἀπὸ τὴ λεγόμενη ἐκείνη φυλλάδα στίς 8.5.70 ἓνα γριφώδιο μπουκέτο λουλουδόλογα γιὰ νὰ τὸνε θαυμάσετε: «...Κοχλασμοὶς ναί, δηλαδὴ συνεργασία ἢ καὶ συμπλοκὴ ἀνόμοιων στοιχείων, (σταματεῖστε τὸ φτέρνισμα) ὀχι διαίρεση καὶ τεμαχισμοὶς τοῦ ἀτόμου. Καὶ διαίρεση εἶναι, ριζική καὶ ἐπικίνδυνη βασίλειε: στὸν πολιτικὸ λογοτέχνη...» Τί εἶπε; Ποιὸς βήχει; Θὰ θαισκάνῃ τὴν ἔμπνευση καὶ τὸ θαθὺ στοχασμὸ (!) Εἶχε δίκιο ὁ Σπύρος Μελάς πού τὸν ἀποκάλεσε ἀμπελοφιλόσοφο.

Ὁ κ. Χάρης ἤθελε νὰ σχύδουν ὄλοι ἀδιαίρετα οἱ λογοτέχνες τὰ κεφάλια ἐπὶ δικτατορίας, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε πολιτικὴ κατάσταση, νὰ τρῶνε καρπαζιὲς καὶ νὰ μὴ μιλάνε (!) Αὐτὴ ἦταν ἢ θέση του καὶ ἢ κατήχησή του. Ἐγραφε κατα κόρο ὅτι: ἀνήκει στους ὀπαίδους τῆς «ἀστράτευτης λογοτεχνίας» καὶ καταδίκαιζε τὴν ἀνταρσία. Ὡ τί φενάκη, τί ὑποκρισία! Καὶ τί ἐμπαιγμὸς γιὰ τὴν ταλαιπώρη κοινὴ γνώμη; Καταδίκαιζε τὴν ἀνταρσία πού ὁ τάλας ἰδὲν ἔβλεπε ὅτι: ὑπεύθυνη γιαντὴ, ἦσαν οἱ ὕδοι: «προστάτες» = τύραννοι πού φραγγελῶνε: καὶ ἀφορίζει ὁ Α. Κάλβος ἀπὸ τὸ 1821 ἀκόμα, ἴσαμε σήμερα. Καὶ ὅτι: ἢ στάση τῆς τάχα οὐδέτερότητας ἢ τῆς μὴ συμμετοχῆς τῆς τέχνης καὶ τῶν φορέων τῆς στὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ζωῆς, ὑπηρετεῖ ἀφεαυτοῦ τῆς πάντα, τὰ ἀνοηδραστικά γιὰ τὸ λαὸ πρόσωπα καὶ συμφέροντα. Δὲν ἦσαν δυνατὸ νὰ ἀγνοοῦσε ὁ κ. Π. Χάρης ὅτι ἢ τάχα «ἀστράτευτη» θέση δὲν ὑπηρετοῦσε τὴν ἀντίθετη μὲ τὸ λαὸ κατάσταση, δηλαδὴ τὸ κατεστημένο. Αὐτὴ εἶναι μιὰ στάση πού νιώθεται — ὅπως λέει καὶ ὁ ποιητὴς — γιὰ τὰ ... εἰδικὰ συμφέροντα... καὶ «ὀνοῶν καίτω». Ὅλες οἱ θέσεις του εἶναι γνωστὲς καὶ παλλὲς φορὲς διακηρυγμένες ἀπὸ τὸν ἴδιον σάν ἀπολιτικὸς δῆθεν καὶ σάν ἀμέτοχος στὰ κοινωνικά ἐνδιαφέροντα καὶ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς λαοὺς. Εἶναι θέσεις τάχα οὐδέτερες πού τίς ἔπαιρνε «ζευγάρι καὶ κλιονάρι» μὲ τὴν φι-

λη του 'Ελένη Ουράνη και πού τον βοηθήθηκε να πάρει την τήβεννο και σε αντίλλαγμα της δημιουργίας κι εκείνης «πρόσδεξης» θέστη στην 'Ακαδημία. «Οι ούδέτεροι είναι: ξερατά» λέει ο Ρ. Ρούλιν στο «Παιχνίδι του έρωτα και του θανάτου». Δεν έβλεπαν άραγε τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στην ζωή και στον άνθρωπο; «Όλα πρέπει να γινόντανε μαθηματικά (πολιτισμικά) και επί του ποιητού. Αλλά αυτή η αδιάφορη στάση του κ. Χάρτι στην κοινωνική εξέλιξη και δράση, αντιπροσωπεύει δογματικά τη σειρά ιδεαλιστική συνείδηση. Και έπως έγραφε ο Μ. Αγγέρης, αυτή «ή φαινομενική άποχή από την κοινωνική εξέλιξη και από την κυρίαρχοτητα της». Στο Α' Πανελλ. Συνέδριο Λογοτεχνών (Λάρισα 1966, και τελευταίο) ο κ. Χάρτι ήταν θλιβερά κεντημένος και στις γκάρες της κυρίας Θρύλιου που συνόδεψε, και στα δικά του ποτικά σκέυδα. Τέτοιους λοιπόν ανεμελιάστους βιολογικά και κοσμοπονούς μιας πολιτισμοκρατίας από την ανάπτυξη, ούδατερβότητας, επίσημων οι τάχα μεταδοτικές και άκωμυλες καταστάσεις. «As ανάλυση: σκέψαμε ότι, όταν ο κ. Χάρτι έγινε ακαδημαϊκός, το άδύλωτο πνεύμα της λυσιτελείας και της έλλειψης λεβεντιάς, σέφνονταν στις φυλακές και τις έξορίες, ήταν έθνος και έσσανίζονταν κάτω από το πέλιμα της βίας και της αυθαιρεσίας. Έκεινο το πραγματικό πνεύμα καταματωμένο στα μπουντρούμια των μαφιών, κρύγφαλε το μεγάλο δχ: στή βία. Μά ο κ. Π. Χάρτι περιφεριε τα σκάνια των έλλων γερόντων ακαδημαϊκών και των Ισχυρών της ημέρας, με έπιστρατες τις δυο μακαρίτισσες άρχοντοκυρίες των άριστοκρατικών γραμμάτων 'Ελ. Ουράνη και Μ. Ράλλη (θεός σχωρέςτες), ανταγωνιζόμενος σε εύκαμψία και σε διακρυφούσα ίκεσία «να γίνει όπωσδήποτε ακαδημαϊκός γιατί το 'χε κατμό ή μάνα του έλεγε να γίνει: ο Γιαννάκης της μεγάλης» άνθρωπος. Τα κατάφερε λοιπόν, με τις τόσες φροντίδες των κυριών, πού τον ταχισποίησαν και πέθικαν' κι αυτός τις τίμησε ανάλογα κι αντίδοτα. Βέβαια, το μόνο Ισχυρό άτού για την τήβεννο, σάθηκε για το σμάρφο της κάθε μιας καθοστηκυίας τάξης το περιοδικό του πεθερού, πού

το πήρε με τα γνωστά τρυπία και το σπιντρούνι μέχρι σήμερα όλες οι κάρτηρες, με τις μεγαλύτερες επιχορηγήσεις και το έμπορικό παρτίσιονικό διακόνιο του εκδότη Κούλλάρου. Έγινε άσφαλώς με την ψήφο των άλλων τήβεννύχων των ύπολογιστικών τάσεων πού σάθησαν κι αυτοί, φτηνά πριόνια περιστάσεων. Κατακλιέξιο σμάρφαμα για τον κ. Π. Χάρτι είναι ότι, όταν άναδείχτηκε με το λειψό κι άδύναμο ταλέντο του, παρά, με την εύχέρεια την άσκησι, ή την επιτηδεύοτητα να γράφει: άπλω; να γράφει, έτω κι πώς σωματίζον το π.π.έρια. Ούτε στοχαστής είναι, ούτε όληης πεζογράφος και ούτε ποιητής. «Ο άλτρεβόντης Λέων Κουκούλας είχε πει κάποτε ότι: «Ο Π. Χάρτις έχει: «ή χάρη να γράφει: από το τίποτα πολλά, γι: ά το τίποτα».

Η πεζογραφία του κ. Π. Χάρτι άντικει: σε μια προσωποτή, άνωμοκρατική και φικασδομένη άστική λογοτεχνία, πού πούσά δέν έφτασε στο λαό, να έρει άπτήχησι, και να συγκινήσει, γιατί μολάει: σάν μια γεραμμένη νύφη, με ύπερβολικά στολίδια δέν έχει κοινωνική αλήθεια και ρεαλισμό, έχει επιτηδεύοτητα και πηθικισμό. Η τέχνη του είναι ένας κούφιος κι επίπλαστος λόγος, χωρίς καν προσωπικό ύφος, χωρίς βιολογικά φήνια, χωρίς ιδανικά και νέα μηνύματα. Ο Γιάννης Κορδάτος γράφει στην «Ιστ. Νεοελ. Λογοτεχνίας» άκόμια σ' άλλα ότι: «Ο Χάρτις δέν βλεπέει κατ'άματα τη ζωή, «ή βλεπέει στα πέταχα: ά... «ήν έπιφάνεια των πραγμάτων και όχι την ούσία τους». Στα γραφτά του Χάρτι ο Άπ. Σαχίνης τονίζει ότι: «δέν συναντάς «ήν ίδια τη ζωή μά «ήν αντίθεσή της. Μόνο αντίφεγγίσιματα και απόμακροι ήχοι φτάνουνε ως τις αίσθησεις του άναγνώστη...» Ο κ. Χάρτις έγραψε και παιδικά «διήγηματα». Έκει πιά τί γύρευε σ' ένα από τα δυσκολότερα έδρα της λογοτεχνίας να δοκιμάσει: τα κότσια του, αφού σ' άλλα δέν έδωσε τίποτα γνήσιο και πηγάιο; Στα άκοινώνητα με την παιδική ψυχή παιδικά βιβλία του, «άρτσι - βούρτσι» είχε κάθετη πτώση, από το έπι-

Μὲ τὸ σφυρὶ σιὰ καμώματα

Ἀηλιότρια, συναφῆ καὶ παράταιρα

Μιά τρύπα στὸ νερό

Ευφούλιχσε πάλι κατὰ τὰ «εἰωθότα» ὁ ὑπουργὸς πολιτισμοῦ κ. Τρυπάνης γιὰ τὸ διορισμὸ ἐπιτροπῆς σιὰ λογοτεχνικά θραύεια, καὶ πάει νὰ γίνεῖ... μιὰ τρύπα στὸ νερό, μὲ τὰ ἴδια μέτρα καὶ σταθμά, μὲ πρόεδρο τῆς ἀρεσκείας του, γιὰ νὰ θραύεῖται: ἀλλὰ Πετρογάρη καὶ συντροφία, ὄχι φυσικά ἔργα τοῦ '75, ἀλλὰ τὰ φιλικὰ τοὺς πρόσωπα ποὺ συναγωνίζονται: σὲ τεμενάδες καὶ τομηπελέκια καὶ τὰ ἀστεία πρόσωπα τοῦ Καραγκιόζη ἀκόμα. Τίποτα λοιπὸν δὲν θὰ κάνει πάλι ὁ κ. ὑπουργός, γιατί, ἢ δὲν εἶναι σὲ θέση, ἢ δὲν θέλει. Ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει θέληση γερή, κάθε δυσχέρεια ξεπερνιέται. Ἐδῶ ἕως, καθὼς ἔλεγε κὶ ὁ Σίλλερ: «Ἡ κατάρρα τοῦ κακοῦ εἶναι ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ γεννᾷ: τὸ κακό».

Καλογοερικὴ συμπεριφορά

Τὸ ράσο δὲν κάνει τὸν παπὰ» λέει ὁ κακομοῖρης ὁ λαὸς μας ποὺ ἀκόμα δὲν μπορεῖ ν' ἀποτινάξει τὸ ζυγὸ τοῦ καλογοερικοῦ στὸν 20ο αἰῶνα. Ὁ Καλόγηρος ποὺ ἐπέδραμε σὲ ὑπουργεῖο κὶ ἔσπασε τὰ ἀγάμματα, δὲν φοβᾷται αὐτὸς καὶ ἡ κανιβαλικὴ συμπεριφορά του, ἀλλὰ ἡ σχετικὴ ἀσυνείδητα, ἡ προκατάληψη καὶ ἡ ἀμορφωσιά του. Κ' ὕστερα τοῦ λένε πῶς οἱ καλόγηροι εἶναι ἐλεύθεροι: σιὰ μοναστήρια τοὺς νὰ πᾶνε, νὰ προσεύχονται καὶ νὰ κατεβαίνουν σιὰς πόλεις νὰ τὰ... σπᾶνε. Οἱ τέτοιοι δὲν θέλουνε κρᾶνίσια βέργα ἢ βούρδουλα. Ἄν δὲν τοὺς ἀρέσει: καὶ δὲν θέλουνε τὴ μόρφωση, κασμὰς καὶ φυτὰρ: τοὺς χρειάζεται: καὶ μάλιστα σὲ θάλατος ποὺ νὰ ᾄχει καὶ βδέλλες καὶ κουνούπια... Γιατί νὰ μᾶς

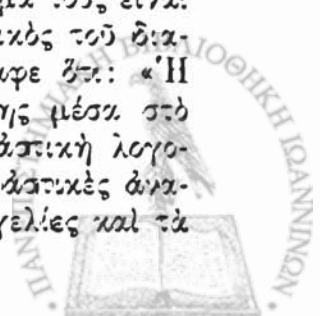

ποδο μιᾶς χρυσῆς μετριότητος. Νά, τί ἔγραφε ὁ κριτικὸς Κωστέλεως πρὶν ἀπὸ χρόνια σ' ἓνα περιοδικὸ «Ν. Σύνορα»:
«... Ὁ κ. Χάρης θέλει νὰ διδάσκει στὰ παιδιὰ τὴν ὑποταγὴ στὴ μοίρα καὶ στὴ σιωπὴ τῆς παραδοχῆς τῶν χωριστῶν τάξεων, τῶν στεγανῶν ἰσχυρισμῶν...» Δὲν ἔχει ἀπὸ αισθητικῆς πλευρᾶς δεοντολογικὴ κατάρτυση. Δὲν ἔμαθε ποτὲ ὅτι τὰ παιδικὰ ἔργα ὑπὸκεινται σὲ εἰδικὸς κανόνες. Καὶ ὁ δάσκαλος καὶ συγγραφεὺς παιδικῆς λογοτεχνίας κ. Κ. Κυλιανίδης ἔγραψε κάποτε: «... Τὰ κείμενα τοῦ Π. Χάρη εἶναι ἀφύσικα γλυκερὰ ζουμιὰ ἔπου ἰδιέλυσε μέσα τοῦ, ἀφοῦ τὰ πέφασε ἀπὸ τὸ μίξερ τῆς ἀπλοποιήσεως - ἰσχυρῶς...»

Καλὰ σιὰ ἐφηβικά του χρόνια, μαθή-

τευσε σὴν πρωτεύουσι ὀμάδα τοῦ «Νουμῶ» (1920). Ἐπειτα ἕως, σύντομα ἀπαρνήθηκε τὰ νέα ἰδεολογικὰ ρεύματα καὶ ἀπὸ καιροσκοπισμὸ, φιλαυτία καὶ συμφεροντολογικὸ ὑπολογισμὸ, πιάστηκε ἀπὸ τίς ἀγνοεῖς ρίζες τοῦ ἀστικοῦ κόσμου, κὶ ἔγραψε γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετήσει πιστά, καὶ ν' ἀναριχηθεῖ σιὰ ὑψηλά του πόστα. Ἐδῶσε μέτρια κὶ ἀδύναμα διηγήματα μὲ στρωτὸ περιποιημένον ἢ καὶ ἀπεριποίητο λόγον, ποὺ διαβάζονται μὲν, ἢ τὰ ἀνέχεται κανεὶς, ἀλλὰ, ποὺ δὲν ἀποκημίζει: τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Δηλαδή τὸ ἀποτέλεσμά τους εἶναι μηδαμινόν. Ὁ Γάλλος θεωρητικὸς τοῦ διαλεκτισμοῦ Π. Λαφάρκ ἔγραφε ὅτι: «Ἡ πλαστότητα ἔχει τὸς ρίζες τῆς μέσου στὸ ἴδιο τὸ ἀστικὸ σύστημα. Ἡ ἀστικὴ λογοτεχνία εἶναι ψεύτικη ὅπως οἱ ἀστικὲς ἀνακωνώσεις, οἱ ρεκλάμες, οἱ ἀγγελίες καὶ τὰ νόθα ἀστικὰ ἐμπορεύματα».

Α. ΜΑΛΛΑΜΑΣ

θυμίζουν τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ τὸ «σαν πάντα σβέρκοι βοδινοί;...».

Τὰ λογοτεχνικά σωματεία

Τὰ περισσότερα σωματεία δημιουργοῦνται κατὰ βάση, γιὰ μὲν κάποια συνδικαλιστική δράση. Ἔτσι διαμορφώνεται ἡ αὐτοσυντροφία τῶν συμφερόντων καὶ ἡ ἐνότητα. Στὴ χώρα μας, τὰ λογοτεχνικά σωματεία ἔχουν: ἢ ἐλάχιστη, ἢ καὶ καθόλου σχέση μετέωρου εἶδους δράση. Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, πῶς στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους, συμμεῖνον ἀπὸ δράση ἀπὸ τὰ συνδικαλιστικά τους προβλήματα. Δὲν παρουσιάζουν ἀλλο ἀπὸ καμὴ ἐγγραφή συγγενούς ἢ φίλου, κανὴ κέρσιμο πρωτοχρονιάτικης πίττας ἢ καμὴ ἐκδρομολογία. Τὰ μέλη ἔχουν ἐντελὴ ὑποχρεώσεις χωρὶς σημαντικὰ δικαιώματα. Σωματεία γιὰ τὸν τύπο. Δὲν νὰ μὴν ὑπάρχουν. Ἄν πεῖτε καὶ γιὰ ἐνότητα;... φῶστε τους μὴ δασκαλοῦνε (!). Οἱ πρόεδροι κ' οἱ γραμματεῖς κρατοῦν τίς σφραγίδες γιὰ φιλύρα καί... τὰ μπόκκα τῶν κρατούντων (!) Στὶς ἄλλες βαλκανικές χώρες, οἱ συγγραφεῖς ἔχουν ἰσότητα ἀγαθὰ δουλειές, ἀναγνωρίσεις, ἠθικὰ ἀμοιβὰς, ἔργα γιὰ τὸ λαὸ καὶ παλιὰ ἀπολαβὰ καὶ ἀπολαύσεις. Ἐδῶ, ἀπὸ τὴ μὲν μερὶς οἱ φτωχοπρόδρομοι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ μασαδόροι. Οἱ δουλειεῖς λογοτέχνες ἀθρόοι, καὶ οἱ κηφήνες ἐπιδειχτικοί, τεμπέληδες καὶ σουλατσόδρομοι. Ἀπομονώνονται οἱ ἀμειβομένοι, θεατροφύρονται οἱ ἐπιτήθειοι συμμέτοχοι. Γλοῦδῃ προσκυτήματα καὶ παρακολακείες. Μπᾶτε στυλ; ἀράπηςδες, νὰ βρεῖτε τὸν λευκότερο (;) Ὅλοι βράζουνε σ' ἓνα καζάνι. Κι αὐτοὶ ποῦ εἶναι: σὰ πράγματα καὶ τὸ ἔχουν παρακάνει... εἶναι νερόβραστο: καὶ ἀπρηγοῦν. Λαγούς με πατραχειλία ὁ καθένας τᾶζει καὶ εἶναι μοναχὰ γιὰ κόρτε καὶ γιὰ χᾶζι. Καὶ μερικὲς ἀριστοκρατίσες ποῦ κάνουν τίς ποιητριολιές, καὶ τὰ παλιὰ τοῦ στίχου ἀστέρια καὶ τὰ νεώτερα τὰ ποιητάκια, αὐτοπαρηγοροῦνται: σὺν χαυτεῖων τὰ παταράκια, ἀπαγγέλοντας λίγα στιχάκια, νὰ ξεγελάνε τὰ μεράκια «νὰ πᾶνε κάτω τὰ φαρμάκια» τσουγκρίζοντας τὰ ποτηράκια. Καὶ ὁ συνδικαλισμὸς κ' οἱ διοικήσεις τῶν σωματείων καταμαρώνουν τοὺς τίτλους καὶ προσκιοῦνε θυμηδίες μετὰ «ρινοσικνώματα» τίς ἀρχον-

τοκυρίες, καὶ τὰ λογιῶν καμώματα' δὲν ἐννοοῦνε νὰ μονάσουν, νὰ ἐνωθοῦν καὶ ν' ἀπαλλάξουν πολλοὺς (εἴμαστε ἑλαιοστὴ χώρα περίπου 500) ἀπὸ τὴν περιβόητη τὴν «ψάθα» (!)

Ἀναδείξεις καιροσκόπων

Ἔνα καθαφικὸ ὑπέλεμμα ὁ Μ.Γ. ποῦ ἀπαξιοῦμε ν' ἀραξιοῦμε δὴλῶτερο τὸ ἐνομιμὸν τοῦ, σείρο κ' ἀρητιμὸν ζευγαροκλιώναρο με κάποιον Δ.Γ. ἀπὸ τοὺς λόγους βέβαια ἢ τοὺς ἐλάχιστους σκάρτους τοῦ αἰγυπιακοῦ Ἑλλητισμοῦ ὁ πρῶτος. Λαδωμένα γραφειοκρατικὰ καὶ συστηματικὰ χαμαλιέντες καὶ σφόνγες δὲν ἄνε νὰ λουφάζουν ἀπὸ φτηνὰ κοινοπραξία καὶ ἄρσεναις συκοφαντίαις. Τὸ ἀντίκριμά τους σὰ γράμματα; Λίγα καθυπόλογο, ἄλλα τόσα ψευτοκριτικολογία, ἐλάχιστα τοῦ κούφου ἀγέρα ταξιδιωτικὰ κ' ἀφηρηματικὰ, κ' ἔργων κίβλας ἐπιχορηγούμενα καί... βράζε ρίγανη, συνταξιοῦχα (ἔργο κράτος: τί ταξί;); ζουκοκτιές τοῦ κ. Ι.Μ.Χ. καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφοποιῶν «σὺν διαγραμμάτων» περισσασακίων... καὶ ἐπὶ σηματοῦνται (!) Ἄς εἶναι. Οἱ σκύλοι ἀλιχίανε γιὰ νὰ τοὺς ἀγαπήσουν οἱ νεο ἀφέντες. Μὰ θυμίζουσι τὴν παροιμία:

«Ρίχτους κόκαλα νὰ φᾶνε
κ' ἀφέντες τους ν' ἀλιχίανε (!)

Μὰ εἴταν ἀπὸ αὐτογνωσία σεβασμὸν μιτροφροσύνη, καὶ σεμνότητα, δὲν μιλᾶνε οἱ ἀγωνιστῆς... ὠρῶνται οἱ θρασύτατοι λασιχοσπόνδυλοι καὶ ἀραπισιμενιτῆρες. Αὐτοὶ ποῦ δὲν διάβασιν ἔργα ἄξιων συγγραφέων καὶ δὲν εἶναι: σὲ θέση νὰ ἔχουν γνώμη, ἐπικριτική κ' αὐτοὶ ποῦ ποτὲ δὲν ἔβωσαν παρὸν «σὰ προσκλήτηρα τῶν καιρῶν» ὅπως λέει ὁ Παλαμᾶς: «ἀνάξιος ἄσκιος μετὸ σκύλο / τὸ σαρτὸ μοῦ ἄζει σὰ δαρθεῖ / εἴταν ἀργὰ ἢ γοργὰ θὰ ῥθει / τῆς κρίσης ἢ ὠρα». Ἔτσι οἱ ἀναδελφοὶ ποῦ ἔχουν τίς μύγες καὶ μυγιάζονται, δὲν ἔμαθαν καὶ εἶπ' ἢ ἀναδείξει κατὰ Εὐρυπίδῃ, εἶναι ἡ χειρότερη ἀρρώστεια.

Ἔνα ἐρωτηματολόγιο

γιὰ τοὺς ποντίφηκες τῆς ἀγορᾶς βιβλίων καὶ τῆς ἀπονομῆς βραβείων

Ἢ φρεσιγὴ ἀπονομῆς τῶν κρατικῶν βραβείων

ων λογοτεχνίας μετά την αγορά βιβλίων, κατά την ταπεινή μας γνώμη, δέν ήταν παρά, μεροληπτική, ευνουκρατική και άδικη. Τά 5 μέλη τής επιτροπής (πιστά ἔργα του προέδρου κ. Π. Χάρη) οί κ. Σ. Μακρής, Π. Γλέζος, Μ. Μουντές, Τ. Βαρβιτσιώτης και Γ. Σαράντη, απόδειξαν τέτα άμορφωνία και ταύτιση γνώμων πού εύθυγραμμίστηκαν *arriori* μέ τις προτιμήσεις του Κυρίου τους και στην αγορά και στά βραβεία. Έτσι: ο λογοτεχνικός κόσμος, πίνοντας κι αυτό το πυκρό ποτήρι τής άδικίας άναρωσιέται:

1) Γιατί χώρισαν σέ κατηγορίες τους λογοτέχνες στην αγορά βιβλίων; Μέ ποιό αξιολογόμετρο; Και πώς νά γίνει παραδεκτό, ένας νέος ποιητής Μουντές μέ λίγους στίχους κι ένα φόρτ, νά κρίνει ἔργα σαν του Δέλου, Ξεφλούδα κ.ά. άν πρέπει ν' αγοράσουν ἢ όχι, ἢ και νά βραβευτούν;

2) Γιατί επέλεξαν χωρίς επίγνωση τής αξίας των ἔργων πρώτα τους τίτλους αγοράς και ύστερα κωλυσιέργησαν τά βραβεία του '74 σαν άρχαριες μαμές, στά... «εὐκόλως ἐννοούμενα»;

3) Γιατί βράβεισαν πάλι φιλικά τους πρόσωπα και όχι ἔργα τέχνης; και τό βραβείο μυθιστορήματος κρίθηκε σαν άστείο;

4) Γιατί βρέθηκαν οί βραβειμένοι από τή Χούντα στην επιτροπή και άλληλοβραβεύτηκαν;

5) Γιατί τό μεγάλο χρηματικό μεροτικό από την αγορά, τό παίρνουν οί μεγάλοι εκδότες;

6) Γιατί τά βραβεία ἰδóθησαν τό περισσότερο σέ μέλη τής πάντα προσημουχίας «Ἐθνικῆς Ἑταιρίας»;

7) Γιατί δέν ἔδιναν τις 100 χιλ. δρχ. του βραβείου ταξιδιωτικῆς λογοτεχνίας, (άφού τό πρόσωπο του άξιου ἔργου, τους ἦταν άνεπιθύμητο) για αγορά βιβλίων 10 άκείμα συγγραφέων;

8) Γιατί ἰδέν ἔλαβαν ὑπόψιν τους ποτέ ως τώρα ἰσότιμα και τήν πνευματική μας ἔπαρχία;

9) Γιατί ἰδέν ἰσορρίζεται πολυμελῆς επιτροπή από ειδικούς κριτικούς βιβλίων και επί άμοιβή νά ἔχουν δόκιμο κριτικό ταλέντο, αίσθητική κατάρτιση και καλλιέργεια, πού νά μελετούν από τήν άρχή του χρόνου, νά ξεχωρίζουν τά καλά και νά δικαιολογούν μέ εισηγητικές έκθέσεις;

Παρακαλούντα: ν' άπαντήσουν οί άρμό-

διοι σ' αυτά τά ἔρωτήματα. Ἄλλιώτικα, ἢ κουφότητα κι ἢ άδιαφορία τους εἶναι και καυσιόκη στη συνείδηση του χρηματικού διαθέτη μας ταλαίπωρου ἑλληνικού λαού.

Παλινωδίες και λησμοσύνες

Ο άριστοκρατικῆς καταγωγῆς συγγραφέας κ. Θ. Διαμήδης - Πετσάλης, ταυτίζεται ἔστω και τώρα (ποτέ δέν εἶν' άργά) μέ τή διαπίστωση τής χρεωκοπίας των άστικῶν καθεστώτων, μέ τήν πρόβλεψη και τ' ἔραμα ενός καινούργιου κόσμου, πού θά χτίσουν τά τίμια και δημιουργικά μας κιάτα: ενός κόσμου ἠθικού και δικαίου και σοσιαλιστικού. Μέ αὐτή τήν πεποίθηση όμως, γιατί λησμονεῖ ότι: στην περασμένη ἑφταετία, δυό φορές ἐπιδίωξε νά μπει στην ἀρτηριοσκληρωμένη και για τόν ἴσκιο, πειθήνια στους ἰσχυρούς τής ἡμέρας τότε Ἄκαδημία; Ὅμως συγκρούστηκε μέ τόν φωστήρα τής καιροσκοπίας κ. Πετροχάρη... πού τόν ἔφερε «τόμπουλα». Και ο κ. Πετσάλης σέ πρόσφατη συνέντευξή του στην Αίμ. Ὑψηλάντη (πού τους βρίσκει μή θασκαθεῖ) καυχῆθηκε για τόν Ἑλ. Βενιζέλο πώς τάχα ἦταν πολέμος των άνακτόρων και τής βασιλοφροσύνης (!) Ὅμως γιατί λησμονεῖ τόν τόσο ἐπιζήμιμο φιλοβασιλικό ρόλο πού ἔπαιξε ο κορυφαῖος ἠγέτης τής άστικῆς τάξης, για νά προστατέψει τά σημεφέροντά της τό 1911 μέ τά περιγκηπικά προνόμια στο Σύνταγμα, και τό 1924 όταν ο ἀείμνηστος Ἄλ. Παπαναστασίου ἔκανε τήν ἀνακήρυξη τής πρώτης Δημοκρατίας, για νά ἀνυδράσει ο ἀντιφασικός «Κρής» λησμονώντας τόν ἄλθρο ἐθνικό ἰδιχασιμό πού πάντα τήν εὐθύνη ἔφεραν οί Γλυξούργιοι: και οί αὐλοκλακές τους; Λησμονεῖ πώς ἦρθε από τό Παρίσι νά τή σαιματάρει: κι ἔπαθε τό ρεζιλίκι στη Βουλή μέ τήν ὀρθην «καρδονική του προσβολή» (;) ἔχοντας τό φόβο μή κάνουν τή ἰδημοκρατία από βασιλευμένη και άστική, προσθευτική και σοσιαλιστική; Και τότε πώς νά χάνουμε τήν ἠγεμονική ράτσα των Βαυβαρών (;) ... Έτσι ο «μέγας Κρής» του 1911 διέψευθε τόν ἴδιο του 1897 και 1909. Και ο φιλομοναρχικός Βενιζέλος του 1924 ἔξαπατούσε τόν ἑπαναστάτη ἰδημοκράτη του 1916 - 17. Στην αὐτοσητεία νά συγκυβερνάει μέ βασιλιάδες, μύησε πιστά και τόν μαθητή

και φίλο του Γ. Παπανδρέου. Όμως «ούκ ἔστιν ἀριθμὸς τῶν βασίλειο-ελευθέρων πράξεων τοῦ «Κρητός» σὲ βάρος τοῦ λαοῦ, μὲ ἀποκορύφωμα τὸ «Βδώνικος» τοῦ 1928. Πῶς τὰ ληξιμῶν δὲ αὐτὰ ὁ κ. Πετσάλης:

Κούφια πυρὰ καὶ ἀντιφάσεις

Γιὰ τὰ κούφια ἀεροσυχα πυρὰ πού ἐξαπόλυσε ἐνάντια σὸ περιοδικό μας ἕνας ἀπίθανος Δ. Γιάκος δια τὰ χρόνια καὶ ἐπι δικτατορίας προφασιστικός τῆς δημοσιογραφίας καὶ πού δὲν ἔφτασαν παραπέρα ἀπὸ τὴν ἔξια του τῆ μῶτη, διαβάστε πῶς ἐξομῶν ὁ ἴδιος σὲ μῆνιμά του τὸ «Ελεύθερο Πνεῦμα» μας: «... Σὲ συγχαίρουμε γιὰ τὴν παρηγορία τῶν σχολίων σας. Εἶναι τὸ ζωντανότερο, τὸ πρωτοποριακότερο μῆμα τοῦ περιοδικοῦ. Ραβδίξει: τῆ γύμνασι καὶ δὲν τὴν ἀθλιότητα τῆς πνευματικῆς «ἡγεσίας» μας, τοῦς γυμνοτάξι γκουκς ὑποκρίτες εἶτε ἀπὸ ἐὼ στέκουν, εἶτε ἀπὸ καὶ μπουσουλάνα, πού «δουλοῦν τὸν κύνωπα καὶ καταπίνου τὴν κέμηλον... Μπράβο σας! Μακάρι καὶ ἄλλοι νὰ ἔχουν τὴν τόλμη σας!» Αὐτοὶ εἶναι ἕνα τοῦ κ. Γιάκου πρὸς ἡμᾶς. Καμαρωτέ τον (!) Στὰ γραφτὰ καὶ στὴ ζωὴ του ξεπέρασε σὲ ἀντιφάσεις καὶ αὐτὸν ἀέμα τὸν κύρ Σάββα. Ὅσο γιὰ τὰ περὶ Γκόργου, Τολστόη, Αισχύλου, Τίτου Λίβιου καὶ τὰ τόσα ἄλλα συναφή, τὸν πληροφοροῦμε δτι: ἡμεῖς οὐδέποτε διανοηθήκαμε ἢ πιστέψαμε τέτοιες παρανομιώσεις, ἀλλὰ, γιὰ ἔργα μας ὅπως τὰ «Πουλιὰ τῶν Καταγίδων» πού μεταφράστηκαν καὶ στὰ ρουμανικά, τῆ «Γῆ τῶν Ἀδερφῶν», τοῦς «Ἀπόκλιτροὺς τοῦ ἤλιου» τὴν «Ἑλλάδα», τὸν «Κατσαντώνη καὶ Κλεφτουριά», «Τὸ Κομπολόι τοῦ Ἀλή», τῆ «Λαοσοφία» καὶ πλῆθος ἄλλα, πού πολλὰ ἀπ' αὐτὰ διακρίθηκαν καὶ βραβεύτηκαν σὲ διαγωνισμοῦς, καὶ πού ὁ νόμος προφασιστικός τῆς «δημοσιογραφικῆς σχολῆς» δὲν εἶδε οὔτε στὰ καλύτερα ὄνειρα τῆς ζωῆς του. Ἀνάφερε ὀρισμένα ἀποφθέγματα σὲ διβλίο μας ὁ κριτικός καὶ διογράφος μας κ. Α. Βαρκός, παρμένα ἀπὸ κριτικές διαφορίων, ὅπως π.χ. τῶν κ.κ. Φουριώτη, Καρναντώνη, Γκοσιόπουλου, Ἀρτεμιάκη, REX WITT, ROLAND HIBON, καὶ πολλῶν ἄλλων νεόπειων καὶ ξένων κριτικῶν πού δικαίωμα τους εἶναι: κἀνοντας αἰσθητικῆς ἀναλύσεις:

τῶν ἔργων μας, νὰ συγκρίνου καὶ νὰ παραλληλίζου τὰ ἄξια νεώτερα καὶ μὲ ὀρισμένων νεοκλασικῶν. (Ὁ σπουδαῖο κριτικός κἀνου ελευθέρως τὴν κριτική καὶ τὴν ταύτισή τους. Ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ κ. Γιάκος γράφει: καὶ στὴ Φιλολογικῆ Ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ Χ. Πάτση δτι: «... Ὁ Α. Μάλσμπας χωρὶς σπουδῆς καὶ διπλώματα, περνοῦντας ἀνάμεσα ἀπὸ κατὰθλιπτικά ἐπαγγέλματα, κατόρθωσε νὰ ἐξελιχθῆ σὲ λογοτέχνη μὲ πρωτότυπο ὄφος καὶ νεῦρο καὶ ἐνοχέτησε σὲ ὄλο τὸ ἔργο του τὸν ἀγωνιστικό του παλμό, τὴν πλεύσια ἐμπειρία του ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ πάθος τῶν δραματισμῶν του...»

Καταντήματα καὶ προμοδοτήσεις

Μὰ ὑποχρεῶναι τὸ καθήκον τῆς ἀληθείας πού ὑπηρετοῦμε ἰσθδία μὲ ἀκλόνητη πίστη, προσήλωσι, καὶ κάθε θυσία, καὶ μὰς ἐπιβάλλει: νὰ ἐκθέσωμε μὲ θλιβερῆ κατάστασι, πού διαμορφώθηκε τὰ τελευταία χρόνια, ἀπὸ τὰ παραστικὰ στοιχεία τὰ γράμματά μας. Δὲν ἔχει βέβαιον ἄξια ν' ἀσχολεῖται σοβαρῶς πνευματικῶς ἀνθρώπος μὲ ἀνεκδότητους νέους εὐκαιρικῆς γραμματιολογίας. Ὅμως πρέπει, καθὼς πάντα, νὰ λέμε: «τὰ σύκα - σύκα».

Ἐπάρχουν πολλὰ θρασύτατα τρωκτικὰ καὶ ζιζάνια στὴ λογοτεχνική καὶ δημοσιογραφική μεταπολεμική μας κοινωνία κοντιλοφορισκοὶ στυλογραφίας καὶ ἔλαστροπυκνῆς παλινωδίας, πού ντεπουάσουν σὲν ἀσπάλτασι καὶ ποντικῶνουν τὰ κοντόθυρα μάτια τους δεῖλὰ καὶ μοχθηρὰ ἀπὸ τὴν κέπικα ἐνοχή καὶ ἐλιότητα καὶ ἀπὸ τὴ γνωστὴ χημικὴ ἀβία ταχυτική τους, καὶ προκαλοῦν, τὴν ἀνουσία, τὴ συγαμῆρα καὶ τὴν ἀγρία. Ἄλλοτε πάλι, ρεκάξουν σὲν σὲ κήρυκες, τῶν πρακτικῶν, ἀντὶ νὰ κτύβουν τὰ κεφάλια ἢ νὰ κρύβονται. Κοντιλοφόροι τῆς γνωστῆς φάρας καὶ μισθοφόροι τῆς πεντάρας, πού δὲν ἔχουν οὔτινα καὶ σ' ὄλο τὸ ὄλο τους ἀνεμοδαρμένα πῖθνα ἀνεριμάστιων στάσεων καὶ θλιβερῶν καταστάσεων. Γλιέφουν ταχυτικὰ ἐκεὶ πού πτόνουν. Βγάζουν λόγους-παραλόγους καὶ ὀμνολογοῦν δικτατορισκοὺς, γιὰ ταπεινὸ ψωμὶ, θεοούλα καὶ χαρτὶ διαγωγῆς ἀπὸ νέους χιτλερισκοὺς, ὅπως ὁ Δ.Γ. Γίνονται ὀρντινάτες σὲ Ἀληβελῆδες σκοτεινῶν δυνάμειων. Κ' ὀστερ, σὲν χαλάσουν χιτηράκια... καταντοῦν ἐχθροί, καὶ ἀποδοσκαπταῖοι τρά-

γόν. Αὐτοὶ οἱ τύποι δὲν ἔχουν συναίσθηση τοῦ ἀλλοπροσαλισμοῦ τους νὰ προφυλαγτοῦν, καὶ ξύβουν μόνον τὶς πληγὰς τους. Σκοῦζοῦν ἀπὸ ἐνοχλή, οἱ λελέδες πῶν εὐκαμπτων καὶ γελοίων διαστάσεων, οἱ ἀλεπδόουλοι, οἱ κλόακες τῶν ἀνώμαλιων καταστάσεων. Βρίσκουν εὐκαιρία καὶ «τ' ἄγγιὰ γίνονται θυμιατὰ κ' οἱ κοπριές λιθάνια». Κάθε σκυλληκοειδὴς ἀπόφυση ἀναδύεται ἀπὸ τοὺς θόρβορους. Εἶναι ἐπόμενο λοιπὸν νὰ ἐξαπολύουν δυσωδία πὺ μολύνει τὴν ἀτμόσφαιρα. Τὸ ποιὸν αὐτῶν τῶν στοιχείων διαμορφώνει μέσα τους μιὰ κυκλωθεία. Ἐξοφαίνουν συστηματικὰ συκοφαντίας καὶ ἐπινοοῦν ἰδιοβολές. Καλλιεργοῦν τὴ διασπρέβλιση τῶν πραγμάτων, τὴ διαστροφή τῆς ἀλήθειας καὶ τὴ σύγχυση, μὲ τὴν εὐλογία τῶν ἀναθεμάτων. Οἱ «ἐν πρυτανείῳ σιτίσει» λαλοῦν πολλὰ περὶ «ἐστυτῶν καὶ ἀλλήλων» ἀνομημάτων, «ἀνέμων καὶ ὑδάτων» καὶ συναδελφικῶν τῶν ὀνομάτων, πὺ ἀκάνια λωβαίνουν τὴ διακριτικὴ γουρηγία. Μὰ ποτὲ δὲν ἐξήγησαν στὸ λαὸ καὶ στὸ λογοτεχνικὸ κόσμον τὸ γωστὶ αὐτοὶ ἀνέγονται τὴ διάκριση τὶ ἔδωσαν παρὰ πάνω ἀπὸ πλευρὰς ἔργων, ἀπὸ ἄλλους περήφανους καὶ πὺ δημιουργικούς, πολέμους θμωὺ τοῦ κατεστημένου πὺ αὐτοὶ οἱ γουστουφῆδες κάνουν στοὺς κρατοῦντες (δουλοὶ καὶ ἄν εἶναι) ὄχι μόνον γαυζηθατικὸς ταμενάδες, ἀλλὰ κωσαγκιόζικες κολοτοθίμπες, γιὰ νὰ ροκανίσουν τὸν «θεσσαυανὸ» παρὰ τους. Γιαυτὸ τοὺς ἐπροσέμησαν καὶ τοὺς παραχαυδέψανε μὲ τέτιες διακρίσεις.

Δρόμοι καὶ φυγομαχίες

Δὲν περιμέναμε ν' ἀνοίξουμε ἰδρύματα στὴν ἔρεινα καὶ μελέτη μορφῶν καὶ ἔργων λογοτεχνίας, σὲ περιόδους μάλιστα θμωὺ τῆς δικτατορίας Μεταξᾶ στὸν «ἐλιτισμὸ» τοῦ «συγκροτήματος». Ἔτσι, ὅ,τι ἐπιγευρήσαμε ἔμας γιὰ τοὺς Σεφέρη, Ρίτσου, Καβάφη κ.ἄ. σχετικὰ μὲ τὴ στάση τους καὶ τὶς ἐπιδράσεις τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, γιὰ νὰ φωτίσουμε καλύτερα τὰ ἔργα, τὴν πολιτεία τους, καὶ τὶς ἰδεολογικὰς καταβολὰς σ' αὐτά, μᾶς ἀκολουθοῦν τώρα καὶ ἄλλοι. Π.γ. ὁ Μάριο Vittī φλογερὸς σεφερολόγος, γράφει ἀπολογισμὸ γιὰ τοὺς ἀστὸς λογοτέχνες πὺ φυγαδιάχτην ἰδεολογικὰ μὲ τὰ ἔργα τους τὸ 1936 - 40, θμωὺ ὁ Τερζάκης μὲ

τὴν «Ἰζαμπώ» του, ὁ Κ. Πολίτης μὲ τὴν «Ἐρβίκα» του, ὁ Μυριβίλης μὲ τὸν «Β. Ἀρβανίτη», ὁ Θεοτοκάς μὲ τὴν «Ἀργὼ» κ.ἄ. πὺ στράφηκαν τότε πρὸς ἀνώδυνα γιὰ τοὺς κρατοῦντες θέματα καὶ γραφόμενα. Τὸ ὕδιο ἔγινε ἀπὸ τοὺς πὺ πολλοὺς ἀστὸς τῆς πέννας καὶ μὲ τὴν πρότρατη δικτατορία. Ἀλλὰ ἔχουν γνώση οἱ φύλακες...

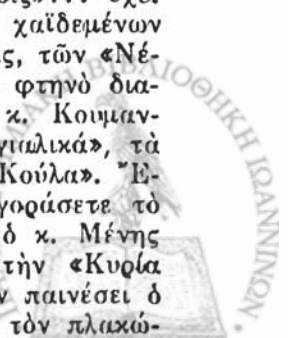
Συνθέτες δημοτικῶν τραγουδιῶν

Τὸν τελευταῖο καιρὸ, ἀνεύθυνοι καὶ ἀνίθεοι, κακοποιοὶ τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ, τὸ ἔχουν πολὺ ὑποβιάσει μὲ τὶς αὐτοσχέδιες ἀσυναρτησιές τους, σὲ τάχα νέα δημοτικὰ «σουξέ» τους (!) Ἄπειροι καὶ ἄμοιροι καθὼς εἶναι ἀπὸ ἱκανότητα καὶ κρήση γιὰ ποίηση, πηγαῖο καὶ συγκινητικὸ περιεχόμενο, μελοποιοῦν καὶ συγκολλοῦν λεκτικὰ στοιχεῖα ξένα πρὸς αὐτὸ, πράματα νόθα γλυκανάλατα, γελοῖα, στὸ τόσο θμωρο καὶ τέλειο δημοτικὸ τραγούδι. Ἐπειτα σοῦ λέει καὶ ὁ Βιργύλιος ὅτι: «ὁ νοῦς κινεῖ τὴν ὕλη» σωστὸ. Ἀλλὰ, πὺ νὰ βροῦν μυαλὸ συνθετικὸ ποιητικὸ ἢ χωρὶς εἰδικὴ παιδεία ὀργανοπαίχτες πὺ μᾶς σερβίρουν τὴν κάθε τους ἀηδία; Καὶ πὺ νὰ βρεθῆι ὁ ἔλεγχος στὴν κάθε ἀσύδοτη ἐκμεταλλευτικὴ ἐταιρεία; Παλιότερα, εἶγαμε μερικὸς καλοῦς. Στὰ χρόνια μας, ὁ Τάσος Χαλκιάς καὶ τ' ἀδέρφια του, στάθησαν πὺ πιστοί, τὸ σεβάστηκαν, τὸ λάτρευαν καὶ τὸ ἀξιοποίησαν ὅσο μπόρεσαν, περισσότερο ἀπόλους ἐκείνους πὺ τὸ ἀπαθανάτισαν σὲ ἰδίσκους καθὼς ἐπίσης καὶ λίγοι ἄλλοι πὺ μετριοῦνται στὰ ἰδέα δάχτυλα, π.γ. Δάμνα Σαμίου, Σάββας Σιάτρας, Χρήστος Ζούμπας, Γ. Παπασιδέρης, κ.ἄ.

Διαφημίσεις

Τὸ «συγκρότημα» «σὺν τοῖς ἄλλοις»... ἔχει καὶ στήλες γιὰ διαφήμιση τῶν χαϊδεμένων παιδιῶν του. Ἔτσι, ὁ κ. ὠτοβλεφίας, τῶν «Νέων» δὲν χάνει εὐκαιρία νὰ κάνει φτηνὸ διαφημιστικὸ κουμάντο καὶ γιὰ τὸν κ. Κοιμιανταρέα, μὲ τὰ «μηχανάκια», τὰ «γιαυλικὰ», τὰ «ἀρμενίσματα» καὶ... τὴν «Κυρία Κούλα». Ἐγομψε μιὰ μέρα: «Γρέξτε νὰ ἀγοράσετε τὸ σεφωδικὸ «Ἡριδανός», ἔχει μέσα ὁ κ. Μένης τὴν «Κυρία Κούλα», μὴ χάνετε τὴν «Κυρία Κούλα»... Τὶ νὰ ποῦμε; Ἄν δὲν παινέσει ὁ γύφτος τὸ καλύβι του, πέφτει καὶ τὸν πλακῶνει».

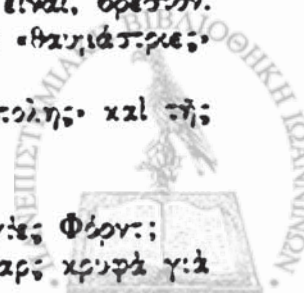

Πολιτικοκοινωνικά Κεντρίσματα

Διαλογικά έρωταπαντήματα

- Γιατί ό "Αγγλικός πρωθυπουργός Ούλλισον έχει δηλώσει παρτίτση;
- Γιατί έχει χάσει τον έρωτά σου και τό συμπαιάνη; (!) ...
..
- Γιατί δεν υπάρχει έκδομα θετική και πρακτική μέριμνα απόλες τό μεταπο-
λεμικές κυβερνήσεις για την αξιοπιστία του έρωτός μας πλούτου;
- Γιατί έτσι θέλουν οι κρύου από τη "συνταχική" τη δύστη, να μένουν ένα-
ξιστοιήτα τό δική μας πλούτη, για να πουλήν εκείνοι τό δική τους πλούτη.
- ..
- Από ποιούς κατασκευάται η ποιότη στην χώρα μας;
- Από πολλούς "ατιέχοντας" ποιότης που δεν είναι γήρσοι, πηγασοί, αλιη-
θικοί, αλλά κατά 80% λαζογράφη, μοναρχίτσες λέξων, λογοπαλάσι και άτυγράφοι.
- ..
- Τι έγραφε με την υπόθεση "Ανδρεάδη";
- Ό παρής τυπάζει έλα τό έδωκα και δλες τό άσκήμια;
- Και τό θ' άπογοίνα με τους μαγιστήνας του παρής;
- Ό Σαυτή; λέει: "αυθεντία χρυσό, και τρώνε άχυρα".
- ..
- Τι άπόμεινε από τον πρωτοδικάτορα την παραμέντη έφροσσία;
- Οι προθέσεις, οι άντισημείες, ό γύφος και ή φιλαυτία, καί... του καταγκιά-
στη ό μπαρτζής για την φυλατωγία.
- ..
- Τι άπόγοίνα τό φήμια για την Κύπρο και άλλες άποφάσεις από την προ-
νομιακή περιποιημένη "έθνηκή" "ένωση Λογοτεχνών" ενά φανταστικό έρωτά της με
τό πανζήλικια άφηνήμια λογοπαίγνια και με τό θεωρημακοπούλια άσκητική λαχα-
νοφρέματα;
- Τά κομματάρια ό κ. Τροσκολάκης που είναι παντού εφάντης μπαστού-
νης στο μέσα και στο έξω, στο σόφρα και στο φέρτα του άμετακίνητου κατα-
στημένου, προξενιτή και τσιφλιόμια. "Έτσι, τό όρασε και τό πάτωσε και τό
"ρίξε στον πάγο.
- ..
- Ποιάς έπαιξε τούτα τό μέρες τό γελοιοδέστερο θέατρο;
- Ένας που έφυγε κάποτε με άναθήματα πριν 16 χρόνια, και γύρσε με κιά-
ματα και "ζήτω" για ό,τι αναθεμάτίζει, από χάρτασε συλατοαρίματα στις χώρες
της "Αιστολής".
- Ποιάς έβωσε μαθήματα πατριωτισμού, ήθικης και κινδυνολογίας;
- Ό "Ιωαννίτης".
- Καλά ντε, στο χείλη τό "χεις δίκως να σκεφτείς; "Άλλος είναι, βρέστον.
Νά σου έδωσω με άλλη νόση; Είναι: αυτός που ποζάρει με κοπέλες "θαυμάστρες",
που δεν έγνώριζαν τό καλεπούρ τους.
- "Α, ά, τό όρθια. Ό Μενελάκης ό άνεκδήγητος της "Ακρόπολης" και της
"Απογευματινής"!!
- ..
- Μέπως άκούσατε τίποτα για τίς φρεσνές και ύπουλες χορηγίες Φόρον;
- Ναι! δίνουν σε χαδιάρηδες ραχιόδουμιού από 10.000 ντόλαρ κρυφά για
να μή τους πάρουνε χαμπάρ; (!)

- Δηλαδή;
- «Ὁ κόσμος τὸ ἔχει τούμπανο κι αὐτοὶ κρυφὸ καμάρι».
- **
- Τί γίνεται αὐτὴ ἡ νεοσύστατη Ἑνωσὴ κριτικῶν βιβλίων;
- Βούλιαξε στὰ τέλματα τῆς ἀκρισίας.
- **
- Τί ἔγινε τὸ περιβόητο νεράκι τῆς Κῼ;
- Μὲ τοὺς μοναρχικούς... ἔπεσε ἀπὸ τὸ σκληρὸ στὸ μαλακό!!
- **
- Ποιοὶ ἔχουν τὰ μυαλά τους κούφια;
- Ὅσοι ἀφήνουν περιουσίες σέ... θακούφια.
- **
- Ποιοὶ φοβοῦνται τὸ σύστημα τοῦ Σοσιαλισμοῦ;
- Οἱ ἀφελεῖς τοῦ φτωχοπροδομιζοῦ καὶ οἱ μεγαλοσχήμονες βιομήχανοι τοῦ ἀτομικισμοῦ.
- **
- Ποιοὶ προβάλλονται περισσότερο στὴν Ἑλλάδα;
- Οἱ μωροφιλόδοξοι, οἱ ἐπιτήδειοι, οἱ γλείφτες, οἱ σαλίγκαροι καὶ τὰ... ἐγκλήματα.
- **
- Τί καινούργιο τελευταία ὑποστηρίζει τὸ Κ.Κ. Ἰταλίας;
- Τὸ σέξ καὶ τὰ μαθήματα τῆς ἐλευθεριότητάς του...

Ἐπὶ τὰ νομικὰ δεσμὰ τῶν ΗΠΑ στὴν Ἑλλάδα

Μιὰ ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια

Στὴ χώρα μας οἱ ἐπεμβάσεις, οἱ κυριαρχίες καὶ τὰ δεσμὰ τῶν Ἀμερικανῶν, εἶναι ἀκόμα κατοχυρωμένα μὲ νόμους ὑποτέλειας, δίκην προστατοράτου ἀπὸ τὸ 1947. Ἀφότου μᾶς παρέδωσαν οἱ Ἄγγλοι τοὺς δημογάλαικτους νέους ἀφέντες, βρέθηκαν ἀνίκαιοι «Ἕλληνες» καὶ ἀνεπαρκεῖς, ἀπάτριδες καὶ ἀντιλαϊκοὶ ψευτοηγέτες ἀρχολίπαροι, πρωθυπουργοὶ καὶ ὑπουργοὶ γνωστοὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ ἔθεσαν φαρδιές πλατιές ὑπογραφές κάτω ἀπὸ ξεπουλήμματα, κατὰπτυστες παραχωρήσεις καὶ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῶν «προστατῶν». Π.χ. ἓνα 5ο ἄρθρο στὴ «Συμφωνία οἰκομενικῆς Συνεργασίας» τῆς 2 - 7 - 48 ποὺ ἀφορᾷ συγκεκριμένα τὸν ὀρυκτὸ μας πλοῦτο καὶ τὴν ἀξιοποίησή του, ποὺ δὲν ἀφήνουν νὰ γίνῃ καὶ μέχρι τώρα ἀκόμα. Ὁ νόμος ἀνάμεσα σ' ἄλλια περιλαμβάνει «τὴν ἐπέκτασιν τῆς ηὐξημένης παραγωγῆς τῶν πρώτων τούτων ὑλῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἄρσιν παντὸς ἐμποδίου διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πρώτων τούτων ὑλῶν εἰς ΗΠΑ. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις τῶν Ἡν. Πολιτειῶν θὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν λήψιν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου ταύτης ἀναγκαίων μέτρων». Θὰ κρίνουν δηλαδὴ οἱ ΗΠΑ τὴν τύχη τῶν πρώτων μας ὑλῶν, «καὶ ἐπὶ εὐνοήποτε χρονικὸν διάστημα ἤθελε συμφωνηθῆι μετὰ τῶν Κυβερνήσεων τῶν ΗΠΑ καὶ Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐγγύωσιν κατανάλωσιν καὶ τὴν ἐμπορικὴν ἐξαγωγὴν τῶν πρώτων τούτων ὑλῶν». Χωρὶς λοιπὸν ἐγκρίσιν καὶ ἔδεια τῶν ἀμερικανικῶν μαφιοῦν, δὲν μπορούμε καὶ δὲν ἔχουμε δικαίωμα — σὰν νοικοκυραῖοι στὸν τόπο μας — νὰ ἀξιοποιήσουμε τῆς πλουτοπαραγωγικῆς πηγῆς τῶν πετρελαίων μας καὶ ὀρυκτῶν μας ἀγαθῶν. Ἔτσι οἱ «προστάτες» εἶχαν γίνῃ μὲ τὰ σχέδια Μάρσαλ καὶ Τρούμαν ὑπερεξουσία. Ὁ νόμος 480) 47 περὶ συστάσεως 3) κείνης ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ποὺ ρυθμίζει τῆς

εμπορικές σχέσεις της Ελλάδας με όλες τις χώρες, καταργήθηκε τυπικά από τον Στεφανόπουλο το 1966, αλλά ούσιαστικά τροποποιήθηκε και ακόμα οι Αμερικάνοι ελέγχουν και εγκρίνουν το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο από τον άσπλο πολιτή, μέχρι το κράτος (ιδιωτικές συμφωνίες, χορηγήσεις άδειών κλπ.) που δεν κρύβονται και δεν ελέγχονται ούτε από το Συμβ. Επικρατείας. Μετά την τροποποίηση, έβλεπα ο Αμερικάνος δεν είναι μέλος οργανικό, αλλά συμμετέχει ως συμβουλευτικό. Υπάρχουν λοιπόν ακόμα νόμα χαλιμάδες που για μεγάλη μας ντροπή και μείωση, σέρνονται και καθορίζουν τις τύχες του πολύπαθου λαού μας. Έτσι δεν απομένει παρά κύριος στόχος και σκοπός μας, πρώτο σύστημα και λάβαρό μας: η Εθνική Ανεξαρτησία.

Για την κάθαρση

Έλαχε και και προκλητικά από τον Αθηνάιο το '74 δε: μια κυβέρνηση, σαν τη σημερινή δεν μπορεί να φάει κράτος από την θύρα της τη σάρκα.. Προβλεψαμε δε: κάθαρση, δεν πρόκειται να κάνει, τόσα που απαιτούσε και απαιτεί ο λαός. Και οι προβλέψεις μας δεν διαφύεστηκαν, γιατί γνωρίζαμε την ιστορία της και τη φύση της. Τρία συμπέρασματα προκύπτουν από την ως τώρα στάση και συμπεριφορά της από ναντι: στο βλο πρόβλημα: 1) "Η είναι εξαστραμένη και δεν της επιτρέπουν, πράγμα που ανατρέπεται: ο ισχυρισμός της δε: στην ρίζα: απόλυτα σε κυρίαρχο λαό και στην εκμηττορία του. 2) "Η επιθυμούν έρσιμένα της πρόσωπα είναι εκδημοκρατισμό και σε άξιας σταγανά (όλας: δηλώσεων και φακέλων) αλλά δεν το μπορούν από τη μεριά των σκληροπράχτων και συντηρητικών. 3) "Η τότε, δημογώρησαν αρχικά και υποκρίνονται με σύστημα κι εξαπατούν και τον έαυτό τους και το λαό. "Όπως και να 'ναι όμως, η έκφραση της δημοκρατικής νομιμότητας μιας χώρας είναι: ο κυρίαρχος λαός της και φυσικά αυτής της νομιμότητας είναι τα στρατιωτικά και πολιτικά στείλητά μας πολιτείας, που πιστεύουν στη Δημοκρατία, κι όχι των οικονομικά ισχυρών και του εθ θάνατός σου ή ζωής μου, αλλά εκείνα που έχουν συνείδηση και πίστη της σωστής δημοκρατικής θεολογίας, της δημοκρατίας, της ίσονομίας και της ανθρωπιστικής παιδείας σε όλους τους τομείς της ζωής. "Ας μη γελιόμαστε λοιπόν, οι άγγελοι φύλακες είναι καθεστώτος με κατάφορες κοινωνικές διακρίσεις και χαώδεις οικονομικές ανισότητες, συντηρεί προσθετικά αυτή την κατάσταση, χωρίς να την εξυγιαίνει ή να

την καταργεί και να την ανανεώνει. "Η άνοιξη και η αλλαγή, γίνεται μόλις όταν το πειρί θρεί κοινωνικές συνθήκες και πίεσι: σε εύκολο έδαφος, όπως γράφει κι ο Έριμαί: στο ε' Αντιστοίχο: αλλά το έβλο κι ο Χριστός με τον εΐλω σπέρτα. Πώς λοιπόν θα συμβαδισθεί με δημοκρατική πολιτεία, όταν έχει τόσα φέβια στον κόρφο της, και πως θα καρπίσει το έδαφός της; "Όταν ένας οργανισμός έχει μέσα στη πλάχη του όχι απλώς σταγονόλια αλλά ζυζάνια, τριβόλια, κολλητόδες κι άγκάθια, έπου και οι σταγόνες έδατος κινούνται πέτρας: έ τότε πως περιμένετε κάθαρση; "Από φυσικά ζήτη, έλο το ζήτημα ζυμεί (Παύλος). Τότε ε: εκτιμηθεί ανάλογα από λαό και θύνοντας.

Το γκόλφ στην "Αφαντο

"Ο προθυπουργός, είπαν κάποτε πρόφατα οι είδητες, έπαιξε με τον άχώριστο σύντροφό του ύπουργό σε έκδρομής και πασχλήτερα κ. Γ. Ράλι, και στο γήπεδο της "Αφαντου—Ρόδου γκόλφ. Δεν θα μπορούσαν όμως, να κάνουν μόνον άλλη έπιλογή γήπεδου για το γκολφάκι τους; Και όχι της "Αφαντου... που κάποιος έχει κοινά πήρε άφαντος ο ήρωας του λαού Μαντηλάρας, και η μορφή του θα 'γινε γοργόνα Μεγαλέξανδρου για να τους κλάξει: Γιατί καθυστερεί ή βλαη των φουλάδων μου και οι τόσι: δίκες αναβάλλονται: ή, χαρίζονται: τόσιων άλλων διλοφόνων των άποφράδων ήμερών; "Αλλά, όσο ή μυνηλαρέβη, στεντόρια φωνή κι αν κλάξει από τα πέλαγα της Ρόδου... δεν έδρώνουν τ' αυτή των δετεράνων γκολφιστών της γνωστής πολιτικής και ύποκριτικής φανέσας.

Το Πανεπιστήμιο των Γιαννίνων

Το πανεπιστήμιο της πόλης μας, πέρα

σε και περνάει από πολλές δοκιμασίες. Τα αίτια είναι γνωστά, και θαρρούν τον φωτισμένους και τη συμπεριφορά της αντιδραστικής πολιτείας. "Ομως, σε πείσμα των παραγόντων που ζήτησαν όχι φώτα, ξυπνήματα, προκοπή και παιδεία, παρά πισωδρόμηση, άγραμμιασσύνη, ρεμπελιό και ποδοσφαιρισμάνια, για εύκολη λεία και... ψηφοληρία των άσπίδων της χρεωκοπημένης άστικής πολιτικής, το πανεπιστήμιο των Γιαννίνων, θα ζήσει, θα κρατηθεί όσο μπορεί στο ύψος του, θα φωτίσει και θα αυξήσει σιγά σιγά τις σχολές του. Με τα λάβαρα της αθηναϊκής δημοκρατίας ψηλά, ή σπουδάζουσα νεολαία μας, διαγράφει μια τίμια συγκινητική και ανανεωτική πορεία για την εξέλιξη της κοινωνικής και έθνικης μας ζωής. Και τα αιτήματα δεν είναι μόνο για σύγχρονη παιδεία, ένκλιματισμένη — ζπως λέει ο Χοσσε — στη ανάγκη και απαιτήσεις της εποχής, αλλά ριζοσπαστική αλλαγή και γενική εξύψωση του λαού και του έθνους. Καθηγητές, φοιτητές, δημοτικοί άρχοντες, οργανώσεις και λαός, αμύνονται σθεναρά και αγωνίζονται με ύψηλο φρόνημα όπως και στα πρόσφατα προκλητικά επεισόδια των ανυδραστικών κύκλων στις ιδίκες, ένωμένοι στην πάλη για τα δίκαια προβλήματα, ή νίκη θα είναι της νεολαίας, του λαού και της προόδου.

Τά πετρέλαια της Ήπειρου

Ο έξυγος συμπατριώτης και φίλος στην Αθήνα κ. Κώστας Πόλτσας έμπορας, ανάμεσα στα άλλα υδείωδη και προβλήματα που τον άπασχολούν, κατέχει και το θέμα των πετρελαίων στην Ήπειρό μας. Το παρακολουθεί από προπολεμικά. Γνωρίζει πολλά στοιχεία για τον μεγάλο καθυπό της αξιοποίησης του υπόγειου θησαυρού μας. Μας είπε τελευταία ότι: 300.000 βαρέλια πετρέλαιου ήμερησίως δύνανται να μιάς αποδώσουν οι άνεξόρυχτες πηγές της Δραχούφας και της Λάδδωνης, σε ελάχιστο βάθος κύβου και 1 εκατομμύριο τόνους ετησίως νιτρικών άλας. "Έτσι όπως τα ύπολογίζουν εδύθημονες καθηγητές σαν τον κ. Κατράκη του Πολυτεχνείου που δημοσίευσε σχετικά και στον «Οίκον. Ταχυδρόμο» ως 20 - 1 76. Κι εδώ όμως, τα έμπορεύσει το «και μόνον αλλά». Σ' αυτόν θέματα τον άρκετό μας πλοστό έχουν το

γενικό πρόσταγμα οι πάτριων άφέντες, που γράφουμε σχετικά σε άλλη στήλη.

Παρακαπηλίες

Η κακοποίηση της έννοιας του Σοσιαλισμού στη χώρα μας, δεν έχει πιά όρια. Η λέξη είναι στα χείλη του καθενός και της μιάδας. Η παρακαπηλεία φεύτισε την έννοιά της. Προσωπεΐα και ταμπέλες, δολώματα και παρτίδες, και τα άστικά και κομμουνιστικά καθεστώτα... άνέγγιχτα στην οικονομική δομή τους. Από τον Χίτλερ έσαμε τον Μπράντ, και από το άγγλικό κατεστημένο μέχρι τον βασιλοάτρη Γ. Παπανδρέου. Στη χώρα μας συχνά οι λείξεις χάνουν την έννοιά τους. Γιαυτό, ώρες είναι να νεκραναστηθούν κι ο Μανιαδάκης με τον Τουρκοβασίλη της βαριάς «έθνικοφροσύνης» και από κόμματα «αναγέννησης» να μιάς πούνε ότι: ιδρύουμε κι αυτοί το σοσιαλιστικό τους κόμμα (!)

Οι φταίχτες των συμφορών του κόσμου

Κάποτε θα μιάθουν έλοι οι λαοί και έλοι οι άνθρωποι στη γή, ότι: τα αίτια που προκαλούν τις πείνες, τις δυστυχίες, τις άρρώστειες, τους πολέμους κι όλες τις συμφορές στην πλανήτη μας, υπεύθυνοι και φταίχτες, δεν είναι παρά, διακόσια το πολύ τριακόσια πολεμικάπηλα ανθρωπόμορφα τέρατα της άδυσίτητης λυσσοκερτοσκοπίας και μισανθρωπίας που ο Γάλλος Μορελλύ του «ούτοπικού σοσιαλισμού» το 1745 στον «Κόδικα της ήθικης» του άποκαλεί την κερδομανία «διεθνή πανούκλα». "Όταν λοιπόν εκλειψουν από το πρόσωπο της γής οι άκέρστοι χρυσοκάνθαροι της πολεμικής βιομηχανίας, τότε έλοι οι λαοί θα ζούνε σε μιά παγκόσμια και μόνιμη ειρήνη και άδερφσύνη.

Χρεωκοπίες

Τά συστατικά μιάς παρηγιασμένης κοινωνίας, είναι: ή τράπουλες, τα λαχεία, ή πορνεία, τα ναρκωτικά, το ρουφέτι, ή δημαγωγία, ο θρίαμβος του κτηνώδους και ήλιθίου άτομικισμού και ο θάνατος των ανθρωπιστικών ιδανικών. Αυτά λοιπόν τα έπυδημικά σημάδια, σαν σάπια φρούτα έρχονται από την άσδοσία και την άναρχία της παρακμής των άξιών του δυτι-

κοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ φαινόμενο ἀπλώνεται καὶ στὴ χώρα μας σὲ ἐπικίνδυνο βαθμῶς, προσέκτιτων γιὰ τὴ νεολαία. Οἱ θάνατοι ἀπὸ ναρκωτικά νεαρῶν καλλιτεχνῶν, τὰ σκάνδαλα τῶν λαχείων, οἱ πορνικότητες καὶ οἱ ρουζφετολογίες μὲ τὴ σύγχυση καὶ τὴν κακοποίηση τῆς λογικῆς, αὐτὲς καὶ τόσες ἄλλες ἠθικὲς παρανομίες, μᾶς ὀδηγοῦν σὲ ποικίλες κρίσεις. Εἰδικῆ μάστιγα παραγγελία ἔγινε ἀπὸ τὸ μονοπώλιο γιὰ 2 ἑκατομμύρια τράπουλες μέσα στὸ 1976. Ἄντ' λοιπὸν νὰ φροντισομε εἰς καὶ γιὰ περισσότερα παραγωγικὰ μηχανήματα καὶ διομηχανικὲς ἐγκαταστάσεις, παραγγέλομε τράπουλες γιὰ παρασκευαστικὰ ἀργασίες καὶ ὑπερικές διασκέδασεις. Εἶναι μπελάς μὴν ἀκούσομε νὰ παραγγέλομε καί... παπαρσῖνες ἀπὸ τὴν Τουρκία (!)

Ἄπὸ τὴ σύγχρονη Ἀγγλία

Ἔρχεται κυρὸς ποὺ θὰ φάλλομε τὴν ἐπιμνημόσυνη ἐξήγησις τῆς ἀλλοτε πειρατικῆς αὐτοκρατορικῆς μαγγελανίας καὶ συλλεξίας θαλάσσιας ταχυτήρας Ἀγγλίας, ὅσοι καὶ ἂν παραμένει ἕνας ἐνωτικὸς κρίκος «ἀδύπατος» καὶ ὅσοι θαθίει καὶ ἂν εἶναι οἱ ρίζες τῆς, ὅσοι καὶ ἂν ἀντιγράφει σοσιαλιστικὲς μέθοδοι μὲ κάποιες ἠθικοποιήσεις σὲ ὁρισμένους τομῆς τῆς ζωῆς. Ἡ γερασμένη ἀδελφὴ κλονίζεται, καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς υἱείας. Διαθκοῦς φήμις ψυχίατροι τῆς κροῦν με ἀπελπισία τὸν κώδικα τῶν ἀσθενειῶν καὶ τὸν ξεπερνῶν τῆς, καὶ ἐπικαλοῦνται σχεδὸν ἀπεγνωσμένα τὴν κυττάρου τῆς «πάλαι ποτὲ ἀποικιοκρατικίας, ἀλλήμονο... σ' ἕνα δικτάτορα (!) Σήμερα λέγει ὁ διαπρεπὴς ψυχίατρος καὶ κοινωνιολόγος Ἀμπραμς «εἴμαστε ἕνα κράτος διαρκὸς νεορική κατὰ πτωχεὺς ποὺ ἐρῶνται στὸ ἐρῶν τῆς αὐτοκτονίας». «Ὁ βρετανικὸς λαὸς εἶναι ἀπασιδωξὸς καὶ κυνικός». Καὶ ὁ συνάδελφός του Δρ Τζόσουα Μπίρερ συμπληρώνει: «Σὴν θεραπεία σ' αὐτὴ τὴν καταπίεση καὶ ἀπαισιοδοξία καὶ γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ δόλιθθημα ἱκανὴ εἶναι μόνον μία δικτατορία, ἔστω καὶ γιὰ ὄχι χρόνια. Μόνον ἕνας δικτάτορας θὰ μπορούσε νὰ ἐπιβάλλει μὲ τέτοια θεραπεία». Ἀδίκει τὴ νοσηρότητα του γιὰ τὰ ὄχι χρόνια μόνον, πῦτος ὁ ναρκισσευτῆς τοῦ ἱστορικῶς καταδικασμένου καπιταλιστικοῦ συντηρητισμοῦ. Θὰ πρέπει νὰ ῥθει νὰ πάρει μαθήματα ἀπ' τοὺς αἰ-

ώνιους ρυθμιστὲς τῆς πολιτικῆς ζωῆς στὴν «Ἑλλάδα Ἑλλήνων Χριστιανῶν» στὰ 4 «ἀδέρφους» τοῦ Κορυθαλλοῦ (!) γιὰ συντομότερη... γυψοθεραπεία (!) Ἀλλήως, θὰ σηκωθεί ὁ Ράσελ μὲ καναματσούκι ἀπὸ τὸν τάφο του... Καὶ θὰ τὸν ἐπιπλήξει, γιατί, ἐν ἔμαθε τὰ πρέποντα, ἀπὸ τοὺς Νέρωνες, τοῦ Βυζαντινισμοῦ «ὄ τὴν γῆν παΐδας καὶ τὴν γῆν χάσας ἐν μῆα νουστὸ καλ., καὶ ἀπὸ τοὺς χυλιερόγατους τοὺς παλιατσοντούπηδες, καὶ φραγκοξούρηδες, τὴ μέλει ἀπογενέσθαι;

Γκάφα

Ὁ μεγαπάνης Ρήγγιν τῶν ΗΠΑ, σὲ μὲ προεκλογικὴ του περιοδία καὶ ἄμλις γιὰ τὸ χρίσμα ὑποψηφίου, ἀποκάλυψε τὸν ἀντιπαλὸ του σημερινὸ πρόεδρο Φόρτσαμινουκστὴ καὶ γέλασαν εἰς (!) Ἐπειτα βέβαια, ζήτησε «συγκώμη» καὶ ἄμλις γῆς τὴν φύγωσή του καὶ τὴν ἀνταμιονιστικὴ του ὑπαρξία, πῶς τόχα τὴν ἔπαθε ἐπὶ γλωσσικῆ συνήθεα. Σὴν νὰ τὸν λέγει: γλώσσα ἔχω σοὶ τὰ φέλλω, καὶ τὴ σπρίτω ὅπως θέλω. Σὲ ἀδύπατος λοιπὸν γιὰ τὴν πολιτικὴ κατὰ κού, ἐπιπλέουνε στὰ πέλαγα τῆς σύγχυσης οἱ ἐθελότυφοι οἱ καρχαρίες... μὲ λέξεις πιπύλες τυφλοσούρες καὶ προκαλοῦν γιούχα θυμηδίες.

Ἐπειρωτὲς συγγραφεῖς

Κ υ κ λ ο φ ὀ ρ η σ α ν: τὰ παρακίτω βιβλία Ἐπειρωτῶν συγγραφέων:

Κ ὠ σ τ α Λ α ζ α ρ ῖ δ η: «Ἐπίγια ἡ κροτεῖουσα τοῦ Ζαγορίου Ν: 9» Ἐνα ἰδίωμα βιβλίον γιὰ τὴ «Ζαγορίσια βιβλιοθήκη» τοῦ σεμινοῦ καὶ ὑπερόχου πνευματικοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἀξιοποιεῖ ὠπτατόνητα ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς περιοχῆς Ζαγορίου Ἐπείρου.

Σ π ὕ ρ ο υ Μ ο υ σ ε λ ῖ μ η: «Ἱστορικὸι περὶτατοι ἀνὰ τὴ Θεσπρωτία Ἐνα βιβλίον ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ συγγραφέα μὲ ἄφθονα στοιχεῖα σικκιεῖα ἀπὸ τὴν παλιά καὶ σύγχρονη ζωὴ στὴ Θεσπρωτία.

Χ α ρ ᾶ λ α μ π ο υ Π ἑ τ σ κ ο υ: «Ἀνθρώπινη Μοῖρα». Μία σειρά ἀπὸ ἑξαίρετα διηγήματα τῆς ἠθογραφικῆς παράδοσης. Ἐνα βιβλίον ποὺ πεθεῖ καὶ τέρ-

Ἀπὸ τῆς θεατρικῆς ζωῆς τῆς Ἀθῆνας

Κριτικὰ ἐπιμειώματα τοῦ Λάμπρου Μάλαμα

Γιάννης Γαβριὴλ Μπόργκιαν

Στὴν παλιὰ σκηνὴ τοῦ Ἐθνικοῦ τὸ γνωστὸ ἔργο τοῦ Ἴψεν βρῆκε μιὰ ἀψογή κι εὐτυχιωμένη παράσταση. Τέλεια ἐρμηνεῖα ἀπὸ βετεράνους τῆς θεατρικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας. Καλλέργης, Μινωτῆς, Χατζηαργύρη, Μανωλίδου κ.ἄ. Ἐνοσρκώνουν τὸ ὑπέροχο ψυχολογικὸ αὐτὸ δράμα. Σὲ κάθε ἴψενικὸ ἔργο, βαραίνουν δύο στοιχεῖα: 1) Τὸ βάθος τῆς ψυχολογικῆς ἀνατομίας τῶν συγκρούσεων τῆς ἀτομικῆς ὑπόστασης καὶ 2) τὸ πάθος τῆς προβολῆς καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἐγώιστικοῦ ἀνθρώπινου χαρακτήρα. Στὸν Γιάννη Γαβριὴλ Μπόργκιαν, βαραίνουν καὶ τὰ δύο, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἐνδὲς πειστικοῦ, πρωτότυπου καὶ τέλειου μύθου. Λέει ὁ Ἴψεν ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ πατέρα: «Ν' ἀνοίξω δρόμο ἐλευθερίας γιὰ τὴ δουλειὰ καὶ τὴ ζωὴ, γιὰ τὴν εὐτυχία.» Ἀπόθιμνη ἡ φιλοδοξία του στὶς κατακτήσεις. Παλεύει ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀδερφὲς δίδυμες, ποὺ συγκρούονται (σὰ μίνα καὶ θεῖα θετὴ μητέρα) ποιά τελικὰ θὰ κερδίσει τὸν διάδοχο Μπόργκιαν, ποὺ κληρονόμησε ὅλες τὶς ἀνησυχίες καὶ τὰ βίβια τοῦ γονιοῦ του. Στὸ τόσο ρεαλιστικὸ καὶ βαθιὰ δραματικὸ ἔργο, κυριαρχεῖ ἡ ἰδέα

πει μὲ χαρακτηριστικούς καὶ ἀληθινούς τύπους ζωῆς.

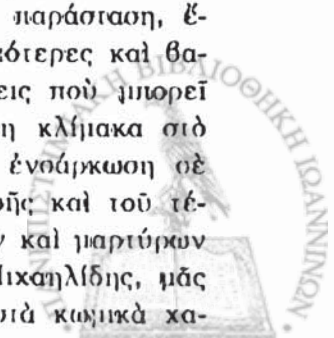
Β α γ γ ἔ λ η Π α π α ν ι κ ο λ ἄ ο υ (Ψινιότη): «Μορφές ζωῆς» Ἐνα βιβλίο μὲ πολλές δραματικὲς κοινωνικὲς ἀλήθειες, μὲ συγκινητικὰ ἀρηγήματα, τοῦ γλαφυροῦ καὶ ἀξιώλογου χρονογράφου καὶ Λόγιου, μὲ πολὺ ἀνθρώπινο πόνος ἀπὸ καθημερινὰ συμβάντα τῆς ζωῆς καὶ καημὸς ἀνθρωπιᾶς καὶ δικαιοσύνης.

Κ ὠ π τ α Ν ι κ ο λ α ἰ δ η: «Λοξαστικά» (Στ' ἀνδραγαθία παλαιά μας). Ἐνας ποιητὴς ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἀγνοοῦς ἐγγενεῶς καὶ θερμοῦς ἡμνητῆς τῶν λαϊκῶν μας ἀξιών. Ἐνα ποιητικὸ βιβλίο ποὺ συγκινεῖ βαθιὰ κάθε ἀπλή κι ἀθάνατη τῆς ἀγωνιστικῆς νιότης καὶ λαβεντιᾶς - καρδιά ποὺ ξέρει κι ἀγαπᾷει κι ἀναπαύει καὶ ποὺ ἔχασε ἴσως ἄδεια.

τῆς προσωπικῆς φιλοδοξίας, μὲ πολλὰς δραματικὲς μεταπτώσεις καὶ σὲ στιγμὲς αἰσιοδοξίας ἀκούονται καὶ τοῦτα τὰ λόγια: «Μόνον μὲ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον θὰ κατακτήσουμε τὶς κορφές». Γιὰ τὴ καρὰ καὶ τὴν ἄπλα τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσης, ἀκούγεται μιὰ ποίηση λαμπροῦ παθητικοῦ καὶ σιέρεου λόγου: «Ποτάμα τὰ μέταλλα λάμπουν καὶ κοιτᾶνε νὰ μ' ἀγγίξουν μὲς στὴν ἀκίνητη νύχτα. Ἐσεῖς τὰ πλούτη τῆς γῆς ἔχετε τὴν ἀγάπη μου...» λέει ὁ Μπόργκιαν γιὰ νὰ χορτάσει καὶ νὰ λυτρωθεῖ.

«Σάκκο καὶ Βαντζέττι»

Ἀπὸ τὸ κινώπυρο κι ὡς τὸ Φλεβάρη ποὺ πέρασε ὁ Γ. Μιχαλακόπουλος μὲ τὸν διαλεκτὸ του θίασο, πλαισιωμένον ἀπὸ διακεκριμένα στελέχη ὅπως ὁ Χρ. Καλαβροῦζος, ὁ Γιῶργος Χριστόπουλος, Θ. Ἐξαρχος, Ν. Κάπος, Τ. Ράμης, Ε. Μαλικένζου κ.ἄ. χάρισε στὸ θεατρόφιλο κοινὸ τῆς Ἀθῆνας ἀπὸ τὸ «Θέατρο Σάτυρας» τὸ μεταφεριμένο στὴ σκηνὴ ἀπὸ τοὺς Μ. Vitsentsoni καὶ Μ. Roli ἀριστοῦργημα τῆς νεώτερης παγκόσμιας δραματογραφίας «Σάκκο καὶ Βαντζέττι». Τὸ γνωστὸ κοινωνικοπολιτικὸ καὶ ἀγωνιστικὸ μνημειῶδες ἔργο τῆς ἱστορίας τῶν δύο Ἰταλῶν πρωτοπόρων κομμουνιστῶν, θυμάτων τῆς σατανικῆς ραδιουργίας καὶ ἐγκληματικῆς ἀρχιμαφίας τῶν ΗΠΑ, ποὺ συγκλόνισε στὰ 1920 - 27 ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς τῆς γῆς. Ὁξυνη τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀγανάκτηση, ξεσήκωσε θύελλες διαμαρτυριῶν καὶ συλλαλητηρίων, μὲ παγκόσμια κατακραυγὴ. Ὁ τότε μάλιστα «ἀνευθυνούπεθυνος» πρόεδρος τῶν ΗΠΑ Θ. Ροῦσβελτ εἶχε δηλώσει ὅτι: «Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον φρικτὸ ἐγκλημα, ποὺ διέπραξε ποτὲ ἡ ἀμερικανικὴ δικαιοσύνη!» Ὅσοι θεατρόφιλοι δὲν εἶδαν αὐτὴ τὴν παράσταση, ἔχασαν ἴσως μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότερες καὶ βαθύτερες αἰσθησιακὲς συγκινήσεις ποὺ μπορεῖ νὰ τὶς δοκίμασαν σὲ μικρότερη κλίμακα στὸ βιβλίο ἢ τὸν κινῶπυρο. Ἡ ἐνοσρκωση σὲ τέλεια θεατρικὴ μορφή τῆς ζωῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν δύο θρυλικῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων ποὺ σκηνόθεισε ὁ Γιῶργος Μιχαλίδης, μᾶς ἀποκάλυψε ἐκτός ἀπὸ τὰ γνωστὰ κωμικὰ χαρακτηριστὰ τοῦ Γ. Μιχαλακόπουλου, καὶ τὸ δι-

μιομηγικό και έντονο δραματικό του ταλέντο, που ξεδίπλωσε με τόση εκπληκτική δύναμη στον ρόλο του Σάκκο, όπως και ο Καλαθρούζος ιδανικός στον χαρακτήρα του Βανζέτι καθώς και ο Γ. Χριστόπουλος ιδεώδης ως συνήγορος Μούρ, και ο Έξαρχος ως πρόεδρος Θάγερ. Το έργο αυτό θα έπρεπε να είχε παχτεί και στις επαρχίες.

«ΟΙ Προστάτες»

Ο Κ. Κούν στη «Λαϊκή Σκηνή» του, κέρδισε ακόμα ένα εύσημο από τα τόσα άλλα σε επιτεύγματα πολυπρόσωπων έργων εκλεκτών παραστάσεων. Με τους «Προστάτες» του Μήτσιου Εύθυμιάδη μας έδωσε ένα άδρα έντυπωσιακό και βαθιά συγκινητικό λαϊκό θέαμα. Έργο ιστορικοπολιτικής σάτιρας, που το κατεστημένο μετά το 1821 στη χώρα μας, όργησε σε θάρος των αγωνιστών και του λαού. Ένας λαός περήφανος κι άδούλωτος που (άδίκια δεν δικαιώθηκε) πέρασε τότε, από τον Τούρκο τύραννο στο ντόπιο Τουρκοκρατικό κοιτάσιμασι και Φαναριώτη δημογωγό και δολοφόρο. Ο σκηνοθέτης Γ. Λαζάνης παλιό κοπίσσε για την δλη έντέλεια προσώπων, κινήσεων, αποχρώσεων και επενδύσεων λόγου και τραγουδιών. Διακρίθηκε το υπερδυναμικό παίξιμο του Γιώργου Αρμένη στον πρώτο ρόλο του άφηγητή Πονηράπουλου, και η καταπληκτική έρμηνεία των Γ. Δεγαλη, Τ. Μαργαρίτη, Άννίτας Σαντοριναίου, Σπ. Σταυρινίδη, Κ. Χαλικιά, Α. Γαλανόπουλου κ.ά. Γιατί όμως ο λαός στις έλληνικές επαρχίες σήμερα να μη χαιρείται και διδάσκεται τέτοια θέαματα;

Νυχτερινή παράσταση

Δεν είναι παράξενο, ούτε πρώτη φορά που η «Νέα Σκηνή» του Έθνικού θεάτρου περματίζεται (άλλομονο με τόσα έξοδα!) μέτρια, κατώτερα ή και άτυποφωρα θεατρογραφήματα. Άλλωστε, είναι γνωστή η ένδοτική τακτική, σε πρόσωπα έχοντα εύννοια και εμπάρμα στην Κορίνθη. Η «Νυχτερινή παράσταση» της Άγγ. Ζερβού είναι δυστυχώς ζοφερή, «μεσονύχτια» και άποτυχημένη για έναν αύστηρο κριτή, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των καλλιτεχνών. Δεν υπάρχει τίποτε αληθινό σ' αυτό. Πρόκειται για ένα άνοητο και άνεργάτιστο κατασκευάσμα, που δεν άντέχει σε σοβαρή κριτική. Είναι ένα πράμα άχρηστο, αφού δεν έχει πειθώ, αληθοφάνεια και ένδοτητα. Είναι μια ποιητικόζουσα άπτελο-

φιλοσοφία. Χοντροκαμμένη φάρσα, που δεν έχει σχέση με το σωστό κι αληθινό θέατρο. Άλλα τι σχέση νάχει διαν δεν προσφέρει μήτε ψυχαγωγία κατά Μπρέχτ και μήτε λύτρωση κατά Άριστοτέλη; Η Άγγ. Ζερβού κατασκεύασε μερικές φηγοῦρες (για να μην ποιήσε κορικοιούρες πλην του τρελοκαλόγερου που υποδύθηκε ο Κοκάκης και μια γυναίκα γιατρού, Ζηλιάρα - μέγαιρα) που περιορίζουν έναν υποστασιακό ρόλο, και δίνουν πιστοίς και ολοκληρωμένους τύπους. Οι άλλοι με πρωταγωνιστή έναν «Γιάννη Θωμά» (Τ. Βουλαλάς) μια δύναμη χαρακτήρα, που τόσο είχε αναδειχτεί πρόσφατα με την «Άμερική» του Κόφκα, είναι ρόλοι ψεύτικοι. Ένας γιατρός ζάνα. Τόν έρμηνεύει ο Κανάσης άτυχα άμνεργάτες, θαρκάρηδες, μετανάστες, κωροφύλακες, περιστρέφοντας δλοι άσθήριχτα γύρω από μια φκιαστή πόρνη (καλή στο ρόλο της η Τουρνάκη). Τα περιοδότερα, πρόσωπα άψυχάλογητα σαν έρμα, σχεδόν κατειθυνόμενα, από την συγροφέα που τους κάνει δλους ποιητές και φιλόσοφους, να θεριαπαλίζουν άκατάσχετα. Έτσι δεν μένει παρά, η ρεκλάμα στο πρόγραμμα που προσυπογράφει και άθανιάρει και ο κ. Παπαναούτσος. Υπάρχει θέαμα μια ποιητική φαντασία λόγων και παραλόγων σε χείλη άταιρισστα κι άσύμφορα που κοιράζουν τον θεατή, ό οποίος θα σηματονέσει τους ήθοποιούς που καταπονούνται δδικο. Η δράση είναι ψεύτικη, σε κάποιο τάχα νησί με δξονα τον έρωτα ή καλύτερα ένας άσθήριχτος έρωτας ανάκατος με θεούς και δαίμονες, άγίους, μπιστόλια και θρυκόλακες, άνοθέματα, κολάσεις που τά 'κανε δλα σαλαμοτραχανάδες, κροπάλες, πάθη και τριβόλους, κι δλοι λούστρα και χαμάληδες φλυορίζουν ποιητικές κοιτάνες και φιλοσοφικές φούσκες. Σκηνικά, άτυτυχημένα. Θα πει από τα χείλη της άνηφόσκουσας πόρνης: «Φωτιά στη ζωή, να καεί, αυτός είναι ό προορισμός της».

Τα μέλη έπαλογής ρεπερτορίου του Έθνικού δε κοιμαρώνουν το κριτήριο τους, κι δε κρεώσουν τη γυναίκα(!) να κατασκευάσει κι άλλα τέτοια έργα στο μέλλον για να μη χάσουμε το κελεπούρι(!)

Τό παιγνίδι του έρωτα και του θανάτου

Τό θέατρο τούτο του Ραλλάν, που παίζει με έπιτυχία ό Μυράτι με τη Ζουμπουλάκη, είναι θγαλμένο από τη Γαλλική Έπανάσταση, με

σκοπὸ νὰ σιγματίσει τις ἀνεργιότιστες ιδέες καὶ τὰ ἀλλοπρόσωπα πάθη τῶν ἐξεγερμένων μέσα στὴ γενικὴ διαπάλη τῶν ἰδεολογικῶν ἀντιθέσεων καὶ συγχύσεων. Ἀμίλεικος ρεαλιστῆς ὁ συγγραφέας, μᾶς δίνει μιὰ μικρὴ εἰκόνα σὲ διάσταση πλοκῆς καὶ μύθου, τῶν ταιλαντεύσεων, τῶν ἐκτροπῶν καὶ τῶν ἀμαρτιῶν τῆς γαλλικῆς κοινωνίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, γερμάτη ποίηση καὶ ὕμνους γιὰ τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ζωῆς. Φέρει σὲ σύγκρουση τοὺς ροβροπερικοὺς μὲ τοὺς δαντωνικοὺς καὶ τοὺς οὐδέτερους. Ἀναπαρασταίνει χαρακτῆρες: αἰσθησιαίτες καὶ δειλοὺς, ψυχροὺς ἐπαναστάτες καὶ ὑποχωρητικούς, ἐπιστήμονες καιροσκοκίους καὶ συμβατικούς, πρόσωπα ποὺ δρῶν καὶ φιλοσοφοῦν καὶ ναρκισσεύονται σ' ἕναν πρωτοποριακὸ ὑπαρξισμὸ, νοσηρὸ ἀτομικισμὸ καὶ παθολογικὸ αἰσθητισμὸ σὲ ὥρες ποὺ σορκώνεται τὸ ἰδεῶδες γιὰ τὸ δίκιο τῆς ὀλότητος, σὲ ὥρες ποὺ ἡ ψυχρὴ ἀτμόσφαιρα φλογίζει συνειδήσεις καὶ ἡ μεσαιωνικὴ ἐκδίκηση λυσομανάει κι ἀφρίζει πάνω ἀπὸ γκιλοτίνες ποὺ ἀλέθουν κόκαλα καὶ σάρκες καὶ κοκκινίζει στὸ αἷμα τὸ Παρίσι. Τὸ ἔργο σὲ δύο πράξεις σὲ δύο φάσεις τοῦ ἀγῶνα, δίδνει ὅλη τὴ συγχρονισμένη ψυχολογία καὶ τὴν ἀνασιτάτωση τῶν γιρονδίνων, τὸ μένος τῶν ἀπλῶν καὶ τῆς δημοκρατικῆς προθέσεως τῶν γακωβίνων. Οἱ ρόλοι βέβαια τῶν πρωταγωνιστῶν, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἐπιστήμη καὶ τὴ διανόηση εἶναι κατὰ τὴν ἀντιδραστικοὶ γιατί κλονίζονται στὴν πλάνη καὶ τὴν ἀμφιβολία τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπανάστασης. Τὸ φιλοσοφικὸ τους ὑπόβαθρο ταυτίζεται μὲ τὸ βουλευτικὸ αἶσθημα τῆς σκοπιμότητος καὶ τῆς φιλαντίας, τὸν ὑπαρξισμὸ καὶ τὸν μηδενισμὸ, μέσα σ' ἕνα κλίμα χλιαρὸ καὶ σιατικὸ χωρὶς τὴ δομικὴ πλοκὴ τῆς ἐναγώνιας καὶ τῆς γοργῆς ἐξέλιξης τοῦ μύθου καὶ τῶν γεγονότων. Αὐτὸ ἴσως εἶναι καὶ τὸ ἀδύναμο σημεῖο τοῦ συγγραφέα. Ἐπιμένουν αὐτοὶ τοῦ οἱ σχεδὸν ἀρνητικοὶ ἥρωες μᾶς δὲν πρέπει νὰ θυσιάζονται τὸ παρὸν γιὰ τὸ μέλλον. Διαψεύδουν ὁμῶς τὸν συγγραφέα οἱ ἐξελίξεις. Γιατὶ πολλὰ παρόντα θυσιάζονται γιὰ τὰ οὐσιώδη μέλλοντα τῶν λαῶν. Καὶ ἡ ζωὴ δὲν μᾶς δίνεται μόνο νὰ τὴ νικᾶμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας παρά, καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Γενικὰ ἡ παράσταση ἦταν ἐξαιρετικὴ. Ταίριαστέ καὶ ἔξοχη ἡ ἐρμηνεία τοῦ Μυράτ στὸ ρόλο τοῦ ἐπιστήμονα Κουρβουαζιέ καὶ τῆς Ζουμπουλάκης γυναίκας τοῦ Σοφίας. Σωκρῆ ἀποκάλυψη ὁ Γ. Γραμματικὸς στὸ ρόλο τοῦ Κλαύδιου Βαλέ. Ὁ

δυναμικὸς νέος τοῦτος καλλιτέχνης προημνύει γερὴ ἐξέλιξη. Φυσικὸ σπαρταριστὸ τὸ παίξιμο τοῦ Τ. Κωκτῆ καὶ ὁ Μπριόλας ὡς Καρνὼ ἐπιβλητικὸς καὶ μετρημένος. Οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ ἀνταποκρίθηκαν στὴν αὐστηρὴ κι ἐντυπωσιακὴ σκηνοθεσία τοῦ Δ. Μυράτ καὶ στὰ κουσιώδη τοῦ Π. Ζουμπουλάκη.

Πρόσωπα γιὰ βιολί καὶ ὀρχήστρα

Στὸ θέατρο Βεάκη ὁ Κ. Κούν διδάξε τὸ ἔργο τοῦ Ἰ. Καμπανέλλη ποὺ ἔχει τὸν παρπαίνω τίτλο. Ἀκολουθεῖ κι αὐτὸ τὴ σειρά τοῦ σύγχρονου πολιτικοῦ θεάτρου τοῦ συγγραφέα, ποὺ ἐδῶ ὅμως, παίρνει πλατιές διαστάσεις τύπων καὶ χαρακτῆρων τῆς χτεσινῆς καὶ σημερινῆς ζωῆς στὴ χώρα μας, ποὺ διαγράφεται ἡ πορεία τῆς συμβατικῆς ἐξουσίας μὲ συνηθισμένα κόλπα καὶ ψέματα καὶ τῆς παλινοδιακῆς καταστάσεως. Ὁ Καμπανέλλης στὰ 4 αὐτὰ μονόπρακτα ποὺ ἔχουν ὅλα μιὰ ἀλληλουσιακὴ συγγένεια καὶ ἐνότητα καὶ ἀντικαθρεφτίζουν τὸν τραγέλαφο τῆς περασμένης δικτατορίας, τῆς μειαξικῆς καὶ κάθε ἄλλης παρόμοιας, βρίσκει τὴν εὐκαιρία ν' ἀλαφρώσει τὴν πίκρα καὶ τὴν ἀγανάκτησή του, γιὰ τῆς διαδοχικῆς καταστάσεως τῆς δεξιοκρατίας στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ κωμικὰ τῆς πρόσωπα. Ἐκτονώνει τὸν πόνο τοῦ γιὰ τ' ἄδικο σὲ βάθος τοῦ λαοῦ, καὶ μιήγει πσουχτερὰ τὸ σατιρικὸ τοῦ κεντρὶ στὴ σάρκα τοῦ τέρατος τῆς βίας, τῆς συνωμοταξίας καὶ τῆς καιροσκοκίας. Ὁ λόγος τοῦ θεατρικῆς, ἐδῶ κι ἐκεῖ δραματικὸς καὶ κωμικὸς καὶ πολὺπλαγκτικός· καὶ μὲ ἀρισιοφάνεια βωμολοχία. Τὸ ἔργο ἔχει μέσα στὸ δράμα ποὺ ὑφίσταται ὁ λαός, ἀπὸ τὰ ἀνώμαλα καθεσιῶτα νομοτυπικὰ ἢ οὐσιαστικὰ καὶ ἀνάλογες ποιητικῆς ἀναλαμπές. Πάντως καὶ τὰ 4 μονόπρακτα συγκροτοῦν μιὰ ἐξαιρετὴ πολιτικὴ σάτιρα, μὲ δύναμη ρεαλισμοῦ καὶ μὲ σκόπημα στοιχεῖα φάρσας. Στὸ πρῶτο «ὁ πιστὸς ἄνθρωπος» Στυρίδων (Χαιζηιάρκος) σατιρίζει καὶ γελοιοποιεῖ τὸν προκαταλεμμένο τυφλό, φοβισιάρη καὶ φανατικὸ ὄπαδὸ τῶν κρατούντων καὶ τῶν παραδοσιακῶν κεκτημένων. Στὸ δεύτερο μιὰ γυναίκα μίνα ἠρωίδα τοῦ λαοῦ (Ἰρῶ Κυριακάκη) καὶ ὁ Μίμης Κουγιουμτζῆς ἀστυνομικὸς ἀρχιφύλακας, ὑπέροχοι καὶ οἱ δυὸ στὴν ἐρμηνεία τους. Τὸ τρίτο «Ὁ Πανηγυρικὸς» ἀπὸ ἕναν δῆμαρχο (Τσακίρογλου) ρόλος ἀριστοτεχνικὸς στὰ μέτρα του, μὲ ποικίλες ἀποκρώσεις γελοιοποιεῖ τὰ διορισμένα ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας κατώτερα στοιχεῖα τοῦ ἱλαροτραγικοῦ εἴδους.

Λίγα ὑπὸ τὸ μνημότυπο στὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα»

«Φίλτατε κύριε Μάλαμα,

Διάβασα τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα». Πλούσιο, ζωντανό, σπαρταριστό, δέξιο πνευματικὸ ἐπιτεῦγμα. Σὲ συγχαίρω!...»

Γιάννης Ἰμβρώτης

Καθηγητὴς φιλοσοφίας καὶ Συγγραφέας

«... Μαθητικώτατο τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα»...»

Γιώργος Βαλέτας

Συγγραφέας Δ'ντης «Αἰολικῶν Γραμμάτων»

Πολὺ καλὸ τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα». Ἐξαιρετικὰ καὶ τὰ σκευήματα καὶ τὸ ἄρθρο σου, καθὼς καὶ γιὰ τὸν Καβάφη πολὺ καλὸ.»

Γεώργιος Γρηγόρης

Λογοτέχνης—Ἀθήνα

Ἐγκαταστῆ κ. Μάλαμα,

...Σὰς συγχαίρομε πὺν συνεχίζετε τὴν πνευματικὴ παράδοσι τῆς πόλεως σας, μιὰ παράδοσι πὺν συνεχίζεται ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸν 18ο αἰῶνα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἑθνικοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ μὲ τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» καὶ μὲ τόσα διακεχωρισμένα ἔργα σας, ἀπὸς τὸ ταξιδιωτικὸ σας «Ἑλλάδι» πὺν εἶχαμε στὴν ἐπιτομὴ τῶν ξηνητεμένων τῆς Πρωτοσχολίας. Ἐπιτιζομε στὸ

μέλλον νὰ μᾶς δοθεῖ καὶ πάλι ἡ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθοῦμε σὲ κάποιο πρόγραμμά μας μὲ διβλίό σας.»

Με θερμοὺς χαιρετικοὺς

Παῦλος Νασθαναήλ Δ'ντης Ἐπιτομτῆς τοῦ Μτι μτὶ Σί.

Λοῦδίνο

Ἐγκαταστῆ μου κ. Α. Μάλαμα

Ἐλαβα τὸ παλὺ ζωντανὸ καὶ παλὺ ἐνδιαφέρον περιοδικὸ σας «Ἐλ. Πνεῦμα» καὶ τὸ θαύμασα. Σὲ συγχαίρω. Μπράβο σας!

Ἰλλίας Ζώντας

Συγγραφέας - Ἀθήνα

Ἐγκαταστῆ μου Μάλαμα

Θαιμάζω τὴ μαχητικὴ καὶ τὸν ἀρσενικὸ λόγὸ στὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα». Βαρᾶς ξεγυρισμένες γραφές σ' αἰωνισμένα μαχαίρια. Σὲ συγχαίρω γιὰ τὴν ἐπιτομὴ καὶ τὴν περιηγησίαν σου. Θὰ σέχωμαι πινακίδια σου...»

Νίκος Γαλιᾶνης

Λογοτέχνης ἀξιοπὸς ε.α.

Ἀθήνα

Ἐγκαταστῆ φίλε Μάλαμα

...δρῶσα στὸ περιοδικὸ σου ἀνεζήτηση καὶ ἀγνή διάθεσι γιὰ ἐναγέριση. Πέρα

Καὶ στὸ τέταρτο πρωτογεννοῦται ὁ Μόριζος μὲ δρῶσα ὑποκριτικὰ φόντα ἕως Γιάνκος τυπογράφος καὶ γείτονας ἀξιοπὸς ταγ(ρη) καὶ (Κούρας) σὲ μιὰ σπαρταριστὴ σκιωπικὴ ἀπόκρυψη πὺν ὁ σκηνοθέτης Κούν κάνει θέατρο πάντο στὸ θέατρο.

Ἡ χοντρή μου φῶλη

Στὸ θέατρο «Ἀμυράλ» ὁ Θύμιος Καρακατσάνης μὲ τὴ Σμαρούλα Γιούλη πέτυχαν μιὰ ἐξαιρετικὴ παράδοσι ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἄγγλου Τσάρλ Λώρενς. Θὰ μπορούσε νὰ ἀξιολογηθεῖ σὺν comedia de l art μὲ σπαρταριστὰ καὶ ρητὰ κοινωνικὰ ἐπιπεῶδια, χωρὶς βέβαια βᾶθος, μῆνυμα καὶ μεγάλες ἀξιώσεις, ἀλλὰ πολὺ εὐχάριστο μὲ τὰ χοντρά καὶ ἐλαφρὰ σκωπευτικὰ ἀστεία του. Τέσσερες χαρακτηριστικοὶ τύποι σ' ἓνα διβλωπῆμα: Ἡ ἔλαση Γιούλη ἕως ἰδιοκτήτρια χοντρή γεροντοκόρη, ὁ Καρακατσάνης ἀμήμητος στὸ ρόλο του καὶ ἀφαστος, ὁ πῶ δρῶντας τῆς κωμῆδος σήμερα στὴ χώρα μας, ἀποδίδει δυναμικὰ καὶ ἀξιωματικὰ τὸν σεξουαλικὸ ἀνῆμαλο τύπο μὲ

ταχυλοφικὴ θελυπρέπεισ ὁ Γιώργος Χριστοδούλου ἕως ὑπερέτης καὶ ὑπάλληλος, νεαρός καὶ δεικτικὸς Σκωτίζέτος συγγραφέας, μιὰ σκωπικὴ ἀποκάλυψη σὲ φυσικὴ καὶ ὑπέροχη ἀπόδοσι. Ὁ Χρ. Δακτυλίδης καλὸς ἕως δονζουανίσκος τῆς «κονδῆρας». Ἀλληλοσυγκρούονται μὲ εἰμὰ γλωσσικὴ ἴσθι καὶ φυσικὰ πάθη πὺν κυριαρχοῦν φροῦδικὰ συμπλέγματα, καὶ τὸ ἀπομυκτὸ δρῶμα γίνεται καριτεμένο παιγνίδι. Τύποι ἀδαστημένοι ἀπὸ τὴ μεσοσοπικὴ ζωὴ τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας, σέρνονται στὴ σκιωπικὴ καὶ θλιβερὰ καὶ πικάντικα ἔρμωσα τῶν ἀδυναμιῶν τους. Ἐνα ἔργασι συμπαιθητικὸ, ἀνθρώπινο, ἀλλὰ καὶ πάντο ἀπόλο, μιὰ δρῶσι παράδοσι πὺν σκηνοθέτησε μὲ ζήλο ὁ Α. Φιλισπῶδης. Στὸ φινάλε προβάλλεται ἐντονότερα ἓνος ρεαλισμὸς πὺν στιγματίζει τὴς διαστροφές, τὴς ἀνεπιμαλίες καὶ τὴς ἀδικίες τῆς κοινωνίας καὶ μὲ λόγια ἀπὸ τὸ καλλι τοῦ συγγραφέα σὺν ἐπιτομτα: «Παλιότσι, ἀνθρώπινα τέρατα, σκυλιὰ τοῦ Πσυλῶφ, βουτηγμένα στὴ λάσπη...» Τέλος ἀξιοπὸς νὰ καρεῖ κανεὶς τὸν μεγάλο κωμικὸ Καρακατσάνη.

Πνευματικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ πρόσωπα καὶ γεγονότα

Ἑπειρωτικὴ Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν

Στις ἀρχὲς Φλεβάρη πραγματοποιήθηκε μὴ πρώτη συγκέντρωση σὶὰ Γιάννινα λογίων καὶ καλλιτεχνῶν. Μὲ εἰσήγηση τοῦ Λ. Μάλαμα καὶ ἀνάγνωση τοῦ καταστατικοῦ ἀπὸ τὸν Ν. Τέντα ὑπόγραψαν 65 ἰδρυτικὰ μέλη καὶ στις 17 Μάρτη ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖο τὸ νέο μεγάλο πανηπειρωτικὸ πνευματικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ σωματεῖο μὲ τὸν τίτλο «Ἑπειρωτικὴ Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν». Τὸ προσωρινὸ Δ'κὸ Συμβῆλιο μὲ πρόεδρο τὸν κ. Τ. Σιωμιόπουλο καὶ μέλη τοὺς κ. Σωτ. Ζοῦμπο, Π. Βρέλλη, Μ. Τσίρκα, Α. Καλογερίδη, κυρίες Εὐγεν. Μακρῆ, Νίτσα Παπακώστα καὶ ἄλλους, θὰ καλέσουν τὴν πρώτη γενικὴ συνέλευση καὶ θὰ προγραμματιστοῦν ἀνάλογες ἐκδηλώσεις. Τὸ περιοδικὸ μίας εὐχεταὶ καλῆ προκοπῆ κι εὐδόωσις σκοπῶν γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἀνοδο τῆς Ἑπείρου.

Ἡ «Ἑλλάδα τοῦ Λ. Μάλαμα ἀπὸ τὸ Β.Β.С.».

Μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ καινούργιου χρόνου, τὴν ἡμέρα τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ πρὸς τιμὴ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλοῦ

Ἑλλήνων, ἡ Ἀνοσι τῆς ἑλληνικῆς ἑκπομπῆς τοῦ Β.Β.С. (Μπὶ μπι Σὶ) ἐπέλεξε τὸ βραβειωμένο ἔργο τοῦ δ)ντῆ μας «Ἑλλάδα» (περιήγησι, μορφῆς καὶ εἰδωλα) καὶ πρόσφερε σὲ ἑκπομπή του ἀπὸ αὐτὸ καὶ μὲ ἀνάλογο εἰσαγωγὴ γιὰ τὸν δημιουργό του, ἀρκετὲς ὠραῖες σελίδες, σὰν τὸ πρὸ ξυμνηχο ἀγαπημένο τονωτικὸ καὶ παρήγορο δῶρο πατρίδας πρὸς ὅλους τοὺς ἀπόδημους ἀδελφοὺς.

Ἐκθέσεις ζωγραφικῆς

Μηνᾶς Χ. Στράτης

Στὰ Γιάννινα σὲ αἴθουσα τῆς ΕΗΜ, ἐκθέτει τὸν Ἀπρίλη 50 καινούργια ἔργα του (ἔλαιογραφίαι) ὁ γνωστὸς ζωγράφος Μηνᾶς Χ. Στράτης. Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ καὶ ἐξαιρετικὰ ἐπιτυχῆ ἐκθέσεων του στὴν Ἀθήνα καὶ ἄλλοῦ, ὁ γνήσιος Ἑπειρωτικὸς καλλιτέχνης παρουσιάζει καὶ τώρα ἓνα μέρος ἀπὸ τὴ νεώτερη καὶ τόσο ζωντανὴ καὶ διάφανη καλλιτεχνικὴ του εὐφορία. Ὁ Στράτης εἶναι μιὰ φυσιογνωμία στὴ νατουραλιστικὴ ζωγραφικὴ τῆς χώρας μας. Τὰ ἴδια τὰ

ἀπὸ σίνορα καὶ προκαταλήψεις βαδίζεις ἢ βαδίζετε —πῶτερο σωστά— τὸ δρόμο Σας. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἔργο Σου αἰσθάνομαι ὅτι συμμετέχω μαζί σου γιὰ κάτι καλύτερο. Πιστεύω ὅτι τὰ μηνύματά Σου κ' οἱ τίμιοι ἀγῶνες Σου θὰ φέρουν στὸ μέλλον ἓναν καλύτερο κόσμον...»

Σταῦρος Π. Γιωβάννης
Γιατρὸς καὶ ποιητῆς

«...Τὸ περιοδικὸ σας «Ἑλ. Πνεῦμα» εἶναι μὲ τὰ ὅλα του βαρὺ καὶ σπουδαῖο καὶ μὲ κατενθουσίασε. Γιατὸ δεχθεῖτε τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια καὶ θέλω νὰ εἶμαι φίλος καὶ συνδρομητῆς σας...»

Λευτέρης Σεραφεῖμ
Δικηγόρος—Ἀθήνα

«...Θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὸ τόσο πλούσιο καὶ μὲ παιγνῶσιμα ποιήρη «Ἑλεύθερο Πνεῦμα» καὶ γιὰ τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ Λάμπρου Μάλαμα...»

Φάνης Μπαρκαῖς
δημοσιογράφος

«Φίλε κ. Μάλαμα

...Ἔναι σχεδὸν ἀνίτηκτα ἢ μάλλον θὰ ἔπρεπε νὰ πῶ γιὰ ν' ἀκριβολογήσω πολὺ σπάνια περιοδικὰ ἢ γενικότερα ἔντυπα τόσο τέλεια σὰν τὸ «Ἑλεύθερο Πνεῦμα» πὺ πραγματικὰ μὲ ἀπορόφησε...»

Γεώργιος Α. Σίνος
Λιανοοῦμενος—Ἀθήνα

«...Χαίρομαι τὸ «Ἑλ. Πνεῦμα» πιστεύω με τὴ ζωντανία του καὶ τὴν ἀγωνιστικότητά του. Ἔνα πραγματικὰ λεύτερο πνεῦμα, μιὰ βερὴ ἐστία φροτιᾶς πὺ κατακαλεῖ κάθε ψευτοδιανοουιμενισμό, κάθε μορφὴ ὑποτέλειας...»

Γιάννης Κωσταντέλλος
Ποιητῆς—Ἀθήνα

Καὶ πάλι τὰ ταπεινά μου συγχαρητήρια γιὰ τὴν ἀξιόλογο ἐργασία σας καὶ προσφορά σας στὴν ἑλληνικὴ Λογοτεχνία. Ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἔξης θὰ εἶμαι ταχτικὸς ἀναγνώστης σας καθὼς καὶ συνδρομητῆς σας.

Νίκος Βαγιακάκος
μαθητῆς — ποιητῆς — Ἀθήνα

συστατικά του χαρακτήρα, των βασικών του βίου, ή φυσική αιώωση τον έχει οδηγήσει ανεπίθετα στην παραδοσιακή αυτή σχολή. Ο Α. Γεωργιάδης ο Κρήσιος καθηγητής της Α.Σ.Κ.Τ. έγραψε, πως εή τέχνη για τον άγνωστο αυτόν ζωγράφο είναι μια δύναμη που κάνει τον θεατή να πιστεύει και να έπιμα το (καλόν) σην μέσο πνευματικής ανάτασης...»

Στην ήπειρωτική πρωτεύουσα τον τελευταίο καιρό, άρκεται ζωγράφοι έκαναν την εμφάνισή τους. Ο νέος καλλιτέχνης κ. Λουκάς Λούκας που ξεκίνησε με την πυρογραφία, έγκαινίασε Έκθεσή του με πίνακες τρισδιάστατης τέχνης και ποικίλων τεχνικών μέσων (λάδι, κάρβουνο και άκουαρέλλα). Έχει ιδιομορφίες και άπεικονίζει κυρίως τοπία και ανθρώπους από το περίγυρό του. Τα έργα του ύποστασιάζουν τρεις τόσεις: ήθογραφία, ρεαλισμό, ήμπρεσιονισμό. Όσα άνήκουν στην τελευταία σχολή, και έχουν συγκινητικά κοινωνικά θέματα και δραματικά στοιχεία, είναι τα καλύτερά του. Η ήμπρεσιονιστική τεχντροπία του δίνει μια πρωτοτυπία και πρέπει να καταποσει περισσότερο με αυτή που του άντανακλά πιο έντονα την προσωπική του σφραγίδα. Θα έχει καλή και σίγουρη εξέλιξη.

Άπό τις 21 - 3 ως τις 3 - 4 - 76 ο έρασιτέχνης ζωγράφος Δ. Κερσηίδος, παρουσίασε μια σειρά από πίνακες με ήθογραφικό και ρομαντικό περιεχόμενο. Νοσταλγία κι άγάπη σέ περασμένα και παρόντα. Ένας πρωμιθισμός στήν έκτέλεση, χωρίς σπουδές και ιδιομορφίες. Όμως μια άγνή πρόθεση και μια φυσιολατρική διάθεση για έκφραση του συναισθηματικού κόσμου σέ προσφιλές άντικείμενο συνδεμένο με την ψυχική του ιδιοσυστασία.

Στις 1 - 3 - 76 έδωσε δύο έπιτυχημένες παραστάσεις στα Γιάννινα ο θίασος πρόξας του Σπ. Παπα — Άννας Ίασωνίδου στο «Παλλάδιο». Ένα σύγχρονο κοινωνικό δράμα, ρεαλιστικό, με κεντρική ιδέα τον άγώνα της σημερινής νεολαίας για μια νέα ήθική κοινωνία. Η δράση του ξετυλίγεται σέ ένα σπίτι ναυτικού, με συμπερωταγωνιστές την έξαιρετη Ίασωνίδου και τον παλαιμάκιο ήθοποιό Τ. Κονταξή. Πειστικός ο μύθος με ήδυπόδιο έρωτικό σύμπλεγμα ή πλοκή και ριζοσποστικά κηρύγματα. Καλή, ύποκριτική έρμηνεία.

Μιά διακεκρυμένη ζωγράφος

Άνάμεσα στις πολλές έθέςεις ζωγραφικής, άτομικές και όμαδικές στο πρώτο τρίμηνο του '76 που πρόβαλλαν παλαιοί και νέοι ντόπιοι και ξένοι καλλιτέχνες στην Άθήνα, ή έκθεση της κορυφαίας Έλληνοβουλγάρης ζωγράφου κ. Τζεβάνης Στάντσεβα, έντυπωσίασε ξεχωριστά το φιλότεγνο κοινό και χάραξε και στή μητέρα Έλλάδα την άδρή παρουσία της βουλγαρικής καλλιτεχνικής προόδου.

Τά 80χρονα του «Σκουφά»

Ο ελληνοκομφιλολογικός Σύλλογος Σκουφά» Άρτας γιόρτασε στις άρχές Άπριλή τα όγδόντα χρόνια της πολιτιστικής του δράσης, με διάφορες μουσικοκομφιλολογικές έθελγύσεις. Το «Έλ. Πνεῦμα» χαρακτηρίζει τέτοιες γιορτές και επτείνεις.

Νίκος Χατζηνικολάου

Στο Πόλιον της Πολωνίας, ο καθηγητής και ποιητής Νίκος Χατζηνικολάου τιμεί ξεχωριστά τα έλληνοπολιωνικά γράμματα. Έργάζεται χρόνια για την καλλιέργειά τους και μετέφρασε πολλούς Νεοέλληνες ποιητές στα πολωνικά. Ίδιαιτερη προβολή και άχτινοβολία στήν άνάπτυξη και σίσηψη των έλληνασπολιωνικών πνευματικών σχέσεων προσκορρίζει και ένα έξοχο περιόδικο που έθάδετα έσεί με σελίδα έλληνικής λογοτεχνίας. Ο Ν. Χατζηνικολάου άξιος και άνθρακτιστής ποιητής έτοπιάζει τώρα και μια άνθολογία έλληνικού διηγήματος στή γλώσσα της χώρας του Βορρά που φιλοξένησε και φιλοξενεί άτάμα χιλιάδες Έλληνες πατριώτες.

Κ ώ σ τ α Τ σ ι ά ν τ α: Δύο βιβλία του βετεράνου της άθλητικής άγωγής που περιέχουν τα άγωνίσματα τόσων γενεών και εξέλιξεων της φυλής μας, άπό τοίς Όλυμπιονόες ίσαμε τοίς κλεφταρματωλούς και μέχρι τις σύγχρονες Όλυμπιάδες. Έργασίες τερατηρωμένες με όλα τα σχετικά και χρήσιμα στοιχεία.

Πωλούνται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία.